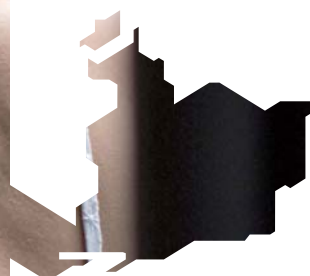

Condicions de vida i hàbits de la població de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere

Família i formes de convivència
Educació
Mercat laboral
Treball domèstic i familiar
Ingressos
Pràctiques culturals i lleure
Xarxes de relació i associacionisme

Desembre 2009

Condicions de vida i hàbits de la població de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere

Ajuntament de Barcelona

Observatori Social Barcelona

EQUIP DE TREBALL

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Direcció i execució
Sara Moreno i Colom

Estadística
Jordi Gumà

Col·laboració tècnica
Jaume Clapés

Observatori Social Barcelona. Ajuntament de Barcelona

Coordinació, seguiment i validació
Pep Gómez, Carlos Salanova

Edició
Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Acció Social i Ciutadania

Coordinació de l'edició
Observatori Social Barcelona. Departament de Recerca i Coneixement.

Assessorament lingüístic
Coral Romà

Disseny gràfic i maquetació
Jordi Salvany

Impressió:
Treballs Gràfics, SA

D.L.: B-9.457-2010

1a edició desembre 2009

Tiratge: 1.000 exemplars

© Ajuntament de Barcelona
Àrea d'Acció Social i Ciutadania

Barcelona és la seva gent i també les seves realitats socials, culturals i econòmiques. Aquest treball és un estudi de les condicions de vida de les dones des d'aquests vessants. En descriu la situació actual, detecta les problemàtiques i necessitats que tenen, explora les diferències que hi ha dins del col·lectiu de dones segons l'edat i la posició en l'estructura social i, finalment, analitza els desequilibris existents entre homes i dones pel que fa a la igualtat d'oportunitats.

Les dades que aquí presentem ens ajuden a identificar els problemes i les necessitats de l'entorn femení per poder treballar de manera més efectiva per assolir l'equitat entre homes i dones. És un fet que la major participació de les dones en el món educatiu i en el mercat de treball ha afavorit entre els joves una major igualtat, però encara persisteixen les diferències en el grup d'edat superior.

L'Ajuntament de Barcelona considera que la igualtat de gènere és un tema fonamental per a la construcció de la ciutat cohesionada que tots volem. Per això una de les nostres fites més importants és promocionar la igualtat i la no-discriminació, així com sensibilitzar la població sobre els avantatges d'una societat més justa.

JORDI HEREU

Alcalde de Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona observa l'evolució dels canvis socials mitjançant la sistematització de la informació i l'aprofundiment del coneixement com a eines per a la gestió i la planificació de les actuacions municipals.

En consonància amb aquest plantejament presentem l'estudi *Les condicions de vida i els hàbits de la població de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere*. Les dades utilitzades provenen de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya que elabora l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans amb les dades provinents de l'enquesta del 2006.

L'estudi analitza noves realitats emergents: l'augment del capital educatiu de les dones joves, fins al punt que el nombre d'universitàries és per primer cop superior al nombre d'universitaris; en l'àmbit laboral, la pervivència de desigualtats associades al gènere, com ara la major presència de les dones en el treball a temps parcial, la segregació ocupacional orientada al sector dels serveis, i les desigualtats salarials; la disminució incipient de les desigualtats entre homes i dones en l'àmbit domèstic, amb un lleuger increment de la responsabilitat masculina en les tasques de la llar.

Esperem que aquesta publicació mostri clarament la situació actual de les dones barcelonines, i la seva evolució des de l'any 1990, en els diferents àmbits tractats: la igualtat d'oportunitats, l'educació, l'ocupació, el treball domèstic i familiar o les retribucions del treball. En aquest sentit, desitgem que l'estudi contribueixi a l'assoliment d'una societat més justa i equitativa pel que fa a la relació de gèneres a la nostra ciutat.

RICARD GOMÀ

Tinent d'Alcalde d'Acció Social i Ciutadania

Índex

Introducció	9
1. Família i formes de convivència	11
1.1. Morfologia de les llars i les famílies	11
1.1.1. Estat civil	11
1.1.2. Emancipació de la llar d'origen	12
1.1.3. Dimensions de les llars	13
1.1.4. Estructura de les llars	15
1.1.5. Les llars unipersonals	16
1.1.6. Les llars monoparentals	17
1.2. Estatut de les dones a les llars: el paper de les mestresses de casa	19
1.3. Síntesi	20
2. Educació	23
2.1. El capital educatiu de les dones	23
2.1.1. El nivell educatiu de les dones segons l'edat	24
2.1.2. El nivell d'estudis en curs de la població jove	26
2.1.3. L'accés i les pautes de segregació en els estudis universitaris	26
2.2. La relació entre la formació i l'activitat laboral	28
2.3. La influència del capital professional i cultural dels pares en l'accés als estudis reglats	31
2.4. Síntesi	33
3. Mercat laboral	35
3.1. Activitat, ocupació i atur	35
3.1.1. Posició davant l'activitat	35
3.1.2. L'activitat laboral	36
3.1.3. Ocupació i atur	38
3.2. Les condicions laborals de les dones ocupades	39
3.2.1. El tipus de jornada	39
3.2.2. El tipus de contracte	41
3.2.3. El nivell d'ingressos	42
3.2.4. El sector d'activitat	43
3.2.5. La situació de treball	44
3.3. Inactius i inactives	44
3.4. Síntesi	46
4. Treball domèstic i familiar	49
4.1. La distribució de les tasques domèstiques i familiars	49
4.2. El temps de treball domèstic i familiar	53
4.2.1. El temps de treball domèstic i familiar segons la relació amb l'activitat	54
4.2.2. El temps de treball domèstic i familiar segons les condicions laborals	54
4.2.3. El temps de treball domèstic i familiar segons el cicle de vida	56
4.3. Dificultats per compaginar la vida laboral i personal	58
4.4. Síntesi	61
5. Ingressos	63
5.1. Persones sense ingressos	63
5.2. Origen dels ingressos	65
5.3. Nivell d'ingressos	67
5.4. Síntesi	70
6. Pràctiques culturals i lleure	71
6.1. Disponibilitat de temps lliure	71
6.2. Activitats de lleure	73
6.2.1. Activitats de lleure dins de casa	73
6.2.2. Activitats de lleure fora de casa	74
6.2.3. Les activitats culturals	75
6.3. Síntesi	78
7. Xarxes de relació i associacionisme	81
7.1. Relacions de sociabilitat	81
7.2. Relacions de solidaritat	84
7.3. Associacionisme	86
7.4. Síntesi	88
8. Conclusions	91
8.1. Les condicions de vida de la població de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere	91
8.2. L'heterogeneïtat de les barcelonines	93
8.3. Balanç final sobre la igualtat d'oportunitats entre dones i homes	94
Annex estadístic	97
Annex metodològic	121

Introducció

Des de la primera edició de l'any 1985, l'*Enquesta de Condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP) realitzada per l'Institut d'Estudis Metropolitans i Regionals de Barcelona (IERMB) ha servit de base estadística per diagnosticar la realitat social de les dones a la ciutat de Barcelona. Aquest estudi presenta una nova aproximació a les condicions de vida de la població barcelonina, elaborada des de la perspectiva de gènere amb les dades corresponents a la cinquena edició de l'enquesta (ECVHP 2006).

Malgrat l'interès creixent pel desenvolupament i la implementació de polítiques d'igualtat d'oportunitats al llarg dels darrers anys, les desigualtats de gènere persisteixen en les societats occidentals. Davant d'aquesta situació, cal seguir diagnosticant les condicions de vida de les dones a fi d'obtenir el coneixement necessari per dissenyar i planificar polítiques públiques que incorporin la transversalitat de gènere. Amb tot, es vol subratllar que el present informe no és un estudi sobre les dones sinó sobre la població en general, atent a les relacions de gènere.

En concret, l'estudi inclou tres objectius analítics. El primer és descriure la situació actual i les característiques de la població de Barcelona des de la perspectiva de gènere per, en última instància, detectar les problemàtiques i necessitats específiques del col·lectiu de dones. El segon objectiu és aprofundir en els trets diferencials existents dins del col·lectiu femení segons l'edat i la posició en l'estructura social. El plantejament teòric de fons defensa la necessitat de desmuntar el mite de la categoria universal dona a partir d'una doble aproximació estructural i biogràfica. El tercer objectiu és mesurar, de manera tant estàtica com evolutiva, els desequilibris entre dones i homes pel que fa a la igualtat de gènere en els diferents àmbits de la vida quotidiana analitzats. Es tracta, doncs, de combinar la perspectiva de gènere amb la perspectiva temporal.

Pel que fa a l'estructura de l'informe, es manté la mateixa que en les edicions anteriors. Concretament, l'estudi inclou set apartats definits segons els àmbits temàtics considerats més interessants a l'hora d'analitzar les condicions de vida de la població des de la perspectiva de gènere: la família, l'educació, el mercat laboral, el treball domèstic, els ingressos, les activitats de lleure i les relacions socials. Seguint els objectius fixats per l'estudi, cada un dels apartats analitza la situació actual de les dones en comparació amb la dels homes, les diferències existents dins del col·lectiu de dones i l'evolució des de la darrera edició de l'enquesta. A més d'aquests set apartats, que corresponen als set primers capítols de l'estudi, s'hi inclou un apartat de conclusions finals, en el qual es recuperen els tres objectius esmentats; un Annex estadístic, en què s'incorporen taules complementàries comentades al llarg del text, i un Annex metodològic.

És ben sabut que els canvis en les condicions de vida de la població en general i de les dones en particular són un mirall excel·lent de les transformacions socials ocorregudes en cada etapa històrica. Tanmateix, cal saber distingir l'efecte dels condicionants estructurals i dels condicionants conjunturals, atès que els primers són els únics que comporten canvis efectius. Per aquesta raó, abans d'iniciar la lectura d'aquest estudi cal recordar que les dades analitzades fan referència al context anterior a la crisi econòmica actual.

1. Família i formes de convivència

Al llarg de les darreres dècades, les societats occidentals han viscut un conjunt de transformacions demogràfiques que han comportat la ruptura amb el cicle familiar patriarcal i, consegüentment, l'ampliació de les formes de convivència. En el cas de la ciutat de Barcelona, cal destacar dos aspectes que s'hi han donat en consonància durant els darrers anys: la disminució de la grandària de les llars i el pas de la nuclearització a la diversificació de la morfologia de les llars (López, 2006).¹ Els factors desencadenants d'aquests fenòmens es distribueixen entre les noves dinàmiques familiars relatives a les unions de parella i els canvis demogràfics que tenen com a protagonistes les dones: envelliment de la població i fecunditat baixa i tardana. Com a resultat de tot plegat, la solitud en la convivència i la monoparentalitat es consoliden com a noves formes de convivència a la ciutat i, tal com es perfilava en la darrera edició de l'enquesta, afecten especialment les condicions de vida de les dones. Al costat d'aquesta tendència, també cal parlar de l'increment dels fluxos migratoris, que té com a conseqüència l'augment de les llars sense nucli.

A l'hora d'analitzar el canvi en les estructures familiars, cal tenir present la singularitat dels països mediterranis. Aquesta singularitat inclou el retard en la transició demogràfica i la seva adaptació a un estat del benestar poc desenvolupat que es recolza en la família i les xarxes de solidaritat intergeneracional. La consideració d'aquest recolzament és fonamental per descriure i explicar les condicions de vida de les dones en els països mediterranis. Bàsicament perquè rere de la responsabilitat de la família com a proveïdora de serveis per als seus membres gairebé sempre hi apareix un rostre femení.

A principis del segle XXI sembla oportú preguntar-se fins a quin punt el procés de transformació de les estructures familiars patriarcales i de les relacions de parentiu que s'estableixen entre els membres de la família va acompanyat del canvi corresponent en els valors propis de la cultura patriarcal i en les relacions de gènere que hi ha a les llars. Aquest capítol aborda aquesta qüestió. Per això, en primer lloc, analitza la morfologia de les llars des d'una doble perspectiva: el curs de vida familiar i l'estructura de les llars. I, en segon lloc, se centra en el paper de la mestressa de casa, a fi d'analitzar el pes actual de l'imaginari familiar patriarcal.

1.1. Morfologia de les llars i les famílies

La diversificació de les formes de convivència comporta un canvi en el curs de vida de les persones i suposa l'emergència de noves formes d'organització familiar. D'una banda, les dades sobre estat civil i emancipació permeten descriure el nivell de ruptura amb el cicle familiar patriarcal. D'altra banda, els indicadors sobre la grandària de les llars i les característiques dels membres que les componen permeten dibuixar les estructures familiars emergents. Aspectes que des de la perspectiva de gènere condueixen a parlar, sobretot, de les llars unipersonals i monoparentals.

1.1.1. Estat civil

L'anàlisi de l'estat civil de la població de Barcelona posa de manifest la tendència rupturista amb el curs de vida patriarcal caracteritzat per l'emancipació de la llar d'origen a través del matrimoni, la criança dels fills i/o filles i la dissolució de la llar amb la mort d'un dels dos membres de la parella. Es tracta d'una ruptura encapçalada per les dones, entre les quals guanya presència la condició de separades, divorciades i vídues. D'entrada, però, cal afirmar que el matrimoni continua representant l'opció majoritària a la ciutat: més de la meitat de la població està casada (54%), el 31,1% és soltera, el 9,5% és vídua i el 5,5% restant està separada o divorciada (taula 1, a la pàgina següent).

Ara bé, la sèrie temporal de les dades confirma la disminució progressiva dels matrimonis i l'augment dels divorcis i les separacions com a símptoma evident del canvi en el curs de vida patriarcal. En aquest sentit, la separació o el divorci continua sent una condició que afecta més les dones. Tanmateix, s'escurcen diferències amb els homes, segurament a causa d'una tendència menor entre aquests a

1. LÓPEZ, C. (2006). *Evolució i tendències de les llars, les famílies i les persones a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Taula 1. Estat civil de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Solters/es	27,1	31,4	29,1	28,4	34,4	31,0
Casats/des	50,9	62,4	56,3	49,7	58,9	54,0
Vidus/ídues	17,4	3,5	10,9	15,2	2,7	9,5
Separats/es o divorciats/des	4,6	2,7	3,7	6,7	4,0	5,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.100)	(2.396)

(a) V de Cramer* = 0,232

(b) V de Cramer = 0,226

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

formar una nova parella després d'una ruptura, fet que posa de manifest l'aproximació dels homes a les pautes de comportament femenines contràries al model familiar patriarcal.

Seguint amb la perspectiva temporal, el segon aspecte que cal destacar és la disminució de persones vídues i que trenca, així, amb l'evolució de les darreres edicions de l'enquesta. Més enllà d'una frenada en el procés d'envelliment de la població, cal considerar la possibilitat d'un efecte generacional puntual relacionat amb el contingent menor de persones que arriben a la vellesa. Es tractaria de les generacions nascudes durant la Guerra Civil espanyola i els primers anys de la dictadura franquista, un context social que altera els patrons de fertilitat i mortalitat infantil establerts per l'època. En qualsevol cas, la condició de vídua afecta, majoritàriament, el cicle de vital de les dones, fruit d'una esperança de vida més llarga que la dels seus homòlegs masculins. Els percentatges per edat donen constància d'aquest fet: mentre que el 85,2% d'homes de més de 65 anys està casat, només el 40,4% de dones d'aquesta edat es troba en la mateixa situació i el 47,6% són vídues (taula A1 de l'Annex estadístic). En aquest sentit, cal recordar que les vídues barcelonines són un grup força envellit i amb un estatus social baix i que, en cas que visquin en solitud, les seves condicions de vida voregen els patrons de l'exclusió social.

En tercer lloc, s'observa un lleu augment de les persones solteres respecte a l'any 2000. En el segment més jove d'aquest col·lectiu, el grup d'edat de 16 a 29 anys, hi ha un 87,7% de solteres i un 93,5% de solters (taula A1 de l'Annex estadístic), la qual cosa convida a pensar en una pèrdua de pes del matrimoni com a forma d'emancipació de la llar d'origen, aspecte que es tracta amb més profunditat en l'apartat següent. El percentatge més elevat entre els homes apunta alhora a una nupcialitat tardana que manté el matrimoni com a estratègia d'emancipació masculina.

1.1.2. Emancipació de la llar d'origen

Una de les evidències més clares del paper de la dona com a proveïdora de serveis en el si de les famílies és la sortida tardana dels i les filles de la llar d'origen, sobretot si es compara amb altres països del centre i nord d'Europa. Malgrat això, la taxa d'emancipació de la població d'entre 18 i 29 anys de Barcelona (taula 2) ha augmentat deu punts des de la darrera edició de l'enquesta: s'ha passat del 16,6% al 26,2%. Si bé aquest creixement es dona entre els i les joves, a diferència de l'any 2000 una bona part la protagonitzen les dones: el 33,4% de les barcelonines joves estan emancipades enfront del 19,7% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació.

D'entrada, aquest increment de la taxa d'emancipació crida l'atenció, sobretot si es tenen en compte les difícils condicions d'accés al mercat de l'habitatge i la precarietat del món laboral dels darrers anys. Tanmateix, hi ha una sèrie de factors socials que ajuden a entendre el perquè d'aquestes dades.

En primer lloc, cal tenir present la influència del boom migratori, ja que per a la majoria de joves estrangers que arriben a Barcelona cercant una ocupació l'emancipació és una opció obligada. Aquest aspecte concorda amb l'alta correlació entre l'ocupació masculina i l'emancipació (el 94,5% de joves emancipats està ocupat), tal com s'apuntava l'any 2000. Així mateix, l'augment, dins d'aquest col·lectiu, de les persones que viuen en llars unipersonals, llars sense nucli i la disminució dels ca-

* V de Cramer és una prova estadística que mesura el grau d'associació entre variables nominals. Els seus valors van de zero a u. 0 indica independència total i 1 associació total.

Taula 2. Nivell d'emancipació de la població de 18 a 29 anys segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No emancipats/des	80,4	86,3	83,4	66,7	80,3	73,8
Emancipats/des	19,6	13,7	16,6	33,4	19,7	26,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(206)	(207)	(414)	(186)	(207)	(393)

(a) V de Cramer = 0,079 (NS)

(b) V de Cramer = 0,154

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

saments, reforcen la immigració com a explicació de la major independització. Bàsicament perquè la població estrangera forma llars menys familiars i més diverses, atès el temps de residència en el país d'acollida, i no pas pel fet de la nacionalitat en si.

Altrament, cal recordar que la trajectòria vital femenina contempla l'emancipació residencial abans que la masculina, sent la vida en parella l'inici de l'etapa adulta. Així, el retard en l'emancipació de generacions anteriors i un cert avanç en l'emancipació de les generacions joves actuals també ajudaria a explicar el creixement considerable en el cas de les dones l'any 2006.

Tanmateix, l'augment de la independització de les barcelonines no sembla que es pugui valorar com una millora en les seves condicions de vida. Bàsicament perquè entre les dones emancipades ha augmentat la inactivitat –del 8,9% l'any 2000 al 18,3% l'any 2006– i, amb ella, el percentatge de mestresses de casa –del 3,2% l'any 2000 al 13,3% l'any 2006 (taula 3). Es tracta d'un fet que, com s'explica al capítol 2, contrasta amb l'alt nivell d'estudis de les joves emancipades, vuit de cada deu de les quals tenen estudis secundaris o superiors (taula A2 de l'Annex estadístic).

A la llum d'aquestes dades, sembla necessari apuntar un cert retorn a les pautes de comportament de generacions passades, en què les dones sortien de casa per adoptar el paper de mestresses de casa. Certament, l'augment de la taxa d'emancipació alleugera la càrrega total de treball de moltes mares adultes, però cal preguntar-se fins a quin punt les estratègies d'emancipació de les joves representen el relleu generacional de la responsabilitat femenina en el manteniment de la llar i els seus membres.

Taula 3. Relació amb l'activitat de la població de 18 a 29 anys que està emancipada segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Ocupats/des	84,5	90,3	86,9	78,0	94,5	84,5
Aturats/des	6,6	1,7	4,6	3,7	5,5	4,4
Estudiants	5,7	8,0	1,9	5,0	0,0	3,0
Feines de la llar	3,2	0,0	6,6	13,3	0,0	8,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(40)	(28)	(69)	(62)	(41)	(103)

(a) V de Cramer = 0,117 (NS)

(b) V de Cramer = 0,286

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

1.1.3. Dimensions de les llars

Paradoxalment, a la ciutat de Barcelona cada vegada hi ha més llars i menys persones. Aquest fet s'explica per la reducció del nombre de persones que viuen a les llars de la ciutat. En efecte, les dimensions de les llars barcelonines continuen evolucionant a la baixa fins al punt que s'equipara,

pràcticament, el nombre de llars de dues persones i de quatre o més membres (taula 4). Aquesta disminució es reflecteix en la mitjana de la grandària de les llars, que ha passat de 3,10 membres l'any 2000 a 2,94 membres el 2006 (taula 5).

De la mateixa manera, es mantenen les diferències segons el gènere respecte a la grandària de les llars. Les dones continuen vivint en llars més petites que els homes: mentre que gairebé la meitat de dones entrevistades viuen soles o amb una altra persona (45,1%), la majoria d'homes entrevistats viuen amb tres persones o més (63,3%) (taula 4). Tanmateix, hi ha un petit retrocés en les diferències, en bona part, a causa de la disminució de les llars unipersonals i monoparentals entre les dones –un fenomen que s'aborda en l'apartat següent–, així com a la davallada de les llars de quatre membres i més entre els homes cap de família (CF), símbol de la pèrdua de pes de la família extensa en l'àmbit urbà, del qual Barcelona n'és un cas paradigmàtic.

En qualsevol cas, la disminució de la grandària de les llars s'ha d'interpretar com un reflex dels canvis demogràfics que està experimentant la ciutat en els darrers anys i que tenen com a protagonistes les dones i les seves condicions de vida. En aquest sentit, cal destacar com a mínim dos factors: l'augment de divorcis i separacions i l'envelliment de la població. El primer factor dóna lloc a llars en transició que configuren noves formes de convivència, com ara la monoparentalitat entre les dones separades o divorciades amb fills i/o filles. En canvi, el segon factor suposa la contracció, descomposició o extinció de les llars, que inevitablement condueix moltes dones vídues a la mono-residencialitat.

Un tercer factor relacionat amb la grandària de les llars són les pautes de fecunditat. Les dades sobre el nombre de fills i/o filles tinguts per la població en edat fèrtil (de 18 a 49 anys) posen de manifest una tímida recuperació de la natalitat, més accentuada en el cas de les dones. Mentre que

Taula 4. Nombre de persones que resideixen a les llars segons el sexe de la població de 18 anys i més. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Mitjana	3,01	3,21	3,10	2,85	3,02	2,94
Un membre	14,0	4,8	9,7	13,2	7,1	10,4
Dos membres	26,0	25,7	25,9	31,9	29,6	30,8
Tres membres	23,0	28,7	25,7	24,6	29,8	27,0
Quatre membres o més	37,0	40,7	38,7	30,3	33,5	31,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.100)	(2.396)

(a) V de Cramer = 0,161

(b) V de Cramer = 0,112

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 5. Nombre de persones que resideixen a les llars segons el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Mitjana	2,14	3,35	3,10	2,26	3,14	2,94
Un membre	37,0	2,8	9,7	29,8	4,3	10,4
Dos membres	32,2	24,3	25,9	36,4	29,1	30,8
Tres membres	18,7	27,5	25,7	18,6	29,7	27,0
Quatre membres o més	12,1	45,5	38,7	15,2	37,0	31,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1.623)	(2.032)	(575)	(1.822)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,499

(b) V de Cramer = 0,391

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

l'any 2000 més de la meitat de dones entrevistades no tenia cap fill ni filla, l'any 2006 aquesta dada s'inverteix i més de la meitat de dones té algun fill i/o filla. Si bé els percentatges relatius a un i dos fills o filles augmenten, es dona una disminució dels casos de dones amb tres i més fills o filles (taula A7 de l'Annex estadístic). De manera que la recuperació de la natalitat s'explica per un nombre major de dones que han esdevingut mares i no per un creixement de la fecunditat. Aquest fet respon a l'increment de dones en edat fèrtil a la ciutat de Barcelona, tant per la generació del *baby boom* que arriba a l'etapa reproductiva del cicle vital, com pel boom migratori, que comporta l'arribada de dones immigrants joves. Per tant, més que un canvi en les pautes de fecunditat cal parlar d'unes condicions conjunturals que fan confluïr la maternitat tardana de les autòctones amb l'augment de la maternitat que comporten els fluxos migratoris.

1.1.4. Estructura de les llars

Com s'ha apuntat en l'apartat anterior, una de les conseqüències associades a la disminució de la grandària de les llars és l'aparició de noves formes de convivència. En aquest sentit, Barcelona està immersa en un procés de transformació que implica el pas de la nuclearització a la diversificació de les estructures de les llars (Lòpez, 2006).² A grans trets, aquesta diversificació es caracteritza per incloure llars cada vegada menys familiars, que no sempre responen a opcions personals i que sovint tenen com a cap de família una dona. Entre les persones que viuen en aquests tipus de llars destaquen dos fenòmens relatius a les condicions de vida: el sobreenvelliment i les trajectòries migratòries, de manera que, cada vegada més, les estructures de les llars estan adscrites a moments específics del cicle vital.

Així doncs, malgrat que set de cada deu persones entrevistades viuen en llars formades per una parella, a la ciutat de Barcelona guanyen presència formes de convivència que s'allunyen del patró fixat per la família nuclear. Un patró que segueix l'evolució dels últims anys i inclou cada vegada més nuclis simples constituïts per parelles sense fills ni filles –del 21,6% l'any 2000 al 26% l'any 2006 (taula 6)–. I, alhora, perd presència la família extensa, tal com indica la davallada d'uns set punts percentuals de les llars de quatre membres i més (vegeu la taula 5).

Ara bé, quan s'analitzen aquestes mateixes dades segons el sexe del cap de família, s'observa que, en el cas de les dones, augmenten les llars formades per una parella amb o sense fills i/o filles –del 12,3% l'any 2000 al 25,2% l'any 2006. Dada que concorda amb l'increment destacable de la taxa d'emancipació d'aquest col·lectiu, que ja hem comentat. La joventut relativa d'aquestes dones fa pensar en l'obertura d'una escletxa respecte a la distribució dels rols tradicionals a l'interior de les llars, en la mesura que la cultura patriarcal vincula el paper de cap de família a la figura masculina de la parella (taula A8 de l'Annex estadístic).

Taula 6. Tipologia de les llars de la població de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	14,0	4,8	9,7	13,2	7,1	10,4
Parella						
(amb o sense altres persones)	19,6	24,0	21,6	24,2	28,2	26,0
Parella amb fills						
(amb o sense altres persones)	50,0	60,6	54,9	43,8	53,0	47,8
Monoparental	11,3	7,1	9,3	11,1	5,7	8,6
Dos o més nuclis	0,6	0,9	0,7	1,7	1,5	1,6
Llars sense nucli	4,6	2,7	3,7	6,5	4,5	5,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,190

(b) V de Cramer = 0,157

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

2. *Ibíd.*

Pel que fa a les alternatives a la forma tradicional de convivència que representa la família nuclear, destaca l'augment de les llars unipersonals (fins al 10,4%) i de les llars sense nucli (fins al 5,6%) en contrast amb la lleu davallada de les llars monoparentals (que passen a ser el 8,6%). En qualsevol cas, la monoresidència i la monoparentalitat es consoliden com a estructures feminitzades, tal com palesen les dades segons el sexe del cap de família: el 29,8% de les llars en què la dona és cap de família són unipersonals i el 30,5% són monoparentals. Si bé es manté la sobrerrepresentació de les dones en aquestes estructures familiars, se'n diversifica el perfil, tal com s'explica en els apartats següents (taula 7).

En canvi, l'augment de les llars sense nucli apareix com un fenomen més aviat nou i menys feminitzat que respon, com a mínim, a dos factors. D'una banda, cal considerar la influència de la població immigrada, amb unes condicions de vida que comporten la constitució de llars sense nucli en el país d'acollida. I, de l'altra, cal tenir present el sobreenvelliment de la població i l'augment consegüent de persones dependents que requereixen atenció diària per dur a terme les activitats de la vida quotidiana. Aquest seria el cas de les dones grans que viuen amb una persona cuidadora, una situació que ajuda a interpretar la davallada de les llars unipersonals i l'augment de les llars sense nucli entre aquest col·lectiu de dones.

Taula 7. Tipologia de les llars de la població de 18 anys i més segons el sexe del cap de família. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	37,0	2,8	9,7	29,8	4,3	10,4
Parella						
(amb o sense altres persones)	6,6	25,4	21,6	11,9	30,5	26,0
Parella amb fills						
(amb o sense altres persones)	5,7	67,3	54,9	13,3	58,7	47,8
Monoparental	39,4	1,7	9,3	30,5	1,7	8,6
Dos o més nuclis	0,0	0,9	0,7	0,3	2,0	1,6
Llars sense nucli	11,3	1,8	3,7	14,1	2,8	5,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1.623)	(2.032)	(575)	(1.822)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,786

(b) V de Cramer = 0,662

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

1.1.5. Les llars unipersonals

En efecte, les llars unipersonals es consoliden com una nova estructura de llar a la ciutat de Barcelona que afecta, majoritàriament, les condicions de vida de les dones: el 68,6% de persones que viuen en llars unipersonals són dones (taula A9 de l'Annex estadístic, % de files). De fet, després de les dues possibles modalitats de vida en parella, la solitud en la convivència és la forma més comuna entre el col·lectiu femení; una de cada deu dones viu sola. Aquesta vida en solitud pot donar-se en tres moments del cicle vital: com una opció transitòria durant l'emancipació, com a resultat d'una separació o un divorci i com a conseqüència de la defunció de l'altre membre de la parella.

L'evolució d'aquest tipus de llar durant els darrers anys es caracteritza, en primer lloc, per una disminució del nombre de joves que viuen soles –passen del 5,8% al 2,9%– de manera que perd pes com una opció transitòria cap a l'emancipació. En segon lloc, es manté l'augment progressiu de separades i divorciades en aquesta situació –del 8,5 al 9,7%–, que guanya presència en l'etapa central de la vida adulta. I, en tercer lloc, es registra una lleu caiguda del nombre de vídues –del 63,4% al 61,6%–, per bé que la vida en solitud es manté com una situació pròpia de la vellesa femenina (figura 1). Així doncs, tot i la importància de la viudetat en la configuració d'aquest tipus de llar, s'observa una tendència a la diversificació de les situacions vitals que condueixen a la monoresidencialitat com

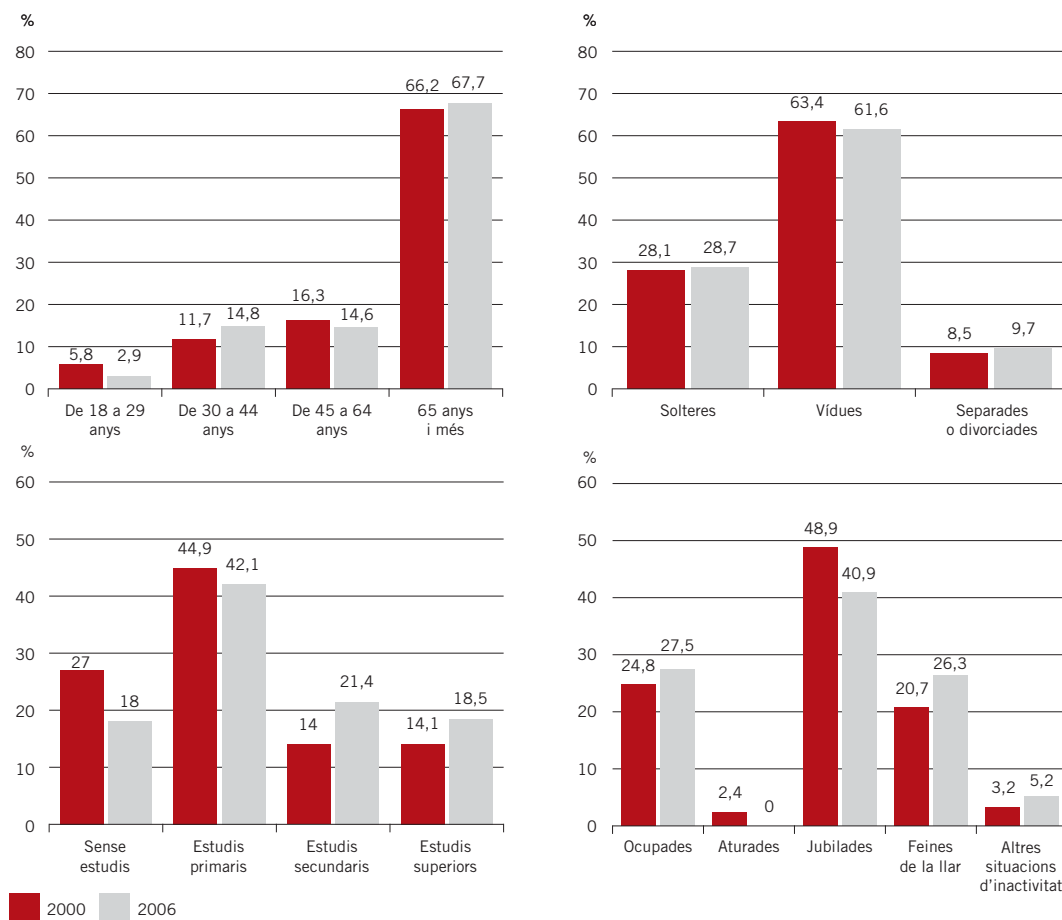
a opció residencial. En aquest sentit, cal destacar les llars unipersonals resultat d'una ruptura de parella.

La major presència de dones separades i divorciades ha contribuït a fer augmentar el nivell d'estudis i d'ocupació d'aquest col·lectiu. Tanmateix, l'edat i l'estat civil de la majoria de dones que viuen en llars unipersonals mantenen la viudetat com la principal raó de viure en solitud: el 67,7% té més de 65 anys i el 61,6% és vídua. En aquest sentit, és possible dibuixar un perfil majoritari de les dones que viuen soles a Barcelona i que correspondria a sis de cada deu dones: es tracta de persones d'edat avançada, en la majoria dels casos vídues i amb un estatus socioeconòmic baix, tal com es pot deduir a partir del nivell d'estudis i de la relació amb l'activitat: el 60,1% té com a màxim estudis primaris i el 67,2% està jubilada o fa feines de la llar (figura 1).³ És un perfil que retrata unes condicions de vida properes al risc d'exclusió social: per a moltes d'aquestes dones la vida en solitud comporta aïllament i manca de relacions socials.

1.1.6. Les llars monoparentals⁴

Les llars monoparentals ocupen la quarta posició en el rànquing d'estructures familiars a Barcelona (8,6%) però continuen representant el tipus de llar més comú entre la població que viu en llars amb caps de família dones, malgrat la pèrdua de pes respecte a l'edició anterior de l'enquesta —es passa del 39,4% al 30,5% (taula 7). Per tant, es manté com una situació típicament femenina: de cada deu persones que viuen en aquesta situació, vuit ho fan en una llar encapçalada per una dona. Ara bé, al llarg dels darrers anys han canviat les característiques de les dones que encapçalen llars monoparentals.

Figura 1. Dones de 18 anys i més que encapçalen llars unipersonals segons l'edat, l'estat civil, el nivell d'estudis i la relació amb l'activitat. Barcelona, 2000-2006

3. Al capítol 5 es posa de manifest el baix nivell d'ingressos d'aquest col·lectiu.

4. Cal advertir de la baixa freqüència mostral del col·lectiu que encapçalava les llars monoparentals (n=98) i de la prudència amb què s'han d'interpretar les dades.

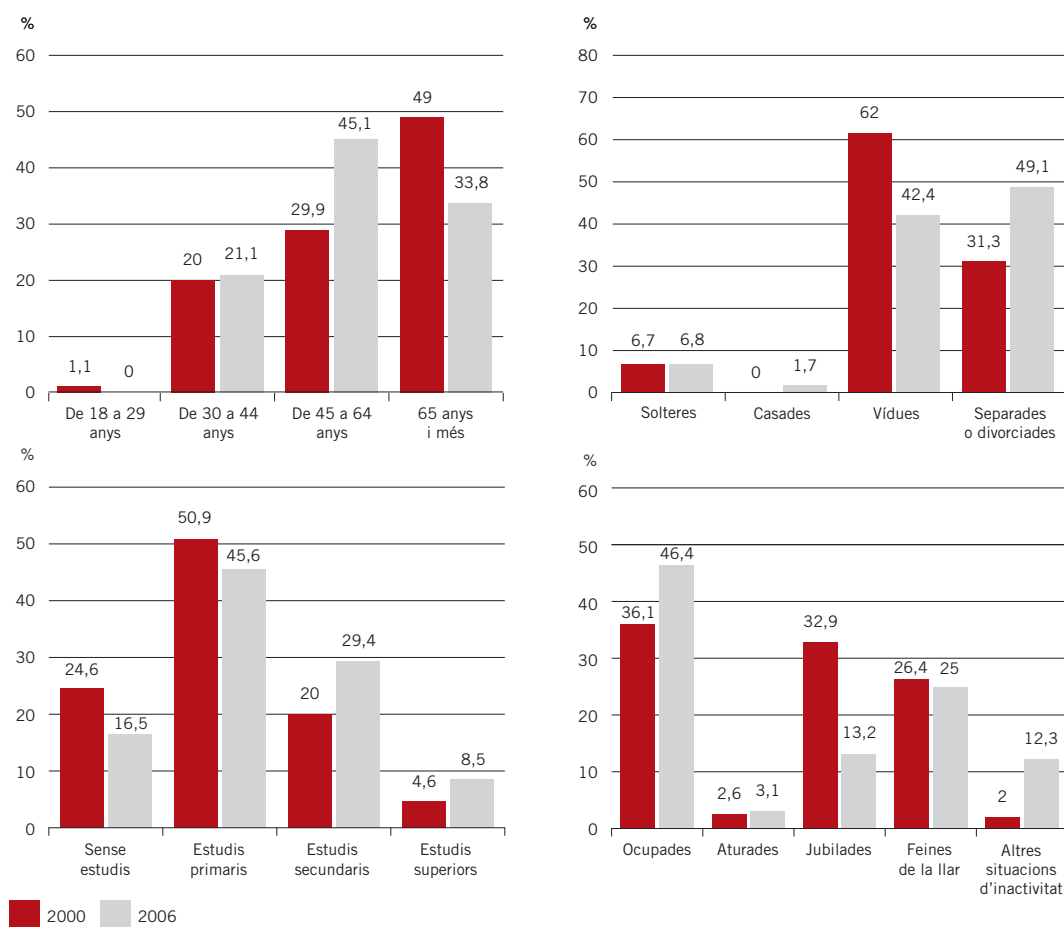
Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

tals: mentre que l'any 2000 la monoparentalitat tenia el rostre d'una dona de més de 65 anys, vídua, amb un nivell d'estudis baix i inactiva, l'any 2006 la monoparentalitat creix com una forma típica entre les dones de 30 a 64 anys (66,2%), separades o divorciades (49,1%), amb un nivell d'estudis alt (37,9%) i ocupades (46,4%) (figura 2).

Per tant, entre les condicions que condueixen les dones a formar llars monoparentals guanya pes la maternitat fora del matrimoni i, sobretot, la separació o el divorci de parelles amb fills i/o filles. Conseqüentment, perd pes la viudetat com a factor explicatiu de la formació d'aquest tipus de llars i s'atura, d'aquesta manera, l'envelliment de les persones que hi viuen. De fet, es tracta de la mateixa tendència observada en el cas de les llars unipersonals, per bé que en aquest cas es manifesta amb més força, de manera que s'accentuen les diferències entre les característiques de les dones que encapçalen ambdues estructures familiars. Les dones que viuen soles són amb més freqüència solteres i vídues, mentre que les dones que viuen amb els fills i/o filles són majoritàriament separades o divorciades.

Aquesta tendència concorda amb les dades relatives a l'estat civil que, com ja s'ha comentat en el primer apartat, posen de manifest l'augment de dones separades o divorciades i la disminució de dones vídues a la ciutat de Barcelona. En la mesura que després d'una ruptura de parella les dones no acostumen a formar part d'una altra llar nuclear, sembla possible afirmar que el comportament de les dones després de separades o divorciades és el que més s'allunya del patró familiar patriarcal.

Figura 2. Dones que encapçalen llars monoparentals segons l'edat, l'estat civil, el nivell d'estudis i la relació amb l'activitat. Barcelona, 2000-2006

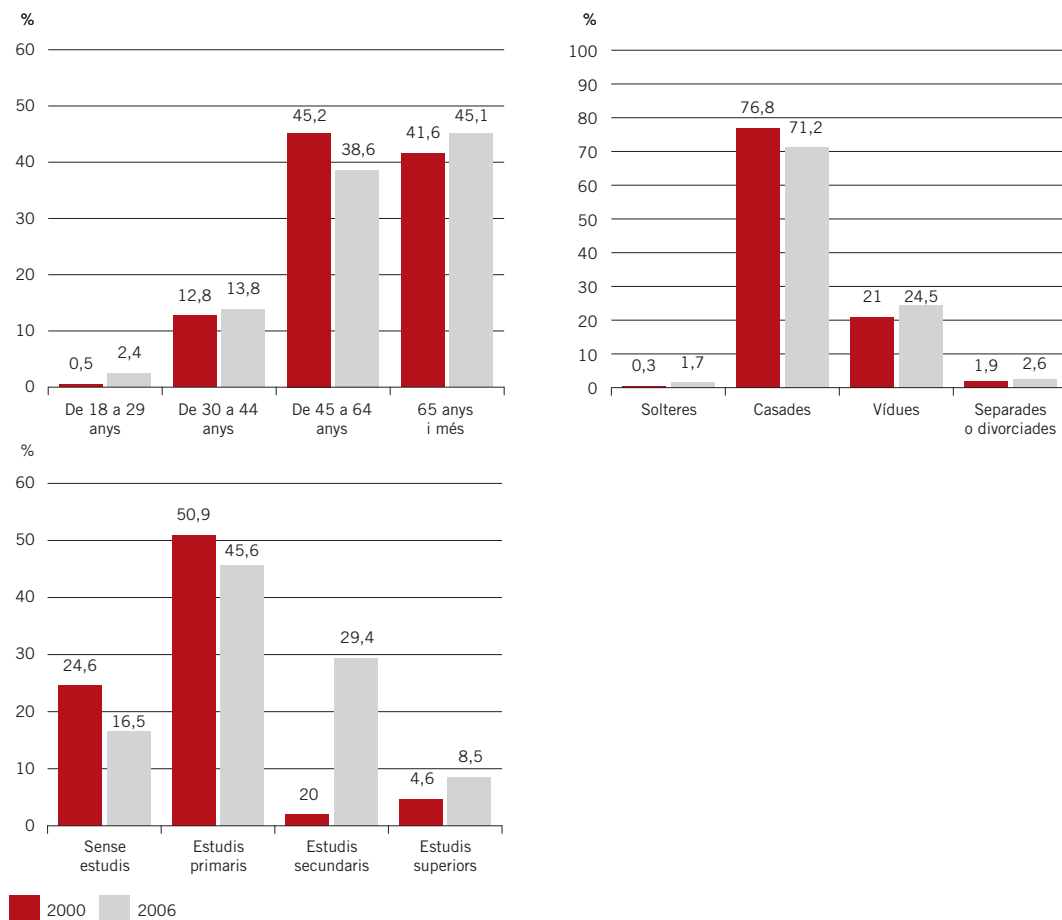
Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

1.2. Estatus de les dones a les llars: el paper de les mestresses de casa

Una vegada analitzada la morfologia de les llars de Barcelona, és oportú acabar aquest apartat plantejant fins a quin punt els canvis en les estructures familiars tenen una influència en les relacions de gènere. És a dir, la lenta però progressiva pèrdua de pes del cicle familiar patriarcal comporta una pèrdua de pes dels rols de gènere vinculats al patriarcat?

Un bon indicador de la situació que viuen les dones a les llars és el paper de mestressa de casa vinculat a la inactivitat laboral. En aquest sentit, igual que l'any 2000, una de cada quatre dones entrevistades es declara mestressa de casa. L'evolució respecte a l'edició passada de l'enquesta subratlla dos aspectes: d'una banda, es frena el lent procés de disminució de l'estatus de mestressa de casa, amb el manteniment del 26% de dones en aquesta situació. D'altra banda, segueix el procés paral·lel d'envelliment d'aquest col·lectiu –augmenten les dones de 65 anys i més vídues–, però, alhora, s'hi dona un cert rejuveniment. Aquesta darrera dinàmica concorda amb la descripció realitzada en l'apartat d'emancipació sobre l'augment de joves que assumeixen el paper de mestresses de casa una vegada abandonen la llar d'origen. I obliga, inevitablement, a qüestionar la influència dels factors generacional i educatiu en la distribució dels rols de gènere a les llars. El cas és que les barcelonines joves, a diferència de les seves mares i àvies, han crescut en un context favorable a la igualtat d'oportunitats, en què han tingut accés a l'educació i, per tant, recursos per trencar amb el cicle vital femení del model patriarcal. En la mesura que es detecta un cert retorn al paper de mestressa de casa entre les més joves cal pensar que les condicions de vida d'alguns col·lectius de dones manifesten certes resistències culturals al canvi i reforcen, així, la divisió sexual del treball (figura 3).

Figura 3. Dones de 18 anys i més mestresses de casa segons l'edat, l'estat civil i el nivell d'estudis. Barcelona, 2000-2006

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

En tot cas, sembla possible afirmar que la transformació de les formes tradicionals d'organització familiar respon més a fenòmens sociodemogràfics com ara l'envelliment de la població o les noves dinàmiques en les relacions de parella que no pas a una veritable ruptura amb la cultura patriarcal. En qualsevol cas, cal tenir present que es tracta d'un escenari sotmès a un procés de canvi –més material que simbòlic– i, per tant, sotmès a contradiccions, fet que ajuda a entendre la contradicció aparent entre algunes de les dinàmiques familiars descrites al llarg d'aquest capítol. Amb tot, caldrà seguir l'evolució d'aquests fenòmens durant els propers anys.

1.3. Síntesi

- Més de la meitat de la població barcelonina està casada (54%), el 31,0 % és soltera, el 9,5% és vídua i el 5,5% restant està separada o divorciada. Malgrat que el matrimoni continua sent l'opció majoritària, la sèrie temporal de les dades confirma la seva disminució progressiva, paral·lela a l'augment de la solteria, els divorcis i les separacions com a símptomes evidents del canvi en el curs de vida patriarcal. A més, cal parlar d'una davallada lleu de la viduïtat, per bé que es manté com una condició social que afecta, majoritàriament, les dones. Així, l'estat civil continua presentant diferències segons el sexe: els homes apareixen sobrerrepresentats en la solteria i el matrimoni, mentre que la viduïtat i les separacions o els divorcis són més freqüents entre les dones. Les dones es converteixen abans en vídues perquè tenen una esperança de vida més gran i no acostumen a formar una nova parella després d'una ruptura.

- La taxa d'emancipació de la població d'entre 18 i 29 anys de Barcelona ha augmentat deu punts des de la darrera edició de l'enquesta: s'ha passat del 16,6% al 26,2%. Si bé aquest creixement es dona entre els joves i les joves, a diferència de l'any 2000, una bona part la protagonitzen les dones: el 33,4% de barcelonines joves estan emancipades enfront del 19,7% d'homes que estan en aquesta mateixa situació. Més enllà de les condicions conjunturals negatives que representen les dificultats d'accés al mercat de l'habitatge i la precarietat del món laboral, hi ha una sèrie de factors socials que expliquen l'augment de la taxa d'emancipació. D'una banda, l'arribada a la ciutat de població jove immigrant, per a qui l'emancipació és l'única opció. I, de l'altra, la coincidència en el temps del retard en l'emancipació de les generacions del *baby boom* i el cert avanç de les generacions més joves, que poden explicar l'augment de dones que solen emancipar-se abans que els seus homòlegs masculins. En aquest sentit, cal subratllar l'increment de 10,1 punts percentuals de mestresses de casa entre les dones joves emancipades.

- La grandària de les llars on viuen les persones entrevistades continua evolucionant a la baixa fins al punt que s'equipara, pràcticament, el nombre de persones que viuen en llars de dos membres amb el de les que viuen en llars de quatre membres o més. Aquesta disminució es reflecteix en la mitjana de la grandària de les llars, que ha passat de 3,1 membres l'any 2000 a 2,9 membres el 2006. A més, es mantenen les diferències respecte a la grandària de les llars segons el gènere. Les llars encapçalades per una dona continuen sent més petites que les encapçalades per un home. Així, la disminució de la grandària de les llars s'ha d'interpretar com un reflex dels canvis demogràfics que està experimentant la ciutat en els darrers anys i que tenen com a protagonistes les dones i les seves condicions de vida. Altrament, s'observa una recuperació de la natalitat, que s'explica per un nombre més gran de dones que han esdevingut mares –com a conseqüència del retard en la maternitat de la generació del *baby boom* i el boom migratori– i no com a causa d'un canvi en les pautes de fecunditat.

- Una de les conseqüències associades a la disminució de la grandària de les llars és l'aparició de noves formes de convivència. Barcelona està immersa en un procés de diversificació de l'estructura de les llars, caracteritzat per incloure llars cada vegada menys familiars, que no sempre responen a opcions personals i que sovint tenen com a cap de família una dona. Malgrat que set de cada deu persones entrevistades viu en una llar formada per una parella, a la ciutat de Barcelona guanyen presència formes de convivència que s'allunyen del patró fixat per la família nuclear. Entre les alternatives

a la forma tradicional de convivència destaca l'augment de les llars unipersonals (10,4%) i de les llars sense nucli (5,6%) com a resposta al sobreenvelliment de la població que requereix la presència de persones cuidadores i el boom migratori. En contrast, cal parlar d'una lleu davallada de les llars monoparentals (8,6%). En qualsevol cas, la monoresidència i la monoparentalitat es consoliden com a estructures feminitzades, per bé que se'n diversifica el perfil.

- Les llars unipersonals es consoliden com una nova estructura de llar a la ciutat de Barcelona que afecta, majoritàriament, les condicions de vida de les dones: el 68,6% de persones que viuen en llars unipersonals són dones. Tot i la importància de la viudetat en la configuració d'aquest tipus de llar, s'observa una tendència a la diversificació de les situacions vitals que condueixen a la monoresidencialitat com a opció residencial. En aquest sentit, cal destacar l'augment de les llars unipersonals resultat d'una ruptura de parella.

- Les llars monoparentals ocupen la quarta posició en el rànquing d'estructures familiars a Barcelona (8,6%) però continuen representant el tipus de llar més comú entre les dones caps de família: de cada deu persones que viuen en aquesta situació vuit ho fan en una llar encapçalada per una dona. Entre les condicions que condueixen les dones a formar llars monoparentals guanya pes la maternitat fora del matrimoni i, sobretot, la separació o el divorci de parelles amb fills i/o filles. Conseqüentment, perd pes la viudetat com a factor explicatiu de la formació d'aquest tipus de llars i s'atura, d'aquesta manera, l'envelliment de les persones que hi viuen.

- Igual que l'any 2000, una de cada quatre dones entrevistades es declara mestressa de casa. El fre en la disminució d'aquesta condició social i un cert rejuveniment d'aquest col·lectiu –paral·lel al seu envelliment– condueixen a pensar que la transformació de les formes tradicionals d'organització familiar respon més a fenòmens sociodemogràfics que no pas a una veritable ruptura amb la cultura patriarcal.

2. Educació

L'accés igualitari a l'educació és una de les fites, assolides durant els darrers trenta anys, més destacables en la millora de les oportunitats i condicions de vida de les dones. D'ençà de la transició democràtica, l'educació de les dones deixa de pensar-se com un instrument per formar “mestresses de casa” i esdevé un element clau per a la igualtat entre gèneres. L'aparició de les escoles mixtes i la implementació progressiva de la coeducació faciliten i garanteixen aquest procés. En aquesta tesi, és oportú preguntar-se quina és la situació actual de les barcelonines dins l'àmbit educatiu. Existeixen diferències respecte als homes?

A fi de donar resposta a aquesta pregunta, aquest capítol descriu, en primer lloc, el nivell educatiu del conjunt de la població, tot fixant-se en els estudis realitzats, els estudis en curs i l'elecció del tipus d'estudis. En segon lloc, s'explora la relació entre la formació i l'activitat laboral amb l'objectiu d'analitzar fins a quin punt l'educació és una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina. Finalment, s'aborda la influència del capital cultural i social dels pares sobre el nivell d'estudis dels fills i les filles.

2.1. El capital educatiu de les dones

L'any 2006 es manté la tendència a l'increment dels estocs educatius de la ciutat de Barcelona, sobretot gràcies a l'augment del capital educatiu de les dones (taula 8). En efecte, durant els darrers cinc anys ha seguit disminuint progressivament la presència de dones en els nivells educatius més baixos i ha continuat incrementant el nombre de dones universitàries.

Per primera vegada al llarg de tots els anys d'elaboració de l'enquesta, la majoria de dones barcelonines s'ubiquen en els nivells educatius més alts –el 60,7% té estudis secundaris o universitaris mentre que el 39,4% restant té com a màxim estudis primaris. Aquest fet contribueix a reduir les diferències respecte als homes. Tant és així que en el cas dels estudis universitaris el percentatge de dones (27,9%) iguala, per primera vegada fins ara, el percentatge d'homes (27,5%). Si bé és cert que el col·lectiu de població amb estudis universitaris ha augmentat en tots dos sexes, el creixement ha estat superior entre la població femenina –9 punts percentuals en el cas de les dones enfront dels 5,6 punts percentuals en el cas dels homes. Aquesta major presència femenina dins l'àmbit universitari representa una de les principals manifestacions de la millora en la situació social de la dona al llarg dels darrers anys.

Pel que fa als estudis secundaris, l'evolució des de l'any 2000 posa de manifest tres tendències: es trenca amb la dinàmica de decreixement, es redueixen les diferències entre sexes i s'inverteix l'ordre en el tipus d'ensenyament majoritari. Així, es passa del 32,8% al 36% de població amb estudis secundaris, en part gràcies a l'augment de gairebé 4 punts percentuals de dones que han finalitzat aquest nivell d'estudis –del 29% l'any 2000 al 32,8% l'any 2006. Encara que sembla que aquest

Taula 8. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sense estudis	16,1	8,5	12,6	9,5	3,7	6,8
Estudis primaris	36,0	32,3	34,3	29,9	29,0	29,5
Estudis secundaris	29,0	37,2	32,8	32,8	39,8	36,0
Estudis superiors	18,9	21,9	20,3	27,9	27,5	27,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.100)	(2.396)

(a) V de Cramer = 0,137

(b) V de Cramer = 0,126

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

creixement respon a una major preferència per itineraris professionalitzadors, ja que pugen els estudis d'FP, BUP i ESO, mentre que es dona una lleu disminució en els cursos d'orientació universitària (COU i batxillerat) (taula 9). Un fenomen que, en el futur, pot comportar una disminució de població amb estudis universitaris.

Els nivells d'estudis de les dones també s'han igualat als dels homes en els estrats d'estudis primaris –29% de dones i 29,9% d'homes, amb la desaparició dels 4 punts de diferència existents l'any 2000– i s'estan aproximant cada vegada més en l'estrat relatiu a les persones sense estudis –9,5% de dones enfront del 3,5% d'homes, amb una retallada de 2 punts del diferencial percentual. Tal com es comentava en l'edició passada de l'enquesta, la implementació de l'educació obligatòria garanteix la desaparició de la població que no té estudis o que no ha finalitzat els estudis primaris en els propers anys. Així ho constata la vellesa d'aquest col·lectiu, per bé que la desaparició serà més ràpida en el cas dels homes, atesa l'esperança de vida més llarga de les dones. Per aquesta raó és interessant analitzar el nivell d'estudis de la població segons l'edat.

2.1.1. El nivell educatiu de les dones segons l'edat

Certament, l'edat és una variable clau per a l'anàlisi del nivell d'estudis de la població. Des de la perspectiva de gènere, la importància d'aquesta variable és doble ja que permet entendre les diferències dins del mateix col·lectiu de dones, així com les diferències respecte als seus homòlegs masculins.

D'una banda, a mesura que augmenta l'edat disminueix el nivell d'estudis i viceversa. De manera que les dones de les generacions més grans apareixen sobrerrepresentades en els estrats d'estudis primaris i sense estudis i, per contra, les joves estan sobrerrepresentades en els estrats relatius als estudis superiors. Així doncs, el col·lectiu de barcelonines està polaritzat segons el nivell d'estudis. Un extrem el configuren les barcelonines de 16 a 29 anys, nou de cada deu de les quals té com a mínim estudis secundaris. A l'altre extrem apareix el col·lectiu de barcelonines de 65 anys i més, vuit de cada deu de les quals té com a màxim estudis primaris (taula 10).

Com és obvi, a diferència de l'any 2000, el tall generacional que segmenta les dones en funció del seu nivell d'estudis es desplaça dels 45 anys als 55. A fi de captar aquest fenomen temporal és interessant analitzar les dades per grups d'edat més reduïts (taula 11). Aleshores, s'observa que mentre la majoria de població d'entre 45 i 55 anys ha assolit nivells educatius alts, la majoria de població en el tram d'edat següent (de 55 a 64 anys) té com a màxim estudis primaris. De la mateixa manera, aquest major detall en l'edat permet afinar en el nivell educatiu de la població jove, en posar de manifest que el percentatge més elevat d'estudis universitaris es troba entre el grup de 25 a 34 anys. En el tram d'edat inferior (de 16 a 24 anys) una bona part de les dones són estudiants universitàries en el moment de realitzar l'enquesta.

Taula 9. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Analfabet/a	2,7	0,6	1,7	1,2	0,5	0,9
Primària incompleta	13,5	7,9	10,9	8,3	3,2	5,9
Primària completa	36,0	32,3	34,3	29,9	29,0	29,5
FP, cicles formatius	11,9	16,9	14,3	13,9	18,2	15,9
BUP, ESO	4,8	6,7	5,7	7,5	10,0	8,7
COU, batxillerat	12,3	13,6	12,9	11,3	11,6	11,4
Escola universitària, diplomats	7,6	6,3	7,0	10,7	7,6	9,3
Facultat, Escola tècnica superior	11,3	15,6	13,3	17,2	19,9	18,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.100)	(2.396)

(a) V de Cramer = 0,156

(b) V de Cramer = 0,143

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

En qualsevol cas, les dades constaten la desaparició progressiva de les dones sense estudis, categoria gairebé inexistent dins del grup d'edat de 16 a 29 anys (1,1%) (taula 10). I, de manera més lenta, la desaparició de les dones amb estudis primaris, que representen el 9,1% entre el col·lectiu de joves. Paral·lelament, cal parlar de la importància creixent de les dones amb estudis universitaris, que en el grup d'edat de 25 a 34 anys representen el 50% i en el grup d'edat de 35 a 44 anys el 44,8%. Queda palesa, doncs, la millora del nivell educatiu de les barcelonines joves respecte al de les seves mares i àvies.

D'altra banda, l'anàlisi comparativa respecte al capital educatiu dels homes posa de manifest el major nivell d'estudis de la població masculina en aquelles edats més avançades i, contràriament, el major nivell educatiu de la població femenina entre el col·lectiu de joves. Així, els estocs educatius de les dones de 65 anys i més són més baixos que els dels homes, les diferències es redueixen de manera considerable en el tram d'edat de 45 a 64 anys i s'inverteixen entre la població menor de 45 anys.

De manera que la població femenina de 16 a 44 anys gaudeix d'un millor nivell educatiu que els seus coetanis masculins, tant pel que fa al nombre de dones que tenen estudis secundaris com pel contingent que es troba en l'estrat d'estudis universitaris. El percentatge de dones de 30 a 44 anys amb estudis universitaris finalitzats (46,1%) supera en 8 punts percentuals el dels homes (38,5%), mentre que en el grup d'edat de 16 a 29 anys la diferència creix fins a 17 punts percentuals a favor

Taula 10. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65+	Total	16-29	30-44	45-64	65+	Total
Sense estudis	1,1	0,8	5,0	27,8	9,4	0,8	0,2	3,8	11,1	3,6
Estudis primaris	9,1	16,3	35,7	49,1	29,7	14,1	18,7	33,7	51,9	28,9
Estudis secundaris	54,1	36,8	33,3	17,9	33,3	66,8	42,7	32,1	22,6	40,3
Estudis superiors	35,7	46,1	26,0	5,1	27,6	18,2	38,5	30,4	14,4	27,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,339

(b) V de Cramer = 0,261

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 11. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)						
	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i més	Total
Sense estudis	2,4	0,5	0,8	2,6	7,6	27,8	9,4
Estudis primaris	9,8	14,7	14,5	29,6	42,4	49,1	29,7
Estudis secundaris	70,7	34,8	39,9	38,7	27,4	17,9	33,3
Estudis superiors	17,1	50,0	44,8	29,1	22,6	5,1	27,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(94)	(251)	(233)	(194)	(180)	(356)	(1.308)

	Homes (b)						
	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i més	Total
Sense estudis	0,8	0,4	0,3	0,0	7,2	11,1	3,6
Estudis primaris	13,8	18,4	16,7	27,7	38,9	51,9	28,9
Estudis secundaris	76,6	48,7	43,8	36,5	28,3	22,6	40,3
Estudis superiors	8,9	32,5	39,2	35,8	25,7	14,4	27,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(108)	(250)	(212)	(146)	(168)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,357

(b) V de Cramer = 0,274

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

de les dones, el 35,7% de les quals té estudis superiors enfront del 18,2% d'homes en aquesta mateixa situació (vegeu la taula 10). Una diferència que s'accentua quan es té present els estudis que actualment està cursant la població, tal com s'analitzarà en l'apartat següent.

2.1.2. El nivell d'estudis en curs de la població jove

Efectivament, el nivell educatiu de la població s'analitza a partir dels estudis finalitzats però les dades sobre el nivell d'estudis en curs són vàlides per observar les possibles evolucions dels fenòmens socials en aquest àmbit (taula 12). En primer lloc, s'observa que la joventut barcelonina en general, i el col·lectiu de dones en particular, estudia més que l'any 2000 tant pel que fa als estudis reglats com als no reglats: cinc de cada deu dones d'entre 18 i 29 anys estan cursant l'educació reglada i dues de cada deu realitzen algun tipus de formació no reglada.

D'una banda, pel que fa als estudis reglats, el 4% de barcelonines d'entre 18 i 29 anys està cursant estudis secundaris i, com a dada rellevant, el 41,6% realitza estudis universitaris, una xifra que indica que superen en més de deu punts percentuals els seus homòlegs masculins. Malgrat que l'elevat percentatge d'estudis universitaris s'explica, en bona part, pel tram d'edat analitzat, en què habitualment ja s'ha finalitzat la secundària, les dades mostren dues tendències que corroboren l'anàlisi dels apartats anteriors: l'augment sostingut del nombre de dones universitàries, que se situa per sobre del d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Per tant, sembla possible pronosticar que durant els propers anys es mantindran o creixeran els estocs de dones amb estudis universitaris.

D'altra banda, pel que fa als estudis no reglats, augmenta per igual –set punts percentuals– el nombre d'homes i de dones que realitzen algun tipus de formació (taula 13). Aquest creixement equitatiu comporta el manteniment d'una lleu diferència segons el sexe, que situa les dones per sobre dels homes. Entre el ventall de cursos, destaca el major pes del reciclatge professional, especialment en el cas de les dones, que augmenta 4 punts. Aquest interès femení per la formació contínua podria apuntar l'emergència d'un projecte de vida més enfocat al mercat laboral entre determinats col·lectius de dones.

2.1.3. L'accés i les pautes de segregació en els estudis universitaris

Com s'ha vist en els apartats anteriors, l'accés de les dones als estudis universitaris és un dels aspectes que més ha millorat en els darrers anys, fins al punt que les barcelonines s'han situat per davant dels barcelonins en aquest àmbit. Sens dubte, aquest accés massiu de les barcelonines joves a la universitat comporta un canvi generacional que afecta de ple les condicions de vida de la població. Tanmateix, aquest augment quantitatiu de dones dins la universitat no s'ha donat de la mateixa manera en termes qualitatius. I això es constata quan s'analitza el nivell de titulació universitària i la tipologia dels estudis realitzats.

Pel que fa al nivell de titulació universitària, doncs, persisteixen les diferències segons el sexe de les persones universitàries: el 62,1% de dones té títol superior enfront del 72,8% d'homes en aquesta

Taula 12. Estudis en curs de la població de 18 a 29 anys segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No realitza estudis reglats	58,2	64,9	61,5	54,4	63,2	58,8
Estudis secundaris	4,5	4,4	4,5	4,0	5,9	5,0
Estudis superiors	36,2	30,7	33,5	41,6	30,5	36,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(206)	(207)	(413)	(187)	(207)	(394)

(a) V de Cramer = 0,173 (NS)

(b) V de Cramer = 0,173 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006

Taula 13. Estudis no reglats realitzats l'últim mes per la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No ha fet cap curs	85,9	87,1	86,5	78,5	80,3	79,5
Reciclatge professional	2,6	3,1	2,8	6,2	6,5	6,4
Cursos instrumentals	8,6	7,2	8,0	8,8	8,1	8,4
Cursos d'artesanía	1,4	1,1	1,3	2,4	1,2	1,8
Cursos d'esport i salut	0,4	0,5	0,5	1,5	0,8	1,1
Altres cursos	1,1	0,9	1,0	2,9	3,1	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,034 (NS)

(b) V de Cramer = 0,059 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

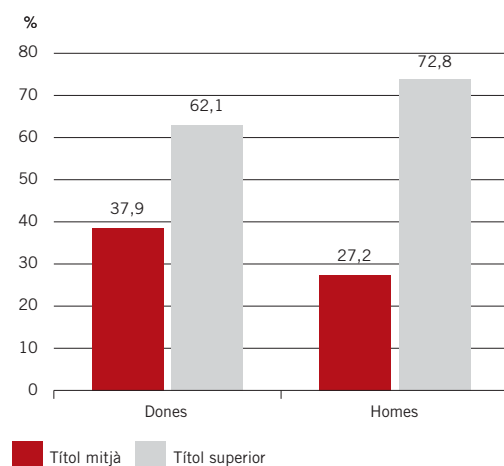
mateixa situació (figura 4). Si bé és cert que la tendència general passa per l'increment de persones amb títols superiors en detriment dels títols mitjans, no és menys cert que aquest increment es dona juntament amb el manteniment de les diferències segons el sexe.

En aquesta tessitura, cal recordar que la diferència respecte al nivell de titulació en els estudis universitaris condiciona les possibilitats d'accés al mercat laboral, atesa la lògica credencialista que el presideix. I, alhora respon, en bona part, a la segregació de les titulacions universitàries segons el que tradicionalment es consideren "habilitats femenines" i "masculines", bàsicament perquè les àrees de coneixement més feminitzades són les que acumulen més titulacions de grau mitjà i, consegüentment, menys prestigi social en les professions qualificades del mercat de treball.

En efecte, l'elecció dels estudis universitaris segueix pautes diferencials segons el sexe. Així ho indica la sobrerrepresentació de barcelonines en les àrees de coneixement de caràcter social –les humanitats i les ciències socials i jurídiques sumen un 68,4% de dones enfront del 49,8% d'homes– i la sobrerrepresentació de barcelonins en les àrees de coneixement de caràcter tècnic –als ensenyaments tècnics trobem un 36,1% d'homes i un 7% de dones (taula 14, a la pàgina següent).

Si bé és cert que la majoria de la població es concentra en alguna de les branques de les ciències socials i jurídiques o les humanitats, no és menys cert que el nivell de concentració és major en el cas de les dones. En contrast, i en comparació amb els homes, destaca la presència femenina en les

Figura 4. Títol universitari obtingut per la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 14. Títol universitari obtingut per la població de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Humanitats	10,4	15,0	12,7	22,1	8,7	16,0
Ciències socials i jurídiques	60,2	36,7	48,4	46,3	41,1	43,9
Ciències de la salut	18,7	7,8	13,2	17,2	7,2	12,7
Ciències experimentals	6,7	7,0	6,8	7,4	6,9	7,2
Ensenyaments tècnics	4,0	33,5	18,9	7,0	36,1	20,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(204)	(206)	(409)	(359)	(301)	(660)

(a) V de Cramer = 0,413

(b) V de Cramer = 0,390

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

ciències de la salut, que se situa 10 punts percentuals per sobre de la masculina, així com l'absència femenina en els ensenyaments tècnics, amb una quasi simbòlica representació del 7% de dones amb estudis universitaris, uns trenta punts per sota dels homes (taula 14).

Des d'una perspectiva temporal, es posen de manifest dues tendències: la major presència de dones en les diverses titulacions que inclouen les àrees de coneixement de caràcter social o assistencial i el manteniment de la masculinització dels ensenyaments tècnics.

D'una banda, hi ha un traspàs de dones de les ciències socials i jurídiques –que passen del 60,2% l'any 2000 al 46,3% l'any 2006– a les humanitats –que passen del 10,4% l'any 2000 al 22,1% l'any 2006. Paral·lelament disminueix el percentatge d'homes en les humanitats mentre que s'incrementa en les ciències socials i jurídiques. Aquest traspàs accentua la segregació del col·lectiu femení en les disciplines estrictes de les lletres més vocacionals i menys professionals. D'altra banda, es dona un lleu augment equitatiu entre els sexes en el cas dels ensenyaments tècnics, la qual cosa posa de manifest la persistència d'obstacles socioculturals per a l'accés de les dones a les àrees de coneixement més prestigiades socialment i amb millors sortides laborals.

L'escenari descrit fins ara respon al conjunt de població amb estudis universitaris, per tant, engloba totes les generacions. En aquest sentit, sembla oportú considerar la variable edat per tal d'analitzar les preferències de la població més jove. Efectivament, les diferències segons el sexe a l'hora d'elegir la titulació es redueixen entre els grups d'edat més joves, en els quals la representació femenina està més estesa en totes les àrees de coneixement (taula A11 de l'Annex estadístic). Aquest fenomen posa de manifest l'augment lent però progressiu de l'acceptació i de la tolerància social de les dones en aquelles professions de caràcter més tècnic –en la franja d'edat de 45 a 64 anys un 5,3% de dones té una llicenciatura en algun dels ensenyaments tècnics mentre que entre les dones menors de 45 anys el 8,3% tenen aquesta titulació. Sembla, doncs, que es comença a trencar el cercle viciós de la poca representació i poca tolerància i, per contra, cal pensar que l'augment de la presència en els estudis anirà acompanyada d'una major acceptació social.

En qualsevol cas, la manca d'igualtat entre homes i dones en relació amb el que es podria considerar la qualitat dels estudis universitaris els condiciona l'accés al mercat de treball i té conseqüències directes en les condicions laborals de les generacions joves. Un aspecte que s'abordarà amb més profunditat en el capítol 3.

2.2. La relació entre la formació i l'activitat laboral

Malgrat la manca d'igualtat dins la universitat, les dones amb titulacions universitàries tenen més fàcil l'entrada al mercat laboral. Coneixedores d'aquest fet, les barcelonines joves accedeixen, cada vegada més, a la universitat a fi d'obtenir més garanties laborals de cara al futur.

Certament, les dades de l'enquesta posen de manifest l'estreta relació entre el nivell d'estudis i l'activitat laboral. De la mateixa manera que subratllen les diferències segons el sexe pel que fa a

aquesta estreta relació. D'una banda, queda palès com, a mesura que augmenta el nivell d'estudis, augmenta l'activitat laboral, fins al punt que el 85,8% de dones i el 92,3% d'homes amb estudis universitaris són persones actives laboralmente (figura 5b).

D'altra banda, però, s'observa com la influència dels estudis és superior en el cas de les dones: com més alt és el nivell d'estudis menor és el diferencial per sexe, per bé que l'activitat masculina sempre se situa per sobre de la femenina. De manera que les variacions més grans es donen entre la població amb nivell d'estudis menor, en què l'activitat dels homes supera, en tots els casos, la de les dones, amb més de 16 punts percentuals de diferència. Si bé cal destacar les persones amb estudis primaris com el cas més extrem, en què el 52,1% de dones en aquest estrat educatiu està actiu enfront del 77,8% d'homes en la mateixa situació.

En definitiva, el conjunt d'aquestes dades subratlla la importància de l'educació per a la millora de les condicions de vida de les dones, alhora que recorda la persistència de les desigualtats de gènere. Per dir-ho ras i curt, a igual nivell d'estudis els homes segueixen tenint més oportunitats laborals que les dones.

Tot i que la dinàmica general descrita suposa una continuïtat en l'evolució temporal de les dades, al llarg dels darrers anys s'ha donat un doble fenomen que frena la correlació progressiva entre la formació i la relació amb l'activitat: disminueix lleugerament l'activitat laboral entre les persones amb estudis universitaris i augmenta entre la població sense estudis. Es tracta d'un fet que afecta ambdós sexes, però les dones en surten més perjudicades, i s'hi posa de manifest el pes de la variable dels estudis en relació amb l'activitat. Com s'ha dit en l'apartat anterior, cal relacionar aquest fet amb la precarietat actual del mercat laboral, que creix en llocs de treball poc qualificats i ocupats, cada vegada més, per persones immigrades sense estudis o amb una formació no reconeguda pel país d'acollida. En canvi, la davallada en l'activitat de les persones amb més nivell educatiu pot estar relacionada amb la gran oferta de mà d'obra qualificada en determinades àrees de coneixement els llocs de treball de les quals no creixen tant com el contingent de persones titulades. Així mateix, també cal considerar l'allargament del període de formació mitjançant els estudis de tercer cicle. Ambdós fenòmens afectarien especialment les dones.

L'anàlisi per grups d'edat (taula 15, a la pàgina següent) posa en relleu les dificultats específiques que experimenta el col·lectiu de joves en iniciar la seva trajectòria laboral: els joves de 16 a 29 anys són els menys actius en tots els nivells d'estudis, tant els homes (amb un total del 70,5%) com les dones (amb un total del 67,3%). Contràriament, l'etapa central de la vida adulta –fixada pel tram d'edat de 30 a 44 anys– coincideix amb el període de màxima activitat laboral (95,7% en el cas dels

Figura 5a. Indicador d'activitat* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2000

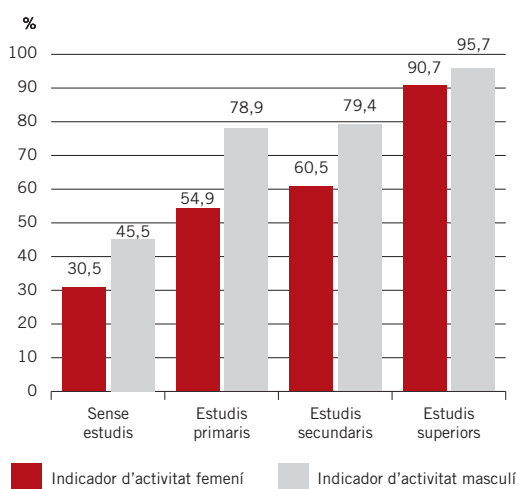
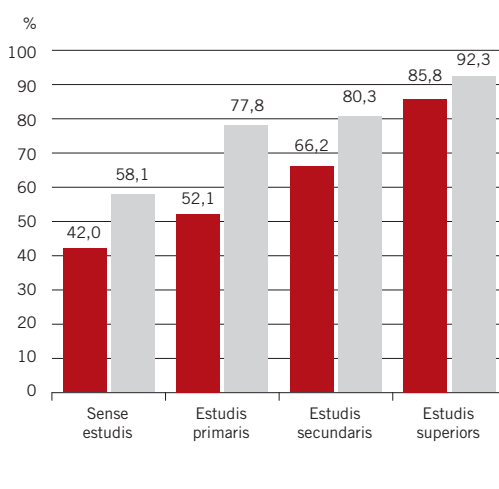

Figura 5b. Indicador d'activitat* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 18 a 64 anys, la de 16 i 17 anys no entrava en l'edició de l'enquesta de l'any 2000)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

homes i 85,4% en el cas de les dones). Per bé que, al costat de l'activitat, creixen les diferències entre sexes en tots els estrats educatius, i hi és especialment rellevant el cas de l'estoc de població amb estudis primaris, en què l'activitat masculina se situa en el 90,3% mentre que la femenina en el 72,1%. Aquesta diferència percentual corrobora la importància que té la formació per a les oportunitats de les dones d'accedir al mercat laboral. Amb tot, doncs, l'edat es manifesta com una variable explicativa al costat del sexe a l'hora d'analitzar la relació entre la formació i l'activitat.

Al costat de l'edat, el tipus d'estudis realitzats a la universitat també condiciona l'activitat laboral de les dones, mentre que no ho fa en el cas dels homes. Els estudis més masculinitzats, entre els quals sobresurten els ensenyaments tècnics, acumulen major activitat laboral femenina (92,9%) fins al punt que s'igualava a la masculina (92,2%) (taula 16). De manera que aquells sectors d'ocupació en què tradicionalment hi ha menys presència de dones són els que més activitat laboral registren. En canvi, en els sectors en què hi ha una major presència de dones –ciències socials i jurídiques, humanitats i ciències de la salut–, els homes acumulen indicadors d'activitat superiors. En aquest sentit destaca el cas de les persones llicenciades en ciències de la salut, l'indicador d'activitat femení de les quals se situa en el 85,7% mentre que el masculí arriba, excepcionalment, al 100% (taula 16). En definitiva, doncs, les possibilitats d'activitat laboral són millors per a aquelles dones que es formen en àrees de coneixement masculinitzades. Alhora, persisteixen les desigualtats de gènere en la mesura que, en els estudis més feminitzats, a igual titulació els homes tenen més possibilitats d'accedir al mercat laboral.

Pel que fa al tipus de grau realitzat, no sembla afectar l'activitat laboral, però sí que condiciona la categoria professional de les persones entrevistades. Òbviament, disposar d'un títol superior millora les possibilitats d'obtenir un lloc de treball altament qualificat: el 41,6% de dones amb estudis universitaris ocupa una categoria alta i el 65,6% d'homes amb estudis universitaris es troba en aquesta situació (taula 17). Ara bé, les possibilitats d'ocupar un lloc qualificat són menors per a les dones amb estudis universitaris que per als homes, més encara si es té present el tipus de titulació realitzada: el 13,8% de dones que disposen d'un títol mitjà es troba en categories altes enfront del 32,6% d'homes en aquesta mateixa situació (taula 17). I el 59,1% de dones amb un títol superior ocupa una categoria alta davant del 77,1% d'homes (taula 17). Per tant, el nivell d'estudis elevat no només millora les possibilitats d'inserció laboral de les dones sinó que també en pot beneficiar la categoria professional.

Taula 15. Indicador masculí i femení d'activitat* segons el nivell d'estudis finalitzats i el grup d'edat. Barcelona, 2006

	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
De 16 a 29 anys					
Indicador d'activitat femení	0,0	70,3	56,3	85,5	67,3
Indicador d'activitat masculí	54,3	83,5	63,7	86,2	70,5
De 30 a 44 anys					
Indicador d'activitat femení	37,2	72,1	86,5	90,1	85,4
Indicador d'activitat masculí	100,0	90,3	96,0	97,9	95,7
De 45 a 64 anys					
Indicador d'activitat femení	47,7	40,4	51,9	78,2	54,4
Indicador d'activitat masculí	56,7	68,5	81,9	87,0	78,0

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 16. Indicador d'activitat* segons el títol universitari obtingut i el sexe. Barcelona, 2006

	Títol mitjà	Títol superior	Total	Humanitats	Ciències socials i jurídiques	Ciències de la salut	Ciències experimentals	Ensenyaments tècnics	Total
Indicador d'activitat femení	86,1	85,4	85,7	80,4	86,7	85,7	87,4	92,9	85,7
Indicador d'activitat masculí	90,6	92,8	92,2	86,9	92,4	100,0	90,9	92,2	92,2

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 17. Categoria professional* de la població ocupada de 16 anys i més segons el títol universitari obtingut i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)			Homes (b)		
	Títol mitjà	Títol superior	Total	Títol mitjà	Títol superior	Total
Baixa	10,4	5,5	7,4	1,5	2,6	2,3
Mitjana	75,8	35,4	50,9	65,8	20,3	32,1
Alta	13,8	59,1	41,6	32,6	77,1	65,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(109)	(174)	(282)	(62)	(178)	(240)

(a) V de Cramer = 0,448

(b) V de Cramer = 0,428

*No inclou la categoria "altres respostes" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

2.3. La influència del capital professional i cultural dels pares en l'accés als estudis reglats

És ben sabut que les possibilitats d'accés a l'educació estan relacionades amb les condicions materials d'existència: com més recursos hi ha a la llar d'origen, més oportunitats educatives tenen els fills i/o les filles. És a dir, al costat del gènere, cal tenir present el pes d'altres variables estructurals a l'hora d'analitzar les condicions de vida de les barcelonines. Bàsicament perquè no totes les dones comparteixen les mateixes oportunitats d'accés als recursos. Per aquesta raó resulta interessant analitzar la influència del nivell socioeconòmic i cultural familiar sobre el nivell educatiu de les barcelonines.

Pel que fa al capital cultural de la família, es pren com a indicador el nivell d'estudis del pare i de la mare de la persona entrevistada. En primer lloc s'observa que la tendència general passa per millorar el nivell d'estudis dels progenitors, sobretot en els estocs educatius més baixos: majoritàriament, les filles de pares sense estudis han accedit com a mínim als estudis primaris –48,3% segons el nivell de la mare i 47% segons el nivell del pare– i les filles de pares amb estudis primaris han accedit com a mínim als estudis secundaris –39,8% segons el nivell de la mare i 36,1% segons el nivell del pare (taules 18 i 19, a la pàgina següent). Aquesta tendència canvia lleugerament en el cas dels estocs més alts: les filles de pares amb estudis secundaris es reparteixen a parts iguals entre el mateix nivell d'estudis dels progenitors –44,8% segons el nivell de la mare i 48,9% segons el nivell del pare– o els universitaris –48,6% segons el nivell de la mare i 41,2% segons el nivell del pare– mentre que en el cas de les filles de pares amb estudis superiors, la majoria accedeix a aquest nivell d'estudis –63,8% segons el nivell de la mare i 58,4% segons el del pare (taules 18 i 19). S'observa, doncs, que en gairebé tots els casos el capital educatiu de la mare exerceix una influència major que el del pare.⁵

Però existeixen diferències segons el sexe que posen de manifest el manteniment de les desigualtats de gènere. La influència del nivell d'estudis dels progenitors és major en el cas dels fills de pares amb baix nivell d'estudis, fet que posa de manifest la prioritat familiar respecte als estudis dels fills de sexe masculí –segons el capital educatiu del pare, el 54,4% d'homes finalitza els estudis primaris mentre que ho fa el 47% de dones (taules 18 i 19). En canvi, sembla que els pares amb estudis secundaris o universitaris no tenen la necessitat de prioritzar l'educació entre els seus fills i filles i, seguint amb la dinàmica general, són les filles d'aquestes famílies les que apareixen sobrerrepresentades en els nivells d'estudis superiors.

Pel que fa a la categoria socioprofessional dels progenitors, el segon indicador de la classe social d'origen de les entrevistades, també manté una associació directa amb el nivell d'estudis dels fills i filles: a mesura que augmenta la categoria professional del pare i de la mare (taula 20, a la pàgina següent, i taula A14 de l'Annex estadístic) augmenta el nivell d'estudis dels fills i les filles. Les dades

5. En qualsevol cas, cal tenir present que les dades són relatives a la població de 16 anys i més, de manera que és probable que algunes de les persones que consten en la categoria d'estudis secundaris actualment estiguin cursant estudis universitaris.

corroboren de nou la major presència de dones en els estudis superiors quan les condicions materials d'existència són favorables. Contràriament, les dones són les principals perjudicades quan la categoria laboral dels pares és baixa. En aquest cas, les diferències entre la influència de les condicions socials del pare i les de la mare no són tan clares, sobretot si es té present els problemes de representativitat mostral, atesa la menor activitat laboral femenina de les generacions grans.

Taula 18. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis de la mare i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Nivell baix	Nivell mitjà	Nivell alt	Total	Sense estudis	Nivell baix	Nivell mitjà	Nivell alt	Total
Sense estudis	26,9	2,1	0,0	0,0	9,3	13,1	0,2	0,0	0,0	3,7
Estudis primaris	48,3	28,7	6,6	0,0	29,5	52,3	25,7	7,3	6,5	28,9
Estudis secundaris	17,7	39,8	44,8	36,2	33,4	25,5	45,4	49,7	36,8	40,1
Estudis superiors	7,0	29,5	48,6	63,8	27,8	9,1	28,7	43,0	56,7	27,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(403)	(612)	(189)	(95)	(1.299)	(303)	(554)	(175)	(70)	(1.101)

(a) V de Cramer = 0,353

(b) V de Cramer = 0,301

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 19. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis del pare i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Nivell baix	Nivell mitjà	Nivell alt	Total	Sense estudis	Nivell baix	Nivell mitjà	Nivell alt	Total
Sense estudis	30,5	2,8	0,4	1,2	9,3	16,4	0,5	0,0	0,0	3,7
Estudis primaris	47,0	35,0	9,5	4,2	29,6	54,4	32,8	8,5	6,5	29,4
Estudis secundaris	17,1	36,1	48,9	36,2	33,1	22,9	42,2	56,5	37,1	39,6
Estudis superiors	5,4	26,0	41,2	58,4	28,0	6,3	25,1	34,2	56,4	27,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(330)	(570)	(185)	(203)	(1.288)	(238)	(508)	(184)	(165)	(1.095)

(a) V de Cramer = 0,361

(b) V de Cramer = 0,334

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 20. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons la categoria professional del pare i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
Sense estudis	14,3	3,7	2,2	8,9	7,2	0,8	0,0	3,8
Estudis primaris	42,8	21,1	8,3	30,1	46,4	14,6	6,5	28,6
Estudis secundaris	29,4	36,1	36,3	32,6	33,3	48,2	45,9	40,3
Estudis superiors	13,5	39,1	53,2	28,3	13,2	36,4	47,6	27,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(628)	(368)	(211)	(1.207)	(514)	(309)	(217)	(1.039)

(a) V de Cramer = 0,310

(b) V de Cramer = 0,339

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

2.4. Síntesi

- Per primera vegada al llarg de tots els anys d'elaboració de l'enquesta, la majoria de dones barcelonines s'ubiquen en els nivells educatius més alts –el 60,7% té estudis secundaris o universitaris mentre que el 39,3% restant té, com a màxim, estudis primaris. Aquest fet contribueix a reduir les diferències respecte als homes fins al punt que s'equipara el nombre d'universitàries amb el d'universitaris. Altrament, la implementació de l'educació obligatòria garanteix la desaparició de la població que no té estudis o no ha finalitzat els primaris en els propers anys. Així ho constata la vellesa d'aquest col·lectiu, per bé que la desaparició serà més ràpida en el cas dels homes, atesa l'esperança de vida més llarga de les dones.

- A mesura que augmenta l'edat disminueix el nivell d'estudis i viceversa. Les dones de les generacions més grans apareixen sobrerrepresentades en els estrats d'estudis primaris i sense estudis; per contra, les joves estan sobrerrepresentades en els estrats relatius als estudis superiors. En comparació amb els homes, destaca el major nivell d'estudis de la població masculina en aquelles edats més avançades i, contràriament, el major nivell educatiu de la població femenina entre el col·lectiu de joves. Així, els estocs educatius de les dones de 65 anys i més són més baixos que els dels homes, les diferències es redueixen de manera considerable en el tram d'edat dels 45 als 64 anys i s'inverteixen entre la població menor de 45 anys. Així doncs, el nivell educatiu de les barcelonines joves millora respecte al de les seves mares i àvies.

- Pel que fa als estudis en curs, la joventut barcelonina en general, i el col·lectiu de dones joves en particular, estudia més que l'any 2000, tant estudis reglats com no reglats: cinc de cada deu dones d'entre 18 i 29 anys està cursant l'educació reglada i dues de cada deu realitzen algun tipus de formació no reglada. En aquest sentit, destaca el 41,6% de barcelonines joves que està realitzant estudis universitaris i el 6,2% de dones que fa algun tipus de formació de reciclatge professional. La presència activa de dones en l'àmbit educatiu posa de manifest l'emergència d'un projecte de vida més enfocat al mercat laboral.

- L'augment quantitatiu de dones dins la universitat no s'ha donat de la mateixa manera en termes qualitatius. Així es constata quan s'analitza el nivell de titulació universitària i la tipologia dels estudis realitzats. Pel que fa al nivell de titulació universitària, persisteixen les diferències segons el sexe de les persones universitàries: el 62,1% de dones té un títol superior enfront del 72,8% d'homes en aquesta mateixa situació. D'altra banda, l'elecció dels estudis universitaris segueix pautes diferencials segons el sexe: sobrerrepresentació femenina en les àrees de coneixement de caràcter social –les humanitats i les ciències socials i jurídiques sumen un 68,4% de dones enfront del 49,8% d'homes– i sobrerrepresentació masculina en les àrees de coneixement de caràcter tècnic –als ensenyaments tècnics trobem un 36,1% d'homes i un 7% de dones. Aquesta manca d'igualtat entre homes i dones en relació amb el que es podria considerar la qualitat dels estudis universitaris, entesa en termes d'accés i segregació, condiciona la inserció al mercat de treball i té conseqüències directes sobre les condicions laborals de les generacions joves.

- Existeix una estreta relació entre el nivell d'estudis i l'activitat laboral, que varia segons el sexe. D'una banda, a mesura que augmenta el nivell d'estudis augmenta l'activitat laboral, fins al punt que el 85,8% de dones i el 92,3% d'homes amb estudis universitaris són persones actives laboralment. D'altra banda, la influència dels estudis és superior en el cas de les dones: com més alt és el nivell d'estudis menor és el diferencial per sexe. Dit d'altra manera, a igual nivell d'estudis els homes segueixen tenint més oportunitats laborals que les dones. La influència de l'edat i el tipus d'estudis realitzats posa en relleu que les possibilitats d'activitat laboral són millors per a aquelles dones adultes que es formen en àrees de coneixement masculinitzades. Alhora, persisteixen les desigualtats de gènere respecte a les possibilitats dels estudis més feminitzats, perquè a igual titulació l'activitat masculina supera la femenina.

- No totes les barcelonines tenen les mateixes oportunitats d'accés als recursos, el seu capital educatiu depèn, en bona mesura, del capital sociocultural de la família d'origen. En aquest sentit, la tendència general passa per millorar el nivell d'estudis dels progenitors, sobretot en els estocs educatius més baixos. Existeixen, però, diferències segons el sexe que posen de manifest el manteniment de les desigualtats de gènere. La influència del nivell d'estudis dels progenitors és major en el cas dels fills i filles de pares amb baix nivell d'estudis, atesa la prioritat familiar per l'educació dels fills de sexe masculí. En canvi, els pares amb estudis secundaris o universitaris no tenen la necessitat de prioritzar l'educació entre els seus fills i filles i, seguint amb la dinàmica general, són les filles d'aquestes famílies les que apareixen sobrerrepresentades en els nivells d'estudis superiors. Pel que fa a la categoria socioprofessional dels progenitors, les dones són les principals perjudicades quan la categoria laboral dels pares és baixa i les més beneficiades quan és alta.

3. Mercat laboral

La incorporació massiva de dones al mercat de treball al llarg dels darrers vint anys és un dels fenòmens més notoris a l'hora d'analitzar les condicions de vida de la població des de la perspectiva de gènere. Les diverses edicions de l'Enquesta són un testimoni excel·lent d'aquesta entrada progressiva de les barcelonines al món laboral. Tanmateix, la relació de les dones amb el treball no es pot interpretar com una novetat: d'una banda, perquè les dones han estat i són les responsables principals del treball domèstic i de cura; i, d'altra banda, perquè la presència laboral femenina és un fet per a la classe treballadora des dels inicis de la industrialització, malgrat els límits de les estadístiques oficials per recollir la seva situació.

Sens dubte, l'augment sostingut de les taxes de participació laboral femenina des del 1985 representa un canvi social que ha contribuït a millorar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. Ara bé, aquesta millora en el grau d'inserció laboral de les dones no ha estat suficient per equiparar-lo a les taxes de participació masculines, ni per garantir-los la igualtat en les condicions laborals. Per aquesta raó, les veus especialitzades apunten que les desigualtats dins del mercat de treball no tendeixen a desaparèixer sinó a transformar-se (Torns *et al.*, 2007).⁶ Com s'explica en el capítol 4, la causa principal d'aquesta manca d'igualtat en el mercat laboral cal cercar-la dins l'esfera domèstica, on existeixen uns treballs, el domèstic i el de tenir cura de les persones, no reconeguts socialment i desigualment distribuïts entre homes i dones.

Aquest capítol es dedica a analitzar la relació de les barcelonines amb el treball remunerat des d'una doble perspectiva, quantitativa i qualitativa. Bàsicament perquè tan important és saber quantes dones són presents al mercat de treball com analitzar les condicions de la seva presència i la qualitat del treball que hi realitzen. Així, en primer lloc s'analitza el grau de participació de les dones i dels homes en relació amb l'activitat laboral. En segon lloc se n'estudien les condicions de treball, tot subratllant les diverses formes de segregació ocupacional, així com les diferències existents dins del mateix col·lectiu de dones. Finalment, el capítol es clou amb una referència específica al cas de les dones inactives.

3.1. Activitat, ocupació i atur

Per tal de descriure les característiques quantitatives de la presència femenina en el mercat laboral cal parar atenció a les dades sobre activitat, ocupació i atur. Als anys vuitanta del segle xx, l'increment de l'activitat laboral femenina es dona, en bona part, en forma d'atur. De manera que el creixement de la taxa d'activitat comporta, també, un creixement de la taxa d'atur, que manté moltes dones allunyades del recurs que suposa tenir una ocupació. D'uns anys ençà, aquest traspàs d'inactives a aturades s'ha trencat a favor de l'ocupació. Les raons d'aquest trencament remeten a un conjunt de fenòmens que faciliten l'absorció de la mà d'obra femenina pel mercat laboral: la bona conjuntura econòmica del primer quinquenni del segle xxi, la influència dels fluxos migratoris i la terciarització de l'economia. De manera que el creixement de la taxa d'activitat femenina té un reflex major en la taxa d'ocupació, fins al punt que la majoria de persones registrades com a actives són dones. Malgrat tot, l'atur continua sent una problemàtica principalment femenina.

3.1.1. Posició davant l'activitat

Al llarg dels darrers cinc anys, ha augmentat el percentatge de barcelonines ocupades (47,2%), s'ha mantingut el d'aturades (4,1%) i inactives per feines de la llar (26,1%) i ha disminuït el de jubilades (15%) i estudiants (3,7%). En aquest sentit, destaca, sobretot l'augment d'uns 7 punts percentuals respecte a l'any 2000 de dones ocupades a la ciutat de Barcelona. Aquest augment ha estat superior al dels homes, fenomen que ha contribuït a reduir les diferències segons el sexe però no les ha fet desaparèixer: l'any 2006 els barcelonins ocupats (62,9%) superen en més de 15 punts les barcelonines ocupades (47,2%). Aquestes variacions s'accentuen quan hom es fixa en els percentatges d'inactivitat

6. TORNOS, T.; CARRASQUER, P.; PARELLA, S.; RECIO, C. (2007). *Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses*. Barcelona: ICD.

per feines de la llar: una situació que afecta gairebé tres de cada deu dones enfront de la inexistència d'homes en aquesta mateixa situació (taula 21). En el rerefons d'aquestes dades persisteix el model tradicional que atribueix a la figura masculina la responsabilitat d'aportar els ingressos de la llar, mentre que es delega en la figura femenina la responsabilitat del treball domèstic i de la cura de les persones que formen part de la família.

Com s'ha comentat en apartats anteriors, a l'hora d'explicar aquestes xifres cal tenir present la bona conjuntura econòmica que ha precedit l'arribada de la crisi econòmica actual, els fluxos migratoris que cada vegada aporten més mà d'obra jove femenina al mercat de treball i l'estructura d'edats de la població femenina. La influència d'aquesta darrera qüestió queda palesa quan s'analitza la relació amb l'activitat segons l'edat. Aleshores s'observa que el percentatge d'ocupació femenina més elevat es dona en l'etapa central de la vida adulta, el grup d'edat de 30 a 44 anys (76%), mentre que el més baix recull la situació de les dones de 45 anys i més (51,9%) (taula 22). Contràriament, la inactivitat per feines de la llar augmenta a mesura que ho fa l'edat, i arriba al 34,9% en el grup de 45 a 64 anys (taula 22). A la llum d'aquestes dades es posa de manifest el canvi generacional en la trajectòria laboral de les joves barcelonines per a qui, a diferència de les seves mares i àvies, el casament o la maternitat ja no són motiu d'abandonament del mercat laboral.

3.1.2. L'activitat laboral

Pel que fa a l'activitat, el major volum de dones grans, fruit de l'esperança de vida més llarga de les dones, introdueix un biaix que justifica l'ús de l'indicador d'activitat. En concret, aquest indicador posa en relació la població ocupada i aturada amb la població potencialment activa (que en el cas

Taula 21. Relació amb l'activitat de la població de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Ocupats/des	40,6	60,9	50,1	47,2	62,9	54,4
Aturats/des	4,7	4,9	4,8	4,1	4,3	4,2
Jubilats/des	19,6	24,6	22,0	15,0	23,4	18,8
Estudiants	6,5	6,5	6,5	3,7	4,9	4,2
Feines de la llar	26,2	0,0	14,0	26,1	0,0	14,1
Altres situacions d'inactivitat	2,4	3,0	2,7	3,9	4,5	4,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(946)	(2.028)	(1.296)	(1.101)	(2.396)

(a) V de Cramer = 0,382

(b) V de Cramer = 0,376

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 22. Relació amb l'activitat de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Ocupats/des	62,5	76,0	51,9	1,5	46,8	63,1	90,0	73,9	4,2	62,1
Aturats/des	4,9	9,4	2,6	0,0	4,2	7,4	5,7	4,0	0,0	4,4
Jubilats/des	0,0	0,0	4,2	50,3	14,9	0,0	0,0	12,3	93,5	23,0
Estudiants	27,7	0,8	0,0	0,0	4,4	28,1	0,8	0,0	0,0	5,9
Feines de la llar	4,2	12,3	34,9	42,9	25,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Altres situacions d'inactivitat	0,8	1,5	6,4	5,4	3,8	1,4	3,5	9,7	2,3	4,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,533

(b) V de Cramer = 0,575

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

de l'enquesta recull el tram de 16 a 64 anys i no tota la població de 16 anys i més com fa la taxa d'activitat). L'anàlisi segons aquest instrument de mesura dona com a resultat una major activitat per a ambdós sexes i una menor diferència entre homes i dones.

En qualsevol cas, destaca respecte a l'any 2000 l'augment de l'activitat femenina, que ha passat del 64,4% al 70,2% (taula 23). Tanmateix, es tracta d'un increment que no ha estat suficient per equiparar el percentatge masculí, que continua essent superior tot i que té un creixement proporcionalment menor: en aquest cas s'ha passat del 82% l'any 2000 al 84,3% l'any 2006 (taula 23). El motiu principal d'aquest increment per a ambdós sexes és la immigració: entre les persones nascudes fora d'Espanya l'indicador d'activitat se situa en el 81,3% en el cas de les dones i en el 96,4% en el cas dels homes (taula A15 de l'Annex estadístic).

En qualsevol cas, es constata que la majoria de noves incorporacions al mercat laboral han estat dones alhora que l'anàlisi per edats corrobora la transformació del projecte de vida de les dones. L'indicador d'activitat femení dibuixa un cicle de vida en què la presència laboral femenina màxima coincideix amb l'etapa central de la vida adulta en termes de treball productiu i reproductiu: el 90,7% als 25-29 anys i el 85,8% als 30-35 anys (figura 6). En aquest sentit, és possible deduir que, a diferència del que passava fa trenta anys, les barcelonines joves no abandonen el mercat de treball en el moment de casar-se o de tenir una criatura. En canvi, la davallada progressiva de l'indicador d'activitat femení a partir dels 50 anys retrata les condicions de vida d'unes dones que van créixer en un context de plena vigència dels rols de gènere. De manera que les obligacions familiars ocupaven, i ocupen, el centre del seu projecte vital.

Tot i aquest canvi en el comportament de les dones joves, persisteixen les diferències de sexe en tots els trams d'edat i s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida. Més enllà del tram de 16 a 24 anys, on l'activitat és baixa atès l'allargament del període de formació, l'indicador d'activitat

Taula 23. Indicador* i taxa d'activitat** segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

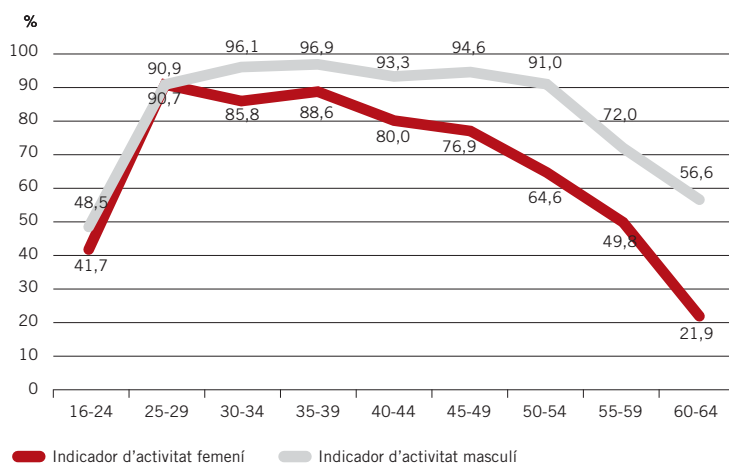
	2000	2006
Indicador d'activitat femení	64,4	70,2
Indicador d'activitat masculí	82,0	84,3
Taxa d'activitat femenina	45,3	51,3
Taxa d'activitat masculina	65,8	67,3

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 18 a 64 anys)] x 100.

**Taxa d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població de més de 18 (la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició del l'enquesta de l'any 2000)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Figura 6. Indicador d'activitat* segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

relatiu al tram d'edat següent (25-29 anys) s'igualava entre homes (90,9%) i dones (90,7%) (figura 6). A partir d'aquí, les corbes d'activitat prenen sentits contraris: la masculina creix i la femenina decreix. Aquesta divergència s'explica, bàsicament, per l'augment de responsabilitats domèstiques i de cura a mesura que les persones avancen en l'etapa central de la vida adulta (figura 6). Unes responsabilitats que recauen majoritàriament sobre les dones, de manera que l'aparició del treball domèstic i, sobre-tot, del treball de cura condiciona la seva presència laboral. En aquesta tessitura, sembla possible apuntar que el canvi generacional només comporta el pas de l'abandó definitiu al parèntesi laboral de les dones davant l'experiència de la maternitat.

A més de l'edat, el capital educatiu també és una variable clau per descriure i explicar les diferències entre el col·lectiu de dones respecte al treball remunerat, tal com s'ha explicat en el capítol anterior.

3.1.3. Ocupació i atur

Un dels canvis més importants esdevingut durant els darrers anys pel que fa a l'activitat femenina ha estat el traspàs progressiu de dones aturades a ocupades amb la millora consegüent de les seves condicions de vida. Aquesta tendència va tenir més pes en l'edició passada de l'enquesta però s'ha mantingut al llarg dels darrers cinc anys: la taxa d'ocupació femenina ha crescut del 89,5% al 91,9% i la taxa d'atur s'ha reduït del 10,5% al 8,1% (taula 24). Tanmateix, l'ocupació continua sent major entre els homes (93,5%) i l'atur entre les dones, fet que posa de manifest la persistència de les desigualtats tot i la conjuntura econòmica favorable. Gairebé una de cada deu dones actives està a l'atur. Aquesta major incidència de l'atur entre les dones no deixa de ser una forma d'absència femenina dins del mercat laboral possible perquè persisteix certa tolerància social envers l'atur femení (Torns *et al.*, 2007).⁷

Novament, l'edat esdevé una variable explicativa de les diferències existents dins del mateix col·lectiu de dones i en comparació amb el dels homes: la incidència de la desocupació varia segons l'etapa del cicle de vida en què es troben les persones actives. Les taxes d'inactivitat més elevades es registren entre la població menor de 25 anys i la població major de 55 anys i sempre són superiors pel col·lectiu de dones. En concret, entre les persones menors de 25 anys, la taxa femenina és del 63,7% i la masculina del 58,1%, mentre que entre les persones de 55 a 59 anys, la taxa femenina és del 53,3% i la masculina del 33,3% (figura 7).

D'una banda, l'atur juvenil és una característica del mercat laboral actual, tant pel que fa als límits de disponibilitat que comporta combinar el treball amb els estudis, com per l'estigma que arrossegueja la manca d'experiència a l'hora de cercar feina. D'altra banda, la desocupació en edats més avançades acostuma a ser conseqüència de la competència que suposa l'entrada al mercat laboral de mà d'obra jove més qualificada i barata. En qualsevol cas, però, el fet de ser dona comporta més probabilitats de no tenir ocupació.

Així s'evidencia quan es compara la taxa d'atur femenina amb la masculina: més enllà del fenomen de l'atur juvenil, a partir dels 25 anys la desocupació creix amb l'edat entre les dones i disminueix en el cas dels homes. De nou, en el rerefons d'aquesta tendència s'hi amaga el pes de les responsabilitats domèstiques i familiars que legitimen socialment i individualment l'alternança entre l'ocupació i l'atur en el cicle de vida femení.

Taula 24. Taxes d'ocupació* i d'atur segons el sexe. Barcelona, 2000-2006**

	2000	2006
Taxa d'ocupació femenina	89,5	91,9
Taxa d'ocupació masculina	92,4	93,5
Taxa d'atur femenina	10,5	8,1
Taxa d'atur masculina	7,6	6,5

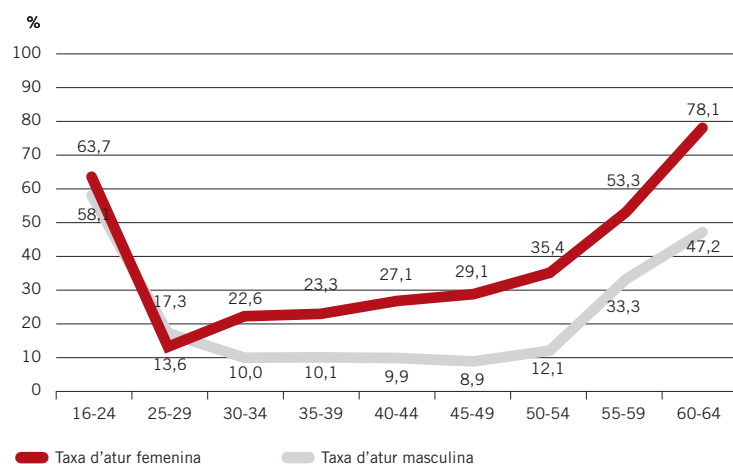
*Taxa d'ocupació = [Població ocupada / Població activa de 18 a 64 anys, la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'enquesta de l'any 2000] x 100.

**Taxa d'atur = [Població aturada / Població activa de 18 a 64 anys, la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'enquesta de l'any 2000] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

7. *Ibid.*

Figura 7. Taxa d'inactivitat* segons el grup d'edat i el sexe.
Barcelona, 2006

*Taxa d'inactivitat = [Població inactiva de 16 a 64 anys / Població activa de 16 a 64 anys] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Al costat de l'edat, cal tenir present la influència del lloc de naixement ja que si bé és cert que les persones nascudes fora d'Espanya són les que registren un indicador d'activitat més elevat, no és menys cert que també són les que tenen una taxa d'ocupació més baixa i una taxa d'atur més alta (taula 25).

Taula 25. Taxes d'ocupació* i d'atur** segons el lloc de naixement i el sexe. Barcelona, 2006

	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya	Total
Taxa d'ocupació femenina	92,6	92,7	88,1	91,7
Taxa d'ocupació masculina	93,8	93,3	91,2	93,3
Taxa d'atur femenina	7,4	7,3	11,9	8,3
Taxa d'atur masculina	6,2	6,7	8,8	6,7

*Taxa d'ocupació = [Població ocupada / Població activa de 16 a 64 anys] x 100.

**Taxa d'atur = [Població aturada / Població activa de 16 a 64 anys] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

3.2. Les condicions laborals de les dones ocupades

Més enllà de l'augment quantitatiu de barcelonines en el mercat de treball, cal preguntar-se sobre la qualitat de l'ocupació femenina. És a dir, les dones gaudeixen de les mateixes condicions laborals que els seus homòlegs masculins? A fi de respondre a aquesta pregunta els subapartats següents es fixen en cinc dimensions de les condicions laborals: el tipus de jornada, el tipus de contracte, el nivell d'ingressos, el sector d'activitat i la situació de treball. L'anàlisi d'aquestes dimensions des de la perspectiva de gènere posa de manifest tres tendències vigents en el mercat laboral actual: l'emergència de noves formes de desigualtat, el reforçament de la segregació ocupacional i l'augment de les discriminacions indirectes.

3.2.1. El tipus de jornada

El temps parcial representa el contracte propi de les dones adultes arreu d'Europa. Ara bé, en el cas espanyol i català es tracta d'una modalitat de treball estigmatitzada perquè coincideix amb determinades feines considerades socialment femenines i no acostuma a ser voluntari. Aquests aspectes con-

tribueixen a tancar el cercle de les desigualtats de gènere en tant que reforcen la precarietat laboral femenina i emmascaren una absència parcial de les dones en el mercat de treball.

En el cas de la ciutat de Barcelona, el temps parcial apareix com una modalitat de treball femenina: el 21,1% de dones té un contracte a temps parcial enfront del 5,1% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació.

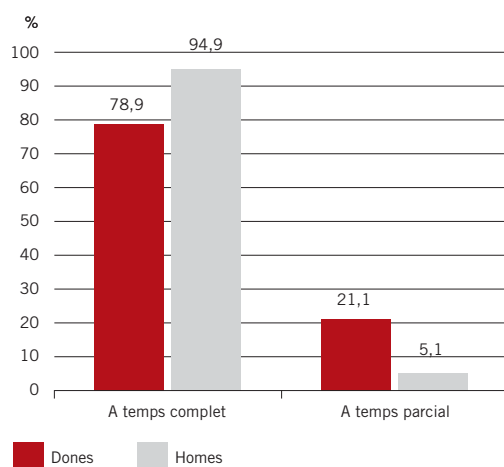
Sigui com sigui, el temps parcial esdevé un indicador de la feblesa que envolta la relació de les dones amb el treball remunerat. El perfil majoritari que s'amaga rere una jornada a temps parcial es correspon amb el d'una dona jove (34%), amb estudis primaris (27,8%) i ocupada en categories professionals baixes (33,9%) (taules A18, A19 i A21 de l'Annex estadístic).

Contràriament, el perfil de treballador a temps parcial –segons els percentatges que superen la mitjana– correspon a un home jove (11,3%) (taula A19 de l'Annex estadístic), amb estudis superiors (6,5%) (taula A18 de l'Annex estadístic) i ocupat en categories professionals altes (6,2%) (taules A18, A19 i A21 de l'Annex estadístic). Al costat d'aquest retrat sociològic, i a diferència de l'any 2000, un 6,3% dels homes que treballen a temps parcial ho fan per atendre les tasques domèstiques i familiars (taula 26). Per tot plegat, doncs, sembla possible afirmar que el temps parcial masculí evidencia l'escletxa del canvi en les pautes socioculturals que regeixen la distribució de la càrrega total de treball dins les llars.

Ara bé, malgrat aquests símptomes de canvi, cal dir que el percentatge de dones que treballen a temps parcial per atendre les responsabilitats de la llar també ha crescut en els darrers cinc anys, passant del 24,3% al 31,7% (taula 26). Aquest fet posa de manifest que es tracta d'una falsa solució per a la doble presència femenina, en la mesura que facilita la compaginació del treball remunerat i el treball domèstic. Una solució que permet a les dones seguir presents en el mercat laboral sense abandonar les responsabilitats domèstiques.

Des d'una perspectiva temporal, també crida l'atenció com el temps parcial ha deixat de representar, majoritàriament, una característica del lloc de treball trobat (32,7%) (taula 26). Contràriament, per a la majoria de casos apareix com una opció personal, bé perquè interessa fer aquest tipus de jornada (23%), bé perquè s'estudia (16,1%) bé perquè s'han d'atendre les tasques domèstiques (26,2%) (taula 26). Però aquestes opcions personals es distribueixen de manera desigual segons el sexe: els homes estan sobrerrepresentats en la categoria l'interessa aquesta jornada (32,9%) i les dones apareixen sobrerrepresentades en la categoria tasques domèstiques (31,7%) (taula 26). Sens dubte, les raons i conseqüències d'aquestes opcions no tenen res a veure. En aquest sentit cal recordar que, sovint, la interiorització de les responsabilitats domèstiques fa viure com una decisió personal el que en realitat és una obligació social.

Figura 8. Tipus de jornada de la població ocupada de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

V de Cramer = 0,241

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 26. Motiu pel qual la població ocupada de 18 anys i més treballa a temps parcial. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Tipus de feina que ha trobat	54,5	50,1	53,4	29,7	43,4	32,7
Tasques domèstiques o familiars	24,3	0,0	18,6	31,7	6,3	26,2
L'interessa aquesta jornada	15,8	33,6	20,0	20,3	32,9	23,0
Estudiant	5,4	16,3	8,0	15,8	17,5	16,1
Altres motius	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	2,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(94)	(29)	(123)	(124)	(34)	(159)

(a) V de Cramer = 0,336

(b) V de Cramer = 0,262 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

3.2.2. El tipus de contracte

Al costat del temps parcial, la temporalitat també és una de les noves formes de desigualtat dins del mercat de treball que afecta les condicions de treball i vida de les dones. En efecte, el contracte temporal implica una limitació de recursos econòmics i una incertesa per al projecte de vida individual. A més, apareix associat a un context de precarietat del lloc de treball, tant pel que fa al salari com pel que fa a la categoria professional.

En concret, a la ciutat de Barcelona no s'observen grans variacions en relació amb el contracte temporal (taula 27) segons el sexe: el 19,9% de dones enfront del 18,3% d'homes. Les diferències emergeixen amb el contracte indefinit, situació en què la població masculina (80,7%) supera la femenina (75,2%) en 5 punts percentuals. De resultes d'això, un 4,9% de barcelonines treballa sense contracte mentre que entre els barcelonins l'1% es troben en aquesta mateixa situació.

A la llum d'aquestes dades, i en comparació amb les de l'any 2000, el balanç de la temporalitat des de la perspectiva de gènere és positiu, tant perquè ha disminuït la temporalitat entre les dones (del 27,1% al 19,9%) com perquè s'han reduït diferències en relació amb els homes (de 8,7 punts percentuals a 1,6) (taula 27). Les raons d'aquesta millora estarien vinculades a les polítiques de regulació de la temporalitat que va efectuar el govern estatal durant l'any 2005.

És ben sabut que la contractació temporal s'ha convertit en una de les principals formes d'accés al mercat laboral per als i les joves, així ho evidencien les xifres segons l'edat (taula A17 de l'Annex estadístic): entre les persones de 16 a 29 anys el 34,8% d'homes i el 36,1% de dones tenen contracte temporal. Però, mentre que en el cas dels homes disminueix la temporalitat a mesura que augmenta l'edat, en el cas de les dones no es dona aquesta tendència. Si bé és cert que en el tram de 30 a 44 anys disminueix la temporalitat femenina fins al 14,2%, no és menys cert que a partir dels 45 anys augmenta, de resultes de la precarietat que envolta bona part dels llocs de treball ocupats per les dones.

Taula 27. Relació contractual de la població ocupada assalariada de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Indefinida	67,4	80,3	74,7	75,2	80,7	78,0
Temporal	27,1	18,4	22,2	19,9	18,3	19,0
Sense contracte	5,5	1,3	3,1	4,9	1,0	2,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(351)	(454)	(805)	(518)	(543)	(1.061)

(a) V de Cramer = 0,166

(b) V de Cramer = 0,119

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006

Ara bé, no totes les dones es troben en la mateixa situació, tal com es posa en relleu quan s'analitza la influència del capital educatiu sobre el tipus de contracte (taula A16 de l'Annex estadístic). Per dir-ho ras i curt, la formació assegura l'estabilitat: la temporalitat difereix 20 punts percentuals entre les dones sense estudis (33,2%) i les dones amb estudis universitaris (13,8%). Altrament dit, l'absència de contracte està estretament vinculada amb l'absència o escassetat d'estudis: el 15,6% de dones sense estudis i el 8,5% de dones amb estudis primaris no disposen de contracte en el seu lloc de treball. Unes dades, aquestes darreres, que segurament acabaria de matisar la informació relativa al lloc d'origen de les dones.

Contràriament, el nivell educatiu no actua com una variable discriminatòria dins del col·lectiu masculí. En aquest cas, la influència exclusiva de l'edat corrobora la temporalitat com una situació transitòria a l'inici de la trajectòria laboral (taula A16 de l'Annex estadístic).

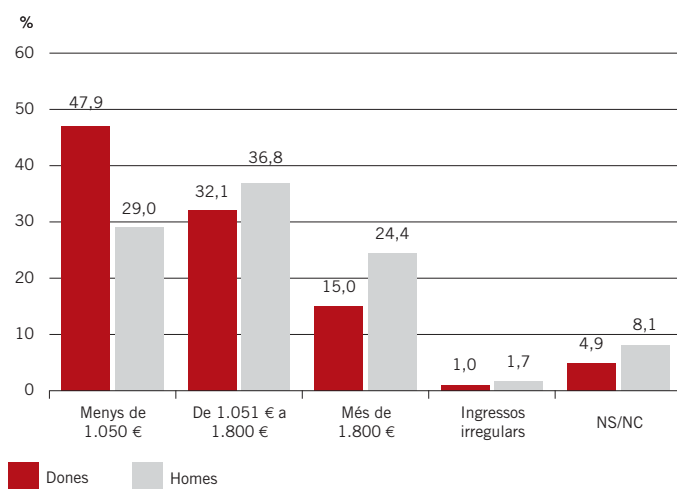
3.2.3. El nivell d'ingressos

Un altre dels fenòmens que ha acompanyat l'increment de dones dins del mercat de treball ha estat l'augment de les discriminacions indirectes, entre les quals destaca la discriminació salarial. En efecte, les dones acostumen a rebre salaris inferiors que els homes i el cas de la ciutat de Barcelona no n'és una excepció (figura 9): les barcelonines apareixen sobrerrepresentades en la categoria d'ingressos inferiors a 1.050 euros nets mensuals (47%). En les categories superiors, els homes superen les dones, i les diferències s'accentuen en el tram d'ingressos més elevat: el 24,4% de barcelonins ingressa més de 1.800 euros mensuals nets, enfront del 15% de barcelonines que es troba en aquesta mateixa situació.

Aquest augment de les diferències entre les persones amb sous més elevats s'explica per l'estreta relació existent entre la discriminació salarial i la segregació vertical: les desigualtats en el salari afecten, sobretot, les dones més ben situades dins del mercat de treball. Així ho evidencien les dades segons la categoria laboral (taula 28): entre les ocupades en professions altes, el 17,5% té uns ingressos mensuals nets inferiors a 1.050 euros, el 36,3% té uns ingressos d'entre 1.051 i 1.800 euros i el 37,2% té uns ingressos superiors a 1.800 euros. Contràriament, la majoria d'homes ocupats en una professió de categoria alta cobra més de 1.800 euros mensuals nets (55,9%).

Així doncs, la desigualtat salarial també està relacionada amb la resta de condicions laborals pre-càries que envolten els llocs de treball ocupats per la majoria de dones i que emergeixen com a noves desigualtats en forma de temps parcial i temporalitat (taula A22 de l'Annex estadístic).

Figura 9. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* de la població ocupada de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

V de Cramer = 0,197

*No inclou la categoria "no ha tingut cap ingrés" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 28. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* de la població ocupada de 16 a 64 anys segons la categoria professional** i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
Menys de 1.050 €	79,9	39,1	17,5	47,0	51,9	26,3	6,6	29,3
De 1.051 a 1.800 €	15,9	40,6	36,3	32,1	35,2	44,2	27,4	36,6
Més de 1.800 €	0,6	14,1	37,2	15,0	3,7	19,0	55,9	24,1
Ingressos irregulars	0,6	1,7	0,0	1,0	3,1	0,9	1,4	1,7
NS/NC	3,0	4,4	8,9	5,0	6,2	9,6	8,7	8,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(186)	(288)	(132)	(607)	(227)	(268)	(189)	(684)

(a) V de Cramer = 0,376

(b) V de Cramer = 0,391

*No inclou la categoria "no ha tingut cap ingrés" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

**No inclou la categoria "altres respostes" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

3.2.4. El sector d'activitat

L'augment de la segregació ocupacional és una altra de les dinàmiques que ha acompanyat la major presència de dones en el mercat laboral. En aquest sentit, la segregació horitzontal implica la concentració de dones en determinats sectors professionals, que coincideixen amb els menys valorats socialment i econòmicament. I, consegüentment, els que ofereixen condicions pitjors en termes de salaris, tipus de contracte i jornada laboral. Es tracta d'aquells sectors ocupacionals relacionats amb habilitats considerades socialment "femenines". El sector dels serveis aglutina totes aquestes ocupacions de caràcter assistencial i social, i hi treballa el 88,6% de dones enfront del 61,5% d'homes (taula 29).

Contràriament, el sector de la construcció representa el paradigma de les habilitats "masculines" i dóna ocupació al 12,7% de barcelonins enfront del testimonial 0,8% de barcelonines (taula 29). L'evolució temporal de les xifres mostra un reforçament d'aquestes dinàmiques en la mesura que, des de l'edició passada de l'enquesta, ha crescut l'ocupació femenina en els serveis (del 85% al 88,6%) i la masculina en la construcció (del 7,3 al 12,7%) (taula 29).

D'una banda, la terciarització de l'economia reforça la feminització del sector dels serveis. Bàsicament perquè el creixement de l'ocupació en aquest sector permet assimilar bona part de la mà d'obra nova que entra al mercat laboral i que, majoritàriament, té un rostre femení. Altrament, la perspectiva temporal també permet evidenciar els efectes del boom immobiliari en termes d'ocupació masculina: els homes ocupats en el sector de la construcció han passat de representar el 7,3% l'any 2000 al 12,7% l'any 2006. El manteniment dels percentatges en els altres sectors d'ocupació permet afirmar un traspàs de dones de la indústria als serveis i un traspàs d'homes dels serveis a la construcció.

Taula 29. Sector d'activitat de la població ocupada de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Agricultura	0,2	0,1	0,2	0,0	0,4	0,2
Indústria	14,5	25,6	20,8	10,6	25,4	18,5
Construcció	0,2	7,3	4,2	0,8	12,7	7,1
Serveis	85,0	67,0	74,8	88,6	61,5	74,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(438)	(573)	(1.012)	(607)	(688)	(1.295)

(a) V de Cramer = 0,234

(b) V de Cramer = 0,325

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

3.2.5. La situació de treball

L'altra cara de la segregació ocupacional segueix una dinàmica vertical i es tradueix en l'escassa presència de dones en les cúpules directives, ateses les dificultats d'accés als sectors ocupacionals més reconeguts professionalment i socialment. Aquesta segregació vertical afecta les condicions de vida de les dones més ben situades dins del mercat de treball, les aspiracions laborals de les quals topen amb un sostre de vidre. Així doncs, a Barcelona només el 6% de dones ocupades tenen càrrecs de gerència i direcció, gairebé 4 punts percentuals per sota de la xifra masculina (9,9%) (taula 30). La representació en els quadres intermedis també és segregada per sexes: el 17,3% de dones enfront del 24,5% d'homes (taula 30). Per contra, la situació laboral més estesa entre les dones és la condició d'empleada, que afecta el 69% de barcelonines, i les situa 16 punts percentuals per sobre dels homes en aquesta mateixa situació (53,4%) (taula 30). Finalment, en el cas de les persones que treballen per compte propi, els homes (12,2%) quasi doblen les dones (7,7%) (taula 30).

L'evolució al llarg dels darrers cinc anys convida a fer un balanç agredolç. En primer lloc, han disminuït les diferències dins del col·lectiu de directius, però les raons no responen a l'augment de dones sinó a la disminució d'homes. Una tendència, aquesta darrera, que probablement respon a criteris d'organització del treball i no d'igualtat d'oportunitats. En segon lloc, els percentatges de quadres intermedis es mantenen pràcticament iguals mentre que augmenten els relatius a persones empleades per a ambdós sexes. En tercer lloc, destaca la davallada de dones que treballen per compte propi; l'any 2000 les dones tenien un percentatge superior al dels homes en aquesta situació de treball (12,5% i 11%, respectivament), en l'edició del 2006, en canvi, es redueix gairebé a la meitat el percentatge femení i es manté el masculí (7,7% i 12,2%, respectivament) (taula 30). La condició de treballadora per compte propi sovint respon al perfil d'una dona immigrant que fa feines informals vinculades al treball domèstic. Per tant, sembla possible cercar l'explicació d'aquesta disminució en el procés de regulació de la població immigrant llançat pel govern estatal durant l'any 2005.

Taula 30. Situació de treball de la població ocupada de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Treballa pel seu compte sol/a	12,5	11,0	11,6	7,7	12,2	10,1
Empleat (caps per sobre, sense responsabilitat d'altres)	63,4	51,3	56,6	69,0	53,4	60,7
Quadre intermedi (caps per sobre i responsabilitat d'altres)	18,6	26,1	22,8	17,3	24,5	21,1
Directiu (sense cap per sobre, amb responsabilitat d'altres)	5,5	11,6	9,0	6,0	9,9	8,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(574)	(438)	(1.012)	(693)	(612)	(1.305)

(a) V de Cramer = 0,151

(b) V de Cramer = 0,160

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

3.3. Inactius i inactives

A l'inici d'aquest capítol s'ha posat de manifest com la inactivitat és una situació que afecta, especialment, les barcelonines: un 29,8% de dones inactives enfront d'un 15,7% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació (vegeu la taula 23). D'entrada, doncs, aquest fet ja suposa una manca d'igualtat d'oportunitats per tot el que comporta, socialment i econòmicament, el fet d'estar present en el mercat de treball.

Les raons d'aquesta inactivitat estan relacionades amb les diferències existents entre les inactives i els inactius. En efecte, la inactivitat és un reflex de les desigualtats de gènere: mentre que el motiu principal d'inactivitat entre els homes és la jubilació (68,7%), la raó principal per a les dones és el fet de ser mestressa de casa (52,8%). Una situació, aquesta darrera, inexistent en el cas dels

homes (taula 31). En el rerefons d'aquestes dades apareix el dibuix de dos cicles de vida diferenciats per raó de gènere: un projecte vital masculí que contempla l'etapa central de la vida adulta com una etapa d'activitat laboral que només finalitza amb la jubilació i un projecte vital femení que preveu la inactivitat laboral al llarg de la vida adulta per atendre les responsabilitats domèstiques.

En aquest sentit, les condicions de vida de les inactives són pitjors que les dels inactius, tal com posa de manifest l'anàlisi sobre el desig de tornar a treballar segons el grup d'edat. Entre els 30 i els 64 anys, període central de la vida adulta, el desig de tornar a treballar de les dones és superior al dels homes. Per contra, entre les persones menors de 30 anys i les majors de 65 anys, el desig de tornar a treballar és més elevat entre els homes. Així doncs, és possible deduir que les condicions de vida de la majoria de dones inactives dedicades a les tasques de la llar no responen a una decisió personal sinó a la interiorització d'unes responsabilitats atribuïdes socialment. A l'hora de valorar el grau d'afectació d'aquesta interiorització entre el col·lectiu de barcelonines, novament la realitat emergeix de manera contradictòria: el canvi generacional respecte al cicle de vida esbossat en apartats anteriors topa amb l'augment de 5 punts percentuals de la inactivitat femenina relacionada amb les tasques domèstiques al llarg dels darrers cinc anys (Sintes, 2002).⁸

En qualsevol cas, aquest trencament amb la pèrdua de pes progressiva de la figura de la mestressa de casa evidenciada en edicions passades de l'enquesta no sorprèn si es té present el que s'ha comentat en capítols anteriors: es detecta un cert retorn al model tradicional de la família patriarcal en alguns col·lectius de joves, entre els quals el lloc de naixement segurament esdevé una variable clau.

Contràriament, el desig dels homes inactius de tornar a treballar es concentra en aquelles etapes del cicle de vida que per definició no es consideren socialment productives, és a dir, el període de formació i la jubilació. En aquest sentit, el percentatge d'homes inactius pels estudis (17,6%) gairebé dobla el de les dones que es troben en aquesta mateixa situació (9%) (taula 32), si bé cal tenir present que el contingent d'inactives dobla el d'inactius. Es tracta d'una xifra que recorda que els homes solen disposar d'unes millors condicions materials a l'hora d'estudiar en tant que els permeten ser estudiants a temps complet. En canvi, entre les dones cada vegada és més habitual combinar els estudis amb el treball: al llarg dels darrers anys ha augmentat l'activitat formativa de les dones –tal com

8. SINTES, E. (2002)
Condicions de vida
de les dones de Barcelona.
Barcelona: Ajuntament
de Barcelona

Taula 31. Composició de la població inactiva de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Jubilats/des	30,3	68,7	44,5
Estudiants	9,0	17,6	12,2
Feines de la llar	52,8	0,0	33,3
Altres situacions d'inactivitat	7,8	13,7	10,0
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(641)	(374)	(1.015)

V de Cramer = 0,542

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 32. Desig de treballar de la població inactiva de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Sí	71,9	51,8	42,5	9,6	26,6	74,2	45,0	24,0	12,8	25,2
No	24,5	42,1	51,6	84,5	67,6	25,8	16,9	55,3	82,7	66,5
Està incapacitat/da	3,6	6,1	5,9	6,0	5,8	0,0	38,1	20,6	4,5	8,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(45)	(51)	(168)	(349)	(614)	(52)	(14)	(69)	(219)	(354)

(a) V de Cramer = 0,337

(b) V de Cramer = 0,425

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

s'ha mostrat en el capítol 2– i ha disminuït la inactivitat per raó d'estudis. La confluència d'aquestes dues dinàmiques posa de manifest la combinació de les responsabilitats formatives i laborals com una necessitat emergent entre les joves barcelonines.

3.4. Síntesi

- Al llarg dels darrers cinc anys, ha augmentat el percentatge de barcelonines ocupades (47,2%), s'ha mantingut el d'aturades (4,1%) i inactives per feines de la llar (26,1%) i ha disminuït el de jubilades (15%) i estudiants (3,7%). Respecte a l'any 2000, disminueixen les diferències de gènere, però no desapareixen: l'any 2006 els barcelonins ocupats (62,9%) superen en més de 15 punts les barcelonines ocupades (47,2%).

- Destaca l'augment de l'activitat femenina respecte a l'any 2000, que ha passat del 64,4% al 70,2%. Tanmateix, es tracta d'un increment que no ha estat suficient per equiparar-se al percentatge masculí, que continua essent superior tot i que el seu creixement és proporcionalment menor: en aquest cas s'ha passat del 82% l'any 2000 al 84,3% l'any 2006.

- Un dels canvis més importants dels darrers anys pel que fa a l'activitat femenina ha estat el progressiu traspàs de dones aturades a ocupades amb la millora consegüent de les seves condicions de vida. Aquesta tendència va tenir més pes en l'edició passada de l'enquesta però s'ha mantingut al llarg dels darrers cinc anys: la taxa d'ocupació femenina ha crescut del 89,5% al 91,9% i la taxa d'atur s'ha reduït del 10,5% al 8,1%. Tanmateix, l'ocupació continua sent major entre els homes (93,5%) i l'atur entre les dones, fet que posa de manifest la persistència de les desigualtats tot i la conjuntura econòmica favorable. Gairebé una de cada deu dones actives està a l'atur.

- Més enllà de l'augment quantitatiu de barcelonines en el mercat de treball, l'ocupació femenina és de pitjor qualitat que la masculina. L'anàlisi de les condicions laborals des de la perspectiva de gènere posa de manifest tres tendències vigents en el mercat laboral actual: l'emergència de noves formes de desigualtat, el reforçament de la segregació ocupacional i l'augment de les discriminacions indirectes.

- En el cas de la ciutat de Barcelona, el temps parcial apareix com una modalitat de treball femenina: el 21,1% de dones té un contracte a temps parcial enfront del 5,1% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. El temps parcial esdevé un indicador de la feblesa que envolta la relació de les dones amb el treball remunerat. El perfil majoritari que s'amaga rere una jornada a temps parcial correspon al d'una dona jove (34%), amb estudis primaris (27,8%) i ocupada en categories professionals baixes (33,9%).

- Pel que fa al contracte temporal, no s'observen grans variacions segons el sexe: el 19,9% de dones i el 18,3% d'homes en tenen. Les diferències emergeixen amb el contracte indefinit, situació en què la població masculina (80,7%) supera la femenina (75,2%) en 5 punts percentuals. De resultes d'això, un 4,9% de barcelonines treballa sense contracte mentre que en el cas dels barcelonins ho fa l'1%. En comparació amb l'any 2000, el balanç de la temporalitat des de la perspectiva de gènere és positiu, tant perquè ha disminuït la temporalitat entre les dones (del 27,1% al 19,9%) com perquè s'han reduït diferències en relació amb els homes (de gairebé 8,7 punts percentuals a 1,6). Les raons d'aquesta millora estarien vinculades a les polítiques de regulació de la temporalitat que va efectuar el govern estatal durant l'any 2005.

- Un altre dels fenòmens que ha acompanyat l'increment de dones en el mercat de treball ha estat l'augment de les discriminacions indirectes, entre les quals destaca la discriminació salarial. Les barcelonines apareixen sobrerrepresentades en la categoria d'ingressos inferiors a 1.050 euros nets mensuals (47%). En les categories superiors, els homes superen les dones i les diferències s'accentu-

en el tram d'ingressos més elevat: el 24,4% de barcelonins ingressa més de 1.800 euros mensuals nets enfront del 15% de barcelonines que es troba en aquesta mateixa situació.

- L'augment de la segregació ocupacional és una altra de les dinàmiques que ha acompanyat la major presència de dones en el mercat laboral. Respecte a la segregació horitzontal, el sector dels serveis aglutina el 88,6% de dones ocupades enfront del 61,5% d'homes. Contràriament, el sector de la construcció dona ocupació al 12,7% de barcelonins enfront del testimonial 0,8% de barcelonines.

- L'altra cara de la segregació ocupacional segueix una dinàmica vertical i es tradueix en l'escassa presència de dones en les cúpules directives de les empreses, ateses les dificultats d'accés als sectors ocupacionals més reconeguts professionalment i socialment. A Barcelona només el 6% de dones ocupades tenen càrrecs de gerència i direcció, gairebé 4 punts percentuals per sota de la xifra masculina (9,9%). La representació en els quadres intermedis també apareix segregada per sexes: el 17,3% de dones enfront del 24,5% d'homes. Per contra, la situació laboral més estesa entre les dones és la condició d'empleada, que afecta al 69% de barcelonines i les situa 16 punts percentuals per sobre dels homes en aquesta mateixa situació (53,4%). Finalment, en el cas de les persones que treballen per compte propi, els homes (12,2%) quasi doblen les dones (7,7%).

- La inactivitat és una situació que afecta especialment les barcelonines, tres de cada deu dones barcelonines no estan presents en el mercat de treball. En el rerefons d'aquestes dades persisteix el model tradicional que atribueix a la figura masculina la responsabilitat d'aportar els ingressos de la llar, mentre que delega en la figura femenina la responsabilitat del treball domèstic i la cura dels membres de la família. En efecte, la inactivitat és un reflex de les desigualtats de gènere: mentre que el motiu principal d'inactivitat entre els homes és la jubilació (68,7%), la raó principal per a les dones és el fet de ser mestressa de casa (52,8%).

4. Treball domèstic i familiar

L'estudi de les condicions de vida de les dones ha de tenir present el que passa dins l'àmbit domèstic, on existeix un treball que no és l'ocupació i un temps que no és la jornada laboral. Segons el model familiar patriarcal, construït sobre la base de la divisió sexual del treball, la responsabilitat d'aquest treball domèstic i familiar és femenina, mentre que la responsabilitat de subministrar els ingressos a la llar és masculina.

En efecte, el temps dedicat a les tasques domèstiques i familiars és un element clau per descriure i explicar les relacions de gènere. Dit d'altra manera, no es poden entendre les característiques laborals, educatives i relacionals de les dones sense tenir present el que passa a les llars. Bàsicament, perquè les responsabilitats entorn del treball domèstic i familiar, així com el temps necessari per dur-lo a terme, condicionen les oportunitats d'accés al mercat de treball, a l'educació i als àmbits de participació ciutadana.

Al llarg dels darrers anys, l'augment de la participació laboral femenina no ha anat acompanyat d'un increment de la participació domèstica masculina. De manera que la responsabilitat de les tasques de la llar continua sent, majoritàriament, de les dones. La lenta entrada dels homes en l'àmbit domèstic condueix les dones ocupades a viure immerses en una situació de doble presència que repercuteix, negativament, en el seu benestar quotidià. La distribució desigual de la càrrega total de treball i la manca de temps són les conseqüències més visibles d'aquesta doble presència femenina. Una situació que afecta la majoria de dones adultes, si bé alguns col·lectius en resulten més perjudicats.

Amb l'objectiu d'aprofundir en la caracterització de la doble presència de les barcelonines, aquest capítol es dedica a l'anàlisi del treball domèstic i familiar. Qui fa què i quant de temps hi dedica són les preguntes principals a les quals es vol respondre. Per això, en primer lloc, es descriuen les pautes de repartiment del treball domèstic i familiar entre els membres de la llar. En segon lloc, l'anàlisi es fixa en el temps dedicat a les tasques domèstiques i la seva relació amb el temps de treball remunerat. Finalment, el capítol es clou amb l'estudi de les dificultats que les dones i els homes ocupats manifesten a l'hora de compaginar les responsabilitats laborals i domèstiques.

4.1. La distribució de les tasques domèstiques i familiars

L'anàlisi de la distribució de les tasques domèstiques i familiars ha de tenir present la seva naturalesa diversa en termes de visibilitat, quotidianitat i rigidesa d'execució. En aquest sentit, cal diferenciar les tasques bàsiques de manteniment de la infraestructura de la llar, les tasques relacionades amb la gestió i organització de la llar i les tasques d'atenció i de cura de les persones dependents (Durán, 1988; Carrasquer *et al.*, 1998; Torns, 2002).⁹ Certament, les dones apareixen com les responsables principals i les executores del conjunt d'aquestes tasques però el grau de responsabilitat i d'execució varia segons el contingut i significat de les mateixes.

La responsabilitat de les tasques de manteniment de la llar és, majoritàriament, femenina. Les dones són les encarregades principals de rentar la roba (67,9%), cuinar (61,4%), netejar la cuina (56,2%) i netejar la casa (52,8%). Es tracta de les tasques més solitàries, menys reconegudes socialment i més rígides temporalment. El poc prestigi d'aquestes tasques explica per què són les primeres que s'acostumen a externalitzar quan les condicions materials ho permeten.

En efecte, la menor dedicació femenina no s'explica per una major responsabilitat masculina sinó atesa una major coresponsabilitat entre els membres de la parella o l'existència d'una persona remunerada que assumeix la tasca. Així doncs, les tasques amb un menor percentatge de responsabilitat femenina coincideixen amb les tasques que es comparteixen amb més freqüència: el 16,4% en la neteja de la casa, el 15,8% en la neteja de la cuina, el 14,8% en el cuinar i el 10,5% en fer la bugada. De la mateixa manera, la neteja de la casa i de la cuina són les que més es deleguen en personal contractat extern: el 14,1% quan es tracta de la neteja de la casa i el 7,6% pel que fa a la neteja de la cuina.

9. CARRASQUER, P.; TORNOS, T.; TEJERO, E.; ROMERO, A. (1998). "El trabajo reproductivo". *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 55. DURÁN, M.A. (1988). *De puertas adentro*. Madrid: Instituto de la Mujer. TORNOS, T. (2002). "La valoración del trabajo doméstico y familiar: un debate abierto". A AADD (2001). *Jornades per a la integració domèstica en el sistema econòmic global. Treball real, economia invisible*. Barcelona: Institut Català de la Dona.

En qualsevol cas, es tracta del conjunt de feines domèstiques amb els percentatges de responsabilitat masculina més baixos. Entre tots ells, destaca la poca participació dels homes en el rentat de la roba (5,7%) i la neteja de la casa (5,9%) que, alhora, es mantenen com les feines més feminitzades i menys valorades. Per contra, el protagonisme dels homes augmenta en aquelles tasques més reconegudes i automatitzades –gràcies entre altres elements, al rentaplats– com ara cuinar (10,7%) i netejar la cuina (8,7%), respectivament.

Seguint aquesta dinàmica, la responsabilitat masculina creix en aquelles feines més visibles socialment, més satisfactòries individualment i més flexibles temporalment: el 12% dels homes són els responsables principals d'anar a comprar, el 17,2% d'administrar els diners i el 48,1% de realitzar les reparacions generals de l'habitatge. A excepció del que col·loquialment és conegut com el bricolatge, en cap altre cas el protagonisme dels homes supera la responsabilitat de les dones, el 43,4% de les quals s'encarrega de la compra i el 36,3% de l'administració dels diners. Si bé és cert que aquestes darreres activitats són les més compartides entre els dos membres de la parella: situació que es dona en el 30,9% dels casos pel que fa la compra i en el 36,8% dels casos en tot allò relatiu a l'administració de l'economia domèstica (taula 33).

Fins a aquest punt, les dades mostren el manteniment de la divisió sexual del treball domèstic i familiar caracteritzada tant perquè les dones són les encarregades principals del conjunt de tasques com perquè aquestes apareixen clarament feminitzades i masculinitzades en funció del seu valor social. Ara bé, l'anàlisi temporal posa de manifest una disminució de les desigualtats entre homes i dones al llarg dels darrers anys, atesa una doble tendència: s'incrementa la responsabilitat masculina i disminueix la femenina en totes les tasques ressenyades. I, paral·lelament, creix el percentatge de casos en què la responsabilitat s'assumeix conjuntament entre els dos membres de la parella. Per tot plegat, doncs, sembla possible afirmar que la distribució del treball domèstic i familiar es troba immersa en un lent procés de canvi, per bé que el camí a recórrer és encara molt llarg.

La lenta obertura d'aquesta esclota cap al canvi està vinculada a un conjunt de característiques socials molt concretes que permeten alhora dibuixar la direcció que prenen les estratègies de

Taula 33. Persona encarregada normalment de realitzar diferents feines domèstiques i familiars a les llars on viu la població de 18 anys i més. Barcelona, 2000-2006

2000							
	Neteja i manteniment de la casa	Neteja i cura de la roba	Neteja de la cuina	Cuinar	Comprar els aliments	Reparacions generals de l'habitatge	Administrar els diners
Persona principal masculina	2,6	2,7	5,0	5,4	7,4	43,0	13,7
Persona principal femenina	58,4	72,4	62,4	71,9	57,6	9,8	48,4
Ambdós conjuntament	11,4	7,1	12,6	10,4	22,2	4,5	31,3
Altres persones de la llar	11,3	9,5	13,2	9,8	10,7	6,4	6,1
Persona remunerada	15,6	7,6	6,4	2,1	1,4	34,3	0,3
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,6	0,5	0,5	0,7	2,1	0,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(2.030)	(2.030)	(2.028)	(2.028)	(2.028)	(2.029)	(2.028)
2006							
	Neteja i manteniment de la casa	Neteja i cura de la roba	Neteja de la cuina	Cuinar	Comprar els aliments	Reparacions generals de l'habitatge	Administrar els diners
Persona principal masculina	5,9	5,7	8,7	10,7	12,0	48,1	17,2
Persona principal femenina	52,8	67,9	56,2	61,4	43,4	9,9	36,3
Ambdós conjuntament	16,4	10,5	15,8	14,8	30,9	7,8	36,8
Altres persones de la llar	10,5	9,4	11,6	10,1	11,5	6,1	9,2
Persona remunerada	14,1	5,9	7,6	2,6	1,5	25,1	0,2
Persona de fora de la llar no remunerada	0,3	0,5	0,3	0,3	0,8	3,2	0,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(2.394)	(2.394)	(2.394)	(2.392)	(2.393)	(2.387)	(2.388)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

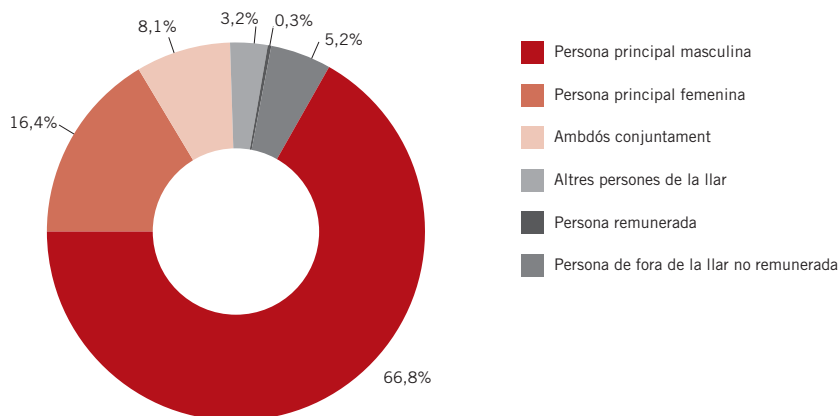
trencament amb els rols tradicionals de gènere. En concret, el nivell d'estudis i l'edat emergeixen com dues variables centrals, tal com evidencien les dades relatives al cap de família: a mesura que augmenta el nivell d'estudis i disminueix l'edat del cap de família, decreix la responsabilitat femenina en les tasques de la llar i, al mateix temps, s'incrementa la col·laboració conjunta o es recorre a ajuda externa remunerada (taules d'A25 a A29 de l'Annex estadístic). Una opció, aquesta darrera, prioritària en el cas de les persones que viuen en llars el cap de família de les quals té estudis universitaris. En aquest sentit, la correlació entre el nivell d'estudis, la categoria professional i els ingressos explicaria l'estratègia d'alleugerir la responsabilitat "femenina" amb ajuda externa. Per contra, en la resta de nivells educatius la correlació negativa entre els estudis i la responsabilitat "femenina" comporta un grau més alt de repartiment de les tasques entre els dos membres de la parella.

Es constata, així, la influència dels factors generacionals i culturals detectada en l'edició passada de l'Enquesta a l'hora d'explicar la menor dedicació de les dones al treball domèstic i familiar. Igualment, la disminució de la responsabilitat femenina no respon a un major increment de la responsabilitat masculina sinó que, a diferència de l'any 2000, pren força la coresponsabilitat entre els dos membres de la parella com a estratègia de canvi, sobretot entre les persones més joves. De manera que, amb l'excepció de les persones amb estudis superiors, perd pes l'estratègia basada en l'ajuda externa. Una pèrdua que sembla plausible interpretar com un símptoma de la crisi econòmica incipient en el moment de realitzar l'enquesta. Bàsicament perquè, com s'ha dit en l'epígraf anterior, quan les condicions materials ho permeten s'opta per contractar personal extern.

El segon grup de tasques domèstiques inclou tot allò relatiu a la gestió i organització de la llar. A diferència de les feines anteriors, es tracta d'un conjunt de tasques poc visibles materialment però sempre presents quotidianament. Aquesta diferència entre el fer i el pensar el treball domèstic i familiar és la clau de volta per entendre per què les tasques de *management* (Torns, 2002)¹⁰ són una de les principals fonts de malestar quotidià entre les dones adultes.

En el 66,8% dels casos la dona és la responsable principal de l'organització de les tasques domèstiques enfront del 5,2% de casos en què aquesta responsabilitat és assumida per l'home (figura 10). La dificultat per mercantilitzar aquest tipus de tasca explica la poca incidència de casos en què s'opta per una persona remunerada (3,2%), així com una major tendència a compartir la responsabilitat amb l'altre membre de la parella (16,4%). Novament, el nivell d'estudis i l'edat expliquen la menor dedicació femenina, atesa una major dedicació masculina i, sobretot, una major coresponsabilització (taula A25 de l'Annex estadístic).

Figura 10. Persona encarregada normalment de l'organització de les tasques domèstiques i familiars a les llars on viu la població de 16 anys i més. Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

10. TORNOS, T. (2002), *op. cit.*

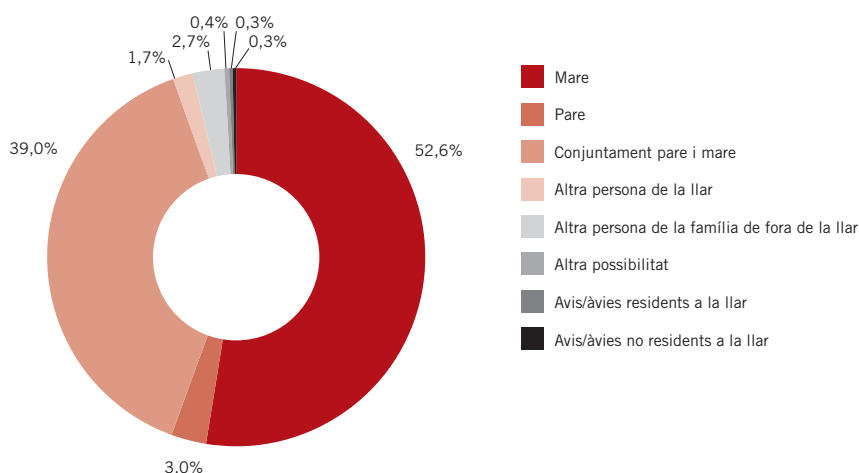
Finalment, cal parlar de les tasques relatives a la cura i atenció de les persones dependents. En aquest cas, es tracta de les feines més rígides temporalment per bé que el grau de satisfacció personal difereix segons el contingut de les mateixes: la cura de les criatures recompensa i és finita, la cura dels adults dependents angoixa i és incerta. En qualsevol cas, les dones apareixen com les cuidadores principals tot posant de manifest la persistència de l'imaginari que assigna a l'home el paper de proveïdor dels ingressos i a la dona la cura de la llar i els membres de la família. La interiorització d'aquests rols de gènere en el cas de les dones comporta l'obligació moral de la cura. Una obligació que s'accentua en un context caracteritzat per la debilitat de l'estat del benestar en comparació amb els països nòrdics i per la forta tradició familista pròpia dels països mediterranis.

Respecte a la cura dels menors de 10 anys, la mare n'és la principal encarregada en el 52,6% dels casos, el pare en el 3% i ambdós conjuntament en el 39% (figura 11). Es tracta, per tant, de la tasca més compartida entre els dos membres de la parella, tot i que en la majoria dels casos la dona assumeix el paper de cuidadora principal.

La distribució del treball de cura canvia quan la persona dependent és adulta. En aquest cas, però, també s'observen diferències segons la cura dels ancians i la cura de les persones discapacitades. D'una banda, la persona encarregada de cuidar els ancians de la llar és la dona en el 47,7% dels casos, l'home en el 9,7% i ambdós conjuntament en el 12,3% (figura 12). D'altra banda, la persona encarregada de cuidar les persones discapacitades de la llar és la dona en el 60,5% dels casos, l'home en el 6,8% i ambdós conjuntament en el 20,7% (figura 13).

La major responsabilitat masculina en el cas dels ancians, en comparació amb les persones discapacitades s'explica perquè, en molts casos, la persona dependent és la parella, de manera que l'home no té més alternativa que assumir la figura de cuidador principal. Contràriament, les persones discapacitades de la llar acostumen a ser fills i/o filles, condició que explica per què la responsabilitat femenina és la més alta d'entre tots els treballs de cura. En aquest sentit, cal recordar que el caràcter crònic que sol caracteritzar les discapacitats comporta rigidesa temporal i renúncies personals de la persona cuidadora; a més de tractar-se del treball de cura menys reconegut i prestigi socialment, a diferència del que l'imaginari social atribueix a la maternitat i la paternitat.

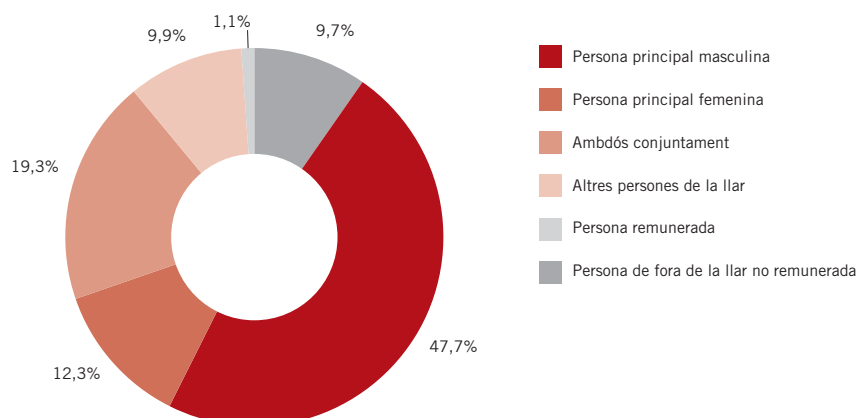
Figura 11. Persona encarregada de cuidar els nens menors de 10 anys a les llars on viu la població de 16 anys i més. Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

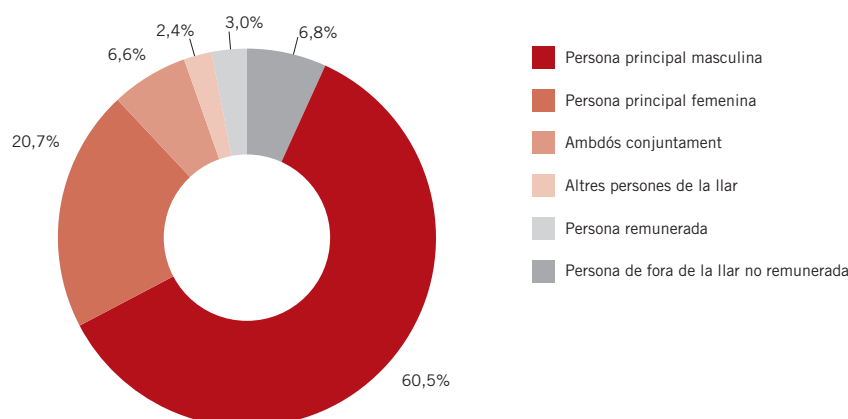
Figura 12. Persona encarregada de cuidar els ancians de la llar.
Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Figura 13. Persona encarregada de cuidar els discapacitats de la llar.
Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

4.2. El temps de treball domèstic i familiar

Tan important és saber qui fa què a l'interior de la llar com conèixer quant de temps dedica a la realització de les tasques domèstiques. Bàsicament perquè el temps destinat al treball domèstic i familiar va en detriment d'altres temps, entre els quals el més perjudicat és el temps de treball remunerat. Tot plegat afecta les condicions de vida de la població en general i de les dones en particular, atès que continuen sent les responsables principals del treball domèstic i familiar. Si bé és cert que aquesta responsabilitat femenina varia segons la relació amb l'activitat, les condicions laborals i l'etapa del cicle de vida en què es troben les barcelonines.

4.2.1. El temps de treball domèstic i familiar segons la relació amb l'activitat

La relació amb l'activitat condiciona el temps que les persones dediquen al treball domèstic i familiar, per bé que aquest condicionament arrossega el rostre de gènere, tal com posen de manifest les dades relatives a la mitjana d'hores setmanals que s'hi dediquen (taula 34). Més enllà del col·lectiu d'estudiants, les persones ocupades són les que menys temps dediquen setmanalment al treball domèstic i familiar: 14 hores i 50 minuts en el cas de les ocupades i 6 hores i 34 minuts en el cas dels ocupats. Per contra, entre la població activa, les persones aturades són les que més temps dediquen a les tasques domèstiques: 22 hores i 9 minuts en el cas de les dones i 12 hores i 24 minuts en el cas dels homes. Si bé és cert que l'activitat influeix en el temps de treball domèstic i familiar, no és menys cert que les dones actives dediquen molt més temps a les tasques de la llar que els seus homòlegs masculins, la qual cosa té un efecte directe sobre la càrrega total de treball, com es veurà més endavant.

A més, dins del col·lectiu de dones, les diferències entre les ocupades i les aturades posen de manifest la relació existent entre la presència o l'absència de jornada laboral i la dedicació al treball domèstic i familiar.

La inactivitat també influeix en el temps que les persones dediquen a les tasques domèstiques, però en aquest cas la influència pren sentits contraris segons el sexe tot perpetuant el model basat en un home ocupat i una dona mestressa de casa. És a dir: en absència de responsabilitats laborals, les dones continuen dedicant molt més temps a les responsabilitats domèstiques que no pas els homes.

En primer lloc, com és obvi, les dones inactives per feines de la llar són les que més temps dediquen al treball domèstic, en concret, 27 hores i 55 minuts. Una situació que, com s'ha vist en el capítol anterior, no recull l'experiència masculina. En segon lloc, entre les persones inactives per jubilació, la dedicació temporal a les tasques de la llar de les jubilades dobla la dels jubilats (20 hores i 23 minuts i 10 hores i 25 minuts, respectivament). Aquesta diferència de 10 hores entre el col·lectiu de persones jubilades fa palès com el treball remunerat no és l'explicació de les diferències de sexe. Unes diferències que també es donen en el cas de la inactivitat per raó d'estudis. Certament es tracta de les persones que menys temps dediquen a les tasques de la llar, atesa la seva condició, en la majoria de casos, de joves no emancipats. Tanmateix, la dedicació al treball domèstic de les estudiants supera en més de dues hores la dels homes que es troben en aquesta mateixa situació (6 hores i 31 minuts i 4 hores i 1 minut, respectivament).

Des d'una perspectiva temporal, les diferències de sexe respecte a la mitjana d'hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar segueixen la tendència decreixent detectada en les edicions passades de l'enquesta, la qual cosa corrobora l'obertura de l'escletxa cap al canvi comentada en els capítols anteriors. Altra vegada, els símptomes de canvi són el resultat d'una doble tendència: la reducció del nombre d'hores dedicades a les tasques de la llar en el cas de les dones i l'increment en el cas dels homes. A excepció del col·lectiu d'estudiants, totes les condicions socials descrites segons la relació amb l'activitat segueixen aquesta dinàmica, però els canvis més accentuats es donen entre les persones inactives.

D'una banda, cal subratllar la disminució d'hores que les dones inactives per feines de la llar dediquen a les tasques domèstiques (de 34 hores i 30 minuts l'any 2000 a 27 hores i 55 minuts l'any 2006), malgrat el manteniment d'efectius en aquesta situació, comentat en capítols anteriors. D'altra banda, crida l'atenció la intensitat que pren el canvi en el cas de les persones jubilades: és on més disminueix la dedicació femenina (de 26 hores 9 minuts l'any 2000 a 20 hores i 23 minuts l'any 2006) i, alhora, on més augmenta la masculina (de 8 hores i 26 minuts l'any 2000 a 10 hores i 25 minuts l'any 2006). A la llum d'aquestes dades sembla possible afirmar que, en alguns casos, el factor del cicle de vida sí que s'imposa al factor generacional en la mesura que la retirada del mercat de treball qüestiona la interiorització dels rols de gènere.

4.2.2. El temps de treball domèstic i familiar segons les condicions laborals

Al costat de l'ocupació, el tipus de jornada laboral representa un altre factor que influeix en la quantitat d'hores dedicades al treball domèstic i familiar (taula 35) i que posa de manifest com el temps parcial és una falsa solució per a la doble presència femenina. Les dones que treballen a jornada

Taula 34. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar de la població de 18 anys i més segons la relació amb l'activitat i el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000				2006			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica
Ocupats/des	16h 17'	11h 53'	6h 04'	6h 20'	14h 50'	10h 40'	6h 34'	6h 04'
Aturats/des	24h 58'	18h 50'	10h 15'	9h 25'	22h 09'	20h 33'	12h 24'	11h 20'
Jubilats/des	26h 09'	17h 48'	8h 46'	10h 30'	20h 23'	12h 29'	10h 25'	9h 44'
Estudiants	6h 19'	6h 40'	4h 30'	3h 40'	6h 31'	6h 25'	4h 01'	3h 10'
Feines de la llar	34h 30'	18h 41'	—	—	27h 55'	15h 11'	—	—
Altres situacions d'inactivitat	17h 43'	15h 13'	7h 41'	8h 41'	13h 04'	15h 12'	8h 22'	9h 04'

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 35. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball mercantil de la població ocupada de 18 anys i més segons el tipus de jornada i el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball mercantil			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica
A temps complet	14h 53'	11h 30'	6h 06'	6h 27'	41h 13'	7h 52'	44h 42'	10h 19'
A temps parcial	20h 36'	11h 53'	5h 13'	3h 55'	19h 43'	6h 48'	20h 44'	8h 17'

	2006							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball mercantil			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica
A temps complet	14h 10'	9h 33'	6h 36'	6h 02'	40h 05'	6h 39'	43h 29'	8h 22'
A temps parcial	17h 26'	13h 51'	5h 58'	6h 56'	21h 03'	5h 56'	22h 11'	5h 26'

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

completa dediquen menys temps a les tasques de la llar (14 hores i 10 minuts) que les dones que treballen a temps parcial (17 hores i 26 minuts). En canvi, els homes que treballen a temps complet dediquen més hores a les tasques de la llar (6 hores i 36 minuts) que els homes que treballen a temps parcial (5 hores i 58 minuts). Aquestes dades enllacen amb l'anàlisi realitzada sobre els motius del treball a temps parcial: mentre que les responsabilitats domèstiques són una de les principals raons femenines, les condicions del lloc de treball o la preferència són prioritàries per als homes.

Tanmateix, la variació entre les hores que els dos col·lectius de dones (les que treballen a temps parcial i a temps complet) dediquen al treball domèstic és només de 3 hores, mentre que les diferències de sexe entre les persones que treballen a temps complet arriba a gairebé 8 hores. Fet que posa en relleu com la doble presència és una situació que afecta totes les dones ocupades, entre les quals les que treballen a temps complet en són les més perjudicades, perquè a les 40 hores i 5 minuts de treball remunerat setmanal han de sumar-hi les 14 hores i 10 minuts de treball domèstic i familiar.

Malgrat que la dedicació dels homes al treball remunerat supera en ambdós casos la de les dones, en cap cas no equival a la major dedicació de les dones al treball domèstic i familiar. Aquest fet justifica la càrrega total de treball com un dels millors indicadors per evidenciar les desigualtats de gènere vigents en la societat actual. Pel que fa a les dones ocupades a temps complet, aquest indicador se situa pels volts de les 54 hores setmanals, *versus* les 50 hores masculines. La diferència s'accentua entre les persones ocupades a temps parcial, entre les quals la càrrega total de treball de les dones supera en 10 hores per setmana la dels homes (38 hores setmanals les dones *versus* 28 hores setmanals els homes).

A través de l'anàlisi temporal s'observa com els canvis més destacats es donen entre les persones que treballen a temps parcial. D'una banda augmenta el temps dedicat al treball remunerat en ambdós sexes i, de l'altra, disminueix 3 hores la dedicació de les dones al treball domèstic, mentre que la dedicació dels homes creix 30 minuts.

4.2.3. El temps de treball domèstic i familiar segons el cicle de vida

El tercer element que determina el temps dedicat al treball domèstic i familiar és el cicle de vida (figura 14). En efecte, l'etapa de la vida en què es troba la persona, entre el conjunt d'etapes socialment previstes, condiciona la distribució del temps i el treball. En aquest sentit, tres dels factors més determinats són: l'emancipació, la vida en parella i la presència de responsabilitats de cura. L'edat, l'estat civil i el tipus de llar emergeixen com les variables clau.

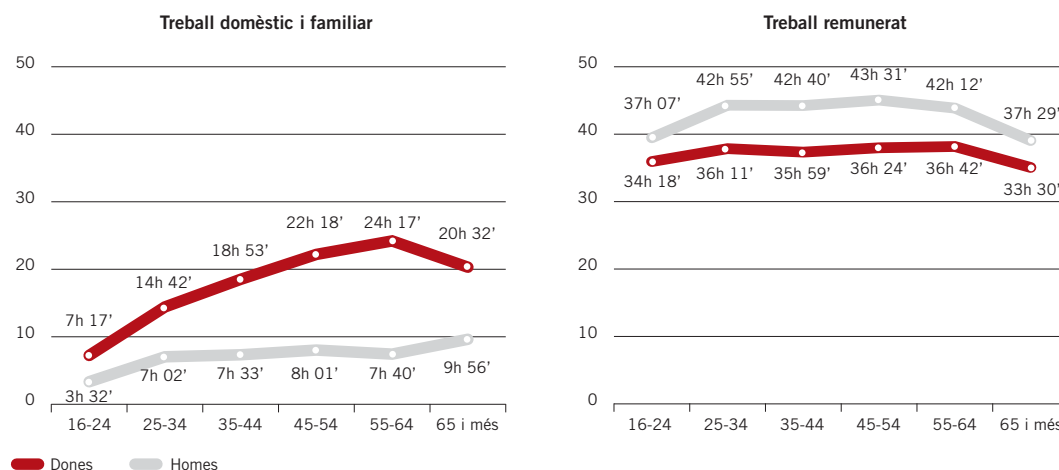
Pel que fa a l'edat, la dedicació de les dones al treball domèstic i familiar és superior a la dels homes en totes les franges d'edat, per bé que les diferències s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida. En el rerefons d'aquest augment de les diferències s'hi troba la major quantitat d'hores que les dones dediquen a les tasques de la llar enfront de l'estabilitat masculina. Així doncs, en el cas de les dones, les hores setmanals dedicades al treball domèstic segueixen una dinàmica creixent al llarg de tota la vida adulta i només comencen a disminuir al final d'aquesta, a partir dels 65 anys. Contràriament, en el cas dels homes es dona un primer increment, a partir dels 25 anys, fins a les 7 hores, temps que es manté estable fins als 65 anys, quan creix lleugerament.

Amb tot, les dades subratllen variacions importants segons el sexe i el cicle de vida: l'absència de responsabilitats domèstiques i de cura al llarg del període de joventut explica per què, en el grup d'edat de 16 a 24 anys, les variacions entre homes i dones són menors (4 hores) que en el període central de la vida adulta (més de 10 hores). En efecte, es pot considerar que a partir dels 25 anys existeix una major proclivitat a tenir un fill o filla o més a la llar i, per tant, l'aparició del treball de cura en el si de la parella. Altrament, el pic de la mitjana d'hores que les dones destinen al treball domèstic en el tram de 55 a 64 anys (24 hores i 17 minuts) respondria a l'acumulació de l'efecte cicle de vida –atesa la cura d'adults dependents– i l'efecte generacional –atès el pes dels rols tradicionals de gènere.

En definitiva, el cicle de vida dibuixa tendències contràries segons el sexe com a reflex de les diferents disponibilitats que homes i dones manifesten durant l'adulthood: el cicle de vida femení implica estar disponible i accessible per al treball domèstic, mentre que el cicle de vida masculí implica plena disponibilitat per al mercat laboral. La comparació de les mitjanes relatives a les hores setmanals dedicades al treball remunerat així ho corrobora: els homes hi superen la dedicació de les dones en totes les franges d'edat, per bé que les diferències són inferiors si es comparen amb les del treball domèstic i familiar.

Figura 14. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball remunerat de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe.¹¹ Barcelona, 2006

11. Les hores dedicades al treball domèstic i familiar fan referència a tota la població de 16 anys i més, mentre que les hores dedicades al treball remunerat fan referència, exclusivament, a la població ocupada de 16 anys i més.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Al costat de l'edat, l'estat civil permet aprofundir en la influència del cicle de vida en la dedicació al treball domèstic i familiar (taula 36). De nou, les dones sobrepassen els homes en totes les categories, però les variacions més grans es troben entre la població casada. Mentre que les dones solteres, separades i vídues destinen gairebé 5 hores de més al treball domèstic i familiar que els seus homòlegs masculins, les casades tripliquen la dedicació dels casats: 24 hores i 12 minuts i 7 hores i 58 minuts, respectivament. Aquesta alta dedicació de les dones casades posa en relleu com, en el context del matrimoni, les dones són les responsables principals de les tasques de la llar. Més encara si es té present que entre el col·lectiu de persones casades i en comparació amb la resta d'estats civils, les dones són les que dediquen menys hores al treball remunerat i els homes els qui més temps hi destinen.

Per contra, els homes separats i vidus són els que més temps dediquen al treball domèstic i familiar, en un context caracteritzat per l'absència de la figura femenina a la llar (taula 36). Finalment, la menor dedicació a les tasques domèstiques i familiars de les persones solteres en ambdós sexes s'atribueix al fet que bona part d'aquesta població encara no està emancipada. Tot i així, la dedicació de les dones solteres també és superior a la dels seus homòlegs masculins, sigui perquè les filles solen tenir més responsabilitats domèstiques que els fills o bé perquè els solters acostumen a comptar amb ajuda externa (10 hores i 35 minuts les dones i 6 hores i 14 minuts els homes) (taula 36).

En aquest cas, l'anàlisi temporal subratlla dos fenòmens: la disminució de la mitjana d'hores de treball domèstic i familiar entre les dones casades, que no correspon a un augment de la dedicació dels homes que es troben en aquesta mateixa condició i, en contrast, l'increment del temps que els solters i separats dediquen a les tasques domèstiques. Amb tot, sembla possible apuntar que la major dedicació masculina a les tasques de la llar no és el resultat d'una major coresponsabilització en el si de la parella sinó més aviat al contrari, és a dir, la conseqüència de la vida fora de la parella.

Finalment, el tipus de llar permet afinar en l'anàlisi del cicle de vida i el temps de treball domèstic i familiar (taula 37, a la pàgina següent)). En aquest cas, la forma de convivència dona constància de la presència o absència de responsabilitats de cura dins la llar. Una vegada més, amb independència de la tipologia, les dones dediquen més hores al treball domèstic i els homes al treball remunerat. Ara bé, cal destacar-ne alguns aspectes importants.

En primer lloc, el fet d'anar a viure en parella suposa més treball domèstic i familiar per a les dones i menys per als homes, si es compara la dedicació de les persones solteres amb les que viuen

Taula 36. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball mercantil de la població de 18 anys i més segons l'estat civil i el sexe.¹² Barcelona, 2000-2006

2000								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball mercantil			
Dones		Homes		Dones		Homes		
Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	
Solters/es	10h 01'	10h 51'	5h 16'	6h 00'	36h 29'	11h 28'	39h 47'	11h 14'
Casats/des	29h 53'	17h 20'	7h 11'	7h 51'	36h 17'	11h 53'	45h 25'	11h 29'
Vidus/ídues	22h 49'	15h 45'	13h 19'	13h 42'	37h 00'	14h 40'	36h 00'	
Separats/es o divorciats/des	18h 23'	13h 36'	9h 17'	9h 43'	36h 36'	11h 34'	41h 50'	5h 57'
2006								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball mercantil			
Dones		Homes		Dones		Homes		
Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	
Solters/es	10h 35'	10h 37'	6h 14'	7h 11'	36h 05'	11h 05'	40h 56'	10h 26'
Casats/des	24h 12'	14h 45'	7h 58'	7h 36'	35h 41'	9h 23'	43h 24'	8h 41'
Vidus/ídues	17h 37'	11h 27'	13h 00'	9h 05'	38h 09'	7h 15'	37h 00'	
Separats/es o divorciats/des	18h 21'	10h 09'	11h 12'	7h 51'	37h 57'	9h 42'	43h 28'	8h 37'

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

12. Les hores dedicades al treball domèstic i familiar fan referència a tota la població de 18 anys i més, mentre que les hores dedicades al treball mercantil fan referència, exclusivament, a la població ocupada de 18 anys i més.

en parella. En segon lloc, en el cas de les persones que viuen en una llar formada per una parella amb fills i/o filles s'observa un augment de la dedicació femenina a les tasques domèstiques i una disminució de la masculina (20 hores i 40 minuts les dones *versus* 6 hores i 56 minuts els homes) amb la consegüent afectació sobre la disponibilitat laboral de les dones. En aquest sentit, sembla possible apuntar que l'aparició de les responsabilitats de cura recau sobre les dones i reforça la divisió sexual del treball. Altra vegada, el context del matrimoni sembla reforçar els rols de gènere, ja que la mitjana d'hores destinades a les tasques de la llar de les dones que viuen en una família monoparental és inferior a la de les que viuen en una llar formada per la parella i els fills i/o filles (16 hores i 22 minuts i 20 hores i 40 minuts, respectivament).

Taula 37. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball mercantil de la població de 16 anys i més segons la tipologia de la llar i el sexe.¹³ Barcelona, 2000-2006

2000								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball mercantil			
Dones		Homes		Dones		Homes		
Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	
Unipersonal	19h 05'	12h 36'	11h 07'	10h 17'	35h 09'	12h 46'	38h 22'	9h 39'
Parella	26h 37'	18h 34'	8h 03'	8h 59'	38h 40'	9h 23'	44h 49'	10h 10'
Parella amb fills/es	23h 42'	18h 8'	6h 02'	6h 48'	36h 01'	12h 19'	43h 49'	12h 23'
Parella amb fills/es i altres persones	18h 11'	19h 12'	5h 22'	7h 41'	38h 57'	10h 07'	44h 42'	7h 05'
Monoparental	18h 34'	15h 38'	8h 10'	9h 17'	36h 18'	11h 11'	39h 20'	6h 28'
Altres	23h 23'	17h 39'	6h 29'	6h 21'	34h 10'	12h 27'	42h 33'	12h 20'

2006								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball mercantil			
Dones		Homes		Dones		Homes		
Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	Mitjana	Desv. típica	
Unipersonal	16h 36'	12h 02'	11h 06'	7h 25'	36h 21'	9h 15'	43h 30'	8h 14'
Parella	20h 31'	12h 34'	8h 23'	7h 23'	37h 33'	8h 31'	43h 49'	9h 10'
Parella amb fills/es	20h 40'	16h 19'	6h 56'	7h 25'	35h 10'	10h 22'	42h 03'	9h 30'
Parella amb fills/es i altres persones	19h 25'	18h 11'	6h 35'	7h 06'	38h 24'	8h 19'	43h 13'	11h 23'
Monoparental	16h 22'	12h 02'	6h 54'	7h 37'	35h 57'	11h 33'	38h 21'	9h 33'
Altres	14h 21'	11h 06'	7h 35'	8h 51'	36h 53'	10h 43'	43h 35'	9h 05'

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

4.3. Dificultats per compaginar la vida laboral i personal

La lenta entrada dels homes en l'àmbit domèstic perpetua la doble presència femenina i comporta una major càrrega total de treball per a les dones. Consegüentment, les dones no tenen alternativa davant la conciliació de la vida laboral i familiar, per a elles és una qüestió obligada que forma part de la seva realitat quotidiana. Tanmateix, les dificultats derivades de la compaginació de les responsabilitats laborals i domèstiques varien dins del mateix col·lectiu de dones. En aquest sentit, dos dels factors més influents tenen a veure amb el temps dedicat al treball remunerat i l'existència del treball d'atenció i cura de les persones dependents.

A l'hora d'analitzar les dades sobre conciliació (taula 38) cal tenir present, més que en altres qüestions, la subjectivitat en les respostes de les persones entrevistades. Com han mostrat altres estudis, sembla possible apuntar que homes i dones no valoren el mateix quan se'ls pregunta sobre les dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i familiars. Bàsicament, perquè en la mesura que les dones ja les concilien, sovint no perceben les dificultats que això els

13. Les hores dedicades al treball domèstic i familiar fan referència a tota la població de 18 anys i més, mentre que les hores dedicades al treball mercantil fan referència, exclusivament, a la població ocupada de 18 anys i més.

comporta quan se'ls ho pregunta directament. Contràriament, la menor tendència a compaginar els treballs entre els homes suposa una major percepció de les dificultats.

Tot i així, a Barcelona el 12,4% de les dones ocupades afirma tenir moltes dificultats per compaginar ambdós treballs enfront de l'11% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació. Les diferències per sexe augmenten entre les persones que manifesten tenir algunes dificultats: 34,7% en el cas de les dones i 25,6% en el cas dels homes. Mentre que les variacions es redueixen entre les persones que reconeixen que no tenen cap dificultat de conciliació: 50,1% de dones i 47,4% d'homes. Al costat d'aquestes dades, cal tenir present el percentatge de persones que no participen en les tasques domèstiques, per a les quals cal entendre que la conciliació no és ni una realitat ni una voluntat: és el cas del 15,9% d'homes ocupats i del 2,7% de dones ocupades.

En qualsevol cas, les dades sobre el temps de treball remunerat i el cicle de vida permeten afinar en la caracterització de les persones per a qui la conciliació comporta algun tipus de dificultat: el 47,1% en el cas de les dones i el 36,6% en el cas dels homes.

Un primer factor que influeix en les dificultats de conciliació és el temps dedicat al treball remunerat (taula 39): les jornades laborals llargues comporten més dificultats de compaginació amb les tasques domèstiques i familiars, sobretot, en el cas de les dones. Així, entre les persones que treballen més de 40 hores a la setmana, la majoria de dones manifesta dificultats de conciliació: un 19,8% moltes dificultats i un 42,9% algunes. Pel que fa als homes, també es tracta del col·lectiu que afirma tenir més problemes, encara que no representa una situació majoritària: un 17,1% en té moltes i un 29,5% algunes. En canvi, el percentatge de cap dificultat és pràcticament igual per a ambdós sexes, mentre que les variacions més importants es troben en la categoria de no participació en les tasques domèstiques: el 14,7% d'homes enfront de la inexistència de dones en aquesta mateixa situació.

Taula 38. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars de la població ocupada de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Moltes dificultats	12,4	11,0	11,7
Algunes dificultats	34,7	25,6	29,9
Cap dificultat	50,1	47,4	48,7
No participa en les tasques domèstiques	2,7	15,9	9,7
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(609)	(690)	(1.299)

V de Cramer = 0,229

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 39. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars de la població de 16 anys i més segons les hores setmanals de treball remunerat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Menys de 35h	De 35 a 40h	Més de 40h	Total	Menys de 35h	De 35 a 40h	Més de 40h	Total
Moltes dificultats	8,7	12,1	19,8	12,5	6,9	7,6	17,1	11,1
Algunes dificultats	27,7	36,0	42,9	34,8	22,2	23,5	29,5	25,5
Cap dificultat	60,3	48,5	37,3	50,1	61,8	51,1	38,1	47,5
No participa en les tasques domèstiques								
domèstiques	3,2	3,3	0,0	2,7	9,2	17,1	14,7	15,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(173)	(338)	(97)	(608)	(67)	(376)	(244)	(686)

(a) V de Cramer = 0,131

(b) V de Cramer = 0,144

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Les diferències entre homes i dones creixen entre les persones ocupades que treballen de 35 a 40 hores a la setmana. De fet, es tracta del col·lectiu que aglutina més efectius, entre els quals el 12,1% de dones afirma tenir moltes dificultats enfront del 7,6% d'homes, i el 36% de dones manifesta algun problema enfront del 23,5% d'homes. De nou, apareix un contingent important d'homes (17,1%) per a qui la conciliació no és un problema perquè, simplement, no participa en les tasques de la llar. Contràriament, les persones que treballen de forma remunerada menys de 35 hores a la setmana són les més semblants des de la perspectiva de gènere i les que menys dificultats perceben per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i familiars.

Un segon factor a considerar és el cicle de vida, ja que permet subratllar la importància de les responsabilitats del treball d'atenció i cura de les persones dependents a l'hora de compaginar-les amb la vida laboral i, al mateix temps, permet conèixer amb més precisió qui s'encarrega de gestionar la conciliació.

D'entrada, les xifres totals posen de manifest com el fet de tenir fills i/o filles, siguin o no menors de 10 anys, implica majors dificultats per compaginar ambdós treballs en el cas de les dones: només el 39,7% de dones amb fills i/o filles afirma no tenir cap problema (taula 40) enfront del 50,1% del total de dones ocupades que es troba en aquesta mateixa situació (taula 39). Per contra, el fet de tenir fills i/o filles no discrimina internament el col·lectiu d'homes ocupats.

En segon lloc, la presència dels fills i/o filles a la llar també ajuda a discriminar les dificultats de conciliació entre les dones en la mesura que quan ja no hi ha fills i/o filles a la llar, el 75,2% de les ocupades manifesta no tenir cap dificultat per compaginar vida laboral i familiar. I, en el cas dels homes, aquesta situació és la que més absència de participació en les tasques domèstiques acumula (27,7%). Probablement en el rerefons d'aquestes dades pesa tant l'emancipació dels fills i/o filles com el factor generacional en termes d'interiorització dels rols de gènere.

En tercer lloc, les dades evidencien com la presència de dos o més fills i/o filles menors a la llar és la causa principal de les dificultats per compaginar ambdós treballs entre les persones ocupades, si bé les dones són les que més les pateixen: el 33,7% manifesta tenir moltes dificultats enfront del 20,0% d'homes; el 46,4% manifesta algun problema enfront del 31,1% relatiu als seus homòlegs masculins i només el 19,9% de dones diu que no té cap dificultat mentre que diu que no en té el 41,9% d'homes que es troba en aquesta mateixa situació (taula 40). El pes del sexe sobre aquesta correlació entre la presència de menors a la llar i les dificultats de conciliació indica que l'aparició de les responsabilitats de cura accentua les diferències entre homes i dones i reforça la divisió sexual del treball entre les generacions joves (taula A30 de l'Annex estadístic).

Taula 40. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars de la població de 16 anys i més que viu en parella en una llar en què ambdós membres treballen i en què és espòs/a, cap de família o parella, segons el nombre de fills/es menors de 10 anys que viuen a la llar i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	1 fill/a de 0 a 10 anys a la llar	2 o més fills/es de 0 a 10 anys a la llar	Altres fills/es a la llar	Fills/es que no viuen a la llar	Total	1 fill/a de 0 a 10 anys a la llar	2 o més fills/es de 0 a 10 anys a la llar	Altres fills/es a la llar	Fills/es que no viuen a la llar	Total
Moltes dificultats	15,5	33,7	7,2	3,0	14,1	11,7	20,0	11,9	1,9	12,3
Algunes dificultats	49,9	46,4	50,7	21,8	46,2	34,3	31,1	17,4	19,0	25,1
Cap dificultat	34,6	19,9	42,1	75,2	39,7	46,5	41,9	53,0	51,4	48,8
No participa en les tasques domèstiques	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,4	7,0	17,6	27,7	13,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(85)	(48)	(100)	(32)	(264)	(102)	(71)	(142)	(42)	(356)

(a) V de Cramer = 0,274

(b) V de Cramer = 0,167

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

4.4. Síntesi

- Les dones assumeixen majoritàriament la responsabilitat del treball domèstic i familiar, malgrat la feminització i masculinització d'algunes tasques en funció del seu valor social. Ara bé, l'anàlisi temporal posa de manifest una disminució de les desigualtats entre homes i dones al llarg dels darrers anys, atesa una doble tendència: s'incrementa la responsabilitat masculina i disminueix la femenina en totes les tasques de la llar. I, paral·lelament, creix el percentatge de casos en què la responsabilitat s'assumeix conjuntament entre els dos membres de la parella. Per tot plegat, doncs, sembla possible afirmar que la distribució del treball domèstic i familiar es troba immersa en un lent procés de canvi, per bé que el camí a recórrer és encara molt llarg.

- Les dones són les responsables principals d'organitzar les tasques domèstiques: 66,8% dones i 5,2% homes. La dificultat per mercantilitzar aquest tipus de tasca explica la poca incidència de casos en què s'opta per una persona remunerada (3,2%), així com una major tendència a compartir la responsabilitat amb l'altre membre de la parella (16,4%). El nivell d'estudis i l'edat expliquen la menor dedicació femenina a aquestes tasques, atesa una major dedicació masculina i, sobretot, una major coresponsabilització.

- Les barcelonines apareixen com les responsables principals d'atendre i tenir cura de les persones dependents, la qual cosa posa de manifest la persistència de l'imaginari que assigna a l'home el paper de proveïdor dels ingressos i a la dona l'obligació moral de la cura. Les dones són les principals cuidadores de les criatures en el 52,6% dels casos, dels ancians en el 47,7% i de les persones discapacitades en el 60,5%.

- La relació amb l'activitat condiciona el temps que les persones dediquen al treball domèstic i familiar, per bé que aquest condicionament arrossega el rostre de gènere. Més enllà del col·lectiu d'estudiants, les persones ocupades són les que menys temps dediquen a la setmana a les tasques domèstiques: 14 hores i 50 minuts en el cas de les ocupades i 6 hores i 34 minuts en el cas dels ocupats. Per contra, dins de la població activa, les persones aturades són les que més temps hi dediquen: 22 hores i 9 minuts en el cas de les dones i 12 hores i 24 minuts en el cas dels homes.

- Des d'una perspectiva temporal, les diferències de sexe respecte a la mitjana d'hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar segueix la tendència decreixent detectada en les edicions passades de l'enquesta, tot corroborant l'obertura d'una escletxa cap al canvi. Novament, els símptomes de canvi són el resultat d'una doble tendència: la reducció del nombre d'hores dedicades a les tasques de la llar en el cas de les dones i l'increment en el cas dels homes.

- Al costat de l'ocupació, el tipus de jornada laboral representa un altre factor que influeix en la quantitat d'hores dedicades al treball domèstic i familiar, i posa de manifest que treballar a temps parcial és una falsa solució per a la doble presència femenina. Les dones que treballen a jornada completa dediquen menys temps a les tasques de la llar (14 hores i 10 minuts) que les dones que treballen a temps parcial (17 hores i 26 minuts). En canvi, els homes que treballen a temps complet dediquen més hores a les tasques de la llar (6 hores i 36 minuts) que no pas els homes que treballen a temps parcial (5 hores i 58 minuts).

- Pel que fa al cicle de vida, la dedicació de les dones al treball domèstic i familiar és superior a la dels homes en totes les franges d'edat, per bé que les diferències s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida. En el cas de l'estat civil, altra vegada, les dones superen els homes en totes les categories, encara que les variacions més grans es troben entre la població casada. Mentre que les dones solteres, separades i vídues destinen quasi cinc hores més al treball domèstic i familiar que els seus homòlegs masculins, les casades tripliquen la dedicació dels casats: 24 hores i 12 minuts i 7 hores i 58 minuts, respectivament.

- A Barcelona el 12,4% de les dones ocupades afirma que té moltes dificultats per compaginar ambdós treballs enfront de l'11% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació. Les diferències per sexe augmenten entre les persones que manifesten tenir algunes dificultats: 34,7% en el cas de les dones i 25,6% en el cas dels homes. Mentre que les variacions es redueixen entre les persones que reconeixen no tenir cap dificultat de conciliació: 50,1% de dones i 47,4% d'homes. Al costat d'aquestes dades, cal tenir present el percentatge de persones que no participen en les tasques domèstiques, per a les quals cal entendre que la conciliació no és ni una realitat ni una voluntat: és el cas del 15,9% d'homes ocupats i del 2,7% de dones ocupades. A més, les jornades laborals llargues i la presència de menors a la llar comporten més dificultats de compaginació amb les tasques domèstiques i familiars, sobretot en el cas de les dones.

5. Ingressos

La dimensió material és un aspecte clau de les condicions de vida de les dones. En aquest sentit, l'estudi del grau d'autonomia econòmica dóna compte de la situació que les dones ocupen en les diferents esferes socials, així com de les seves capacitats de tenir o no ingressos. És prou sabut que la relegació de les dones a l'esfera domèstica comporta una privació d'ingressos propis. Aquesta manca de poder adquisitiu sovint va acompanyada d'una retallada en les possibilitats d'acció més enllà de la llar. Per aquesta raó, sembla necessari preguntar-se pel reflex econòmic dels canvis educatius i laborals que la població femenina ha experimentat al llarg dels darrers anys.

Aquest capítol aborda aquesta qüestió tot analitzant les condicions de vida de les barcelonines des de la perspectiva de les rendes individuals. La disposició o no d'ingressos i l'origen dels mateixos en són els principals eixos analítics. Així doncs, el primer apartat es dedica a les persones que no disposen d'ingressos mensuals de manera regular. El segon punt analitza la procedència dels ingressos de les persones que en disposen, mentre que la distribució d'aquests ingressos ocupa el tercer punt.¹⁴

5.1. Persones sense ingressos

A la ciutat de Barcelona, la manca d'ingressos propis és una condició que afecta, especialment, les dones: el 19% de barcelonines no ha tingut ingressos mensuals regulars durant l'any anterior a la realització de l'enquesta enfront del 5,2% de barcelonins que es troben en aquesta mateixa situació (taula 41).

La disponibilitat o no d'ingressos propis posa de manifest les desigualtats d'accés als recursos per raó de gènere. Més encara si es tenen en compte les diferents situacions socials que viuen els homes i les dones sense ingressos. Com és obvi, la situació de dependència econòmica està molt vinculada a l'absència d'ocupació. Tanmateix, les raons d'aquesta absència varien de forma considerable segons el sexe: la majoria de dones sense ingressos són mestresses de casa (76,4%); en canvi, la majoria d'homes sense ingressos són estudiants (67,3%). I a l'inrevés, l'estatus de mestressa de casa és inexistent entre els homes i el percentatge de dones estudiants sense poder adquisitiu és de l'11,2% (figura 15).

En el rerefons d'aquestes dades cal llegir-hi una dependència econòmica femenina estructural que contrasta amb una dependència econòmica masculina conjuntural. El cas és que la condició de mestressa de casa d'aquestes dones difícilment canviarà en el futur, mentre que la condició d'estudiant emergeix com a transitòria cap a l'ocupació i, per tant, cap a la disponibilitat d'ingressos propis. Passa el mateix amb les persones aturades, de les quals cal pensar que viuen una situació transitòria de no tenir ingressos, en tant que comporta la voluntat de participar activament en el mercat laboral. Entre aquestes darreres, el percentatge d'homes (20,6%) també supera el de dones (10,4%) (figura 16).

L'anàlisi en funció de l'edat corrobora les diferències que, segons les raons de la inactivitat, es donen entre les barcelonines i els barcelonins sense poder adquisitiu (figura 16, a la pàgina següent). En el cas de les dones, el caràcter estructural d'aquesta situació associat a la condició de mestressa de casa explica per què la manca d'ingressos augmenta amb l'edat i afecta, especialment, el col·lectiu

Taula 41. Disponibilitat d'ingressos mensuals regulars de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
No té ingressos	19,0	5,2	12,6
Té ingressos	74,5	86,6	80,1
NS/NC	6,5	8,2	7,3
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.308)	(1.117)	(2.425)

V de Cramer = 0,209

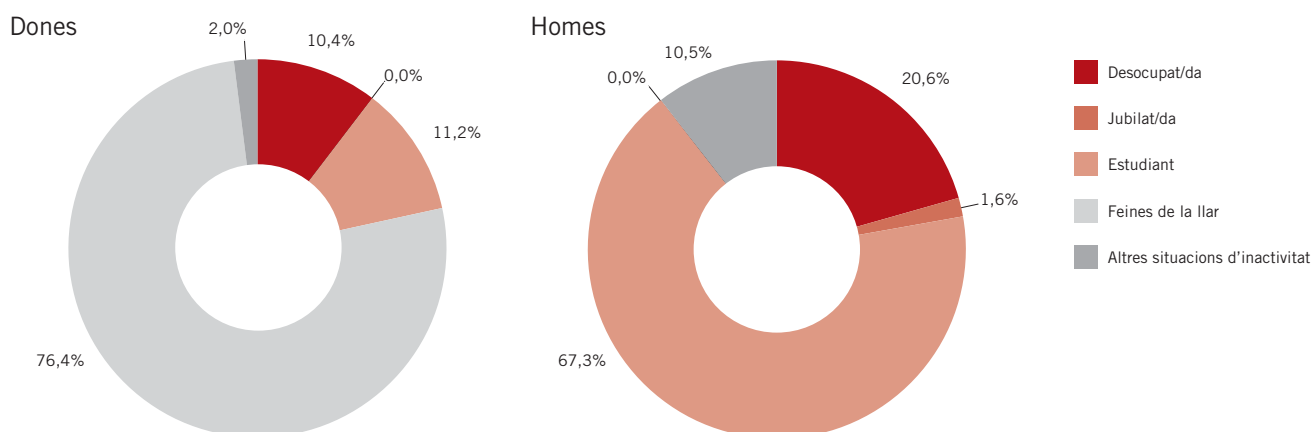
Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

14. Cal tenir presents les dificultats associades a qualsevol estudi de les condicions econòmiques de la població. D'una banda, la influència de la inflació a l'hora de fer anàlisis diacròniques, que sovint obliga a realitzar aproximacions estàtiques, com és el cas d'aquest estudi. D'altra banda, les reticències socials a l'hora de respondre preguntes sobre el nivell d'ingressos individuals, que porten percentatges més elevats de no resposta.

d'entre 45 i 64 anys. En canvi, en el cas dels homes, el caràcter conjuntural vinculat a la situació d'estudiant justifica la sobrerepresentació d'aquest col·lectiu en el tram d'edat de 16 a 29 anys. Contràriament, les dones menors de 30 anys són les menys representades entre el col·lectiu de sense ingressos (16,50%) i els homes adults (de 45 a 64 anys) sense ingressos són pràcticament inexistent (2,5%). En definitiva, les condicions de vida de les persones sense poder adquisitiu també difereixen entre homes i dones, ja que la doble condició de jove i estudiant ofereix moltes més oportunitats d'incorporació al mercat laboral que la doble condició d'adult i mestressa de casa.

El nivell d'estudis és el tercer factor que condiciona el pas de la inactivitat a l'ocupació com a estratègia per posar fi a la manca d'ingressos. Per tant, actua com a variable discriminatòria entre la dependència econòmica transitòria o permanent. En coherència amb les dades sobre activitat, les dones sense ingressos tenen nivells de formació inferiors als seus homòlegs masculins. Com s'ha vist en els capítols anteriors, la inactivitat femenina està associada als contingents de població amb poc capital educatiu.

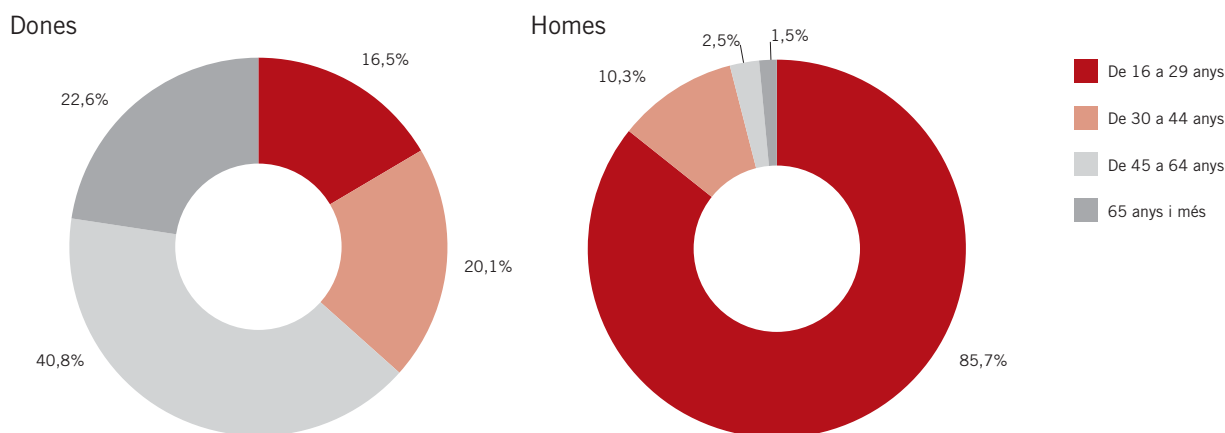
Figura 15. Relació amb l'activitat de la població de 16 anys i més sense ingressos mensuals regulars segons el sexe. Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Figura 16. Grup d'edat de la població de 16 anys i més sense ingressos mensuals regulars segons el sexe. Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Aleshores, és lògic comprovar que la majoria de dones sense poder adquisitiu tenen, com a màxim, estudis primaris: en concret el 8,6% no té estudis i el 42,1% té estudis primaris. En contrast, la majoria d'homes sense ingressos tenen els estudis secundaris finalitzats (71,6%). Segons les dades d'inactivitat, cal pensar que bona part d'aquest darrer col·lectiu està cursant estudis universitaris, de manera que aspiren a entrar al mercat laboral de forma imminent (taula A33 de l'Annex estadístic).

Així doncs, sembla possible afirmar que la situació de la majoria de dones entrevistades que no disposa d'ingressos probablement es perpetuarà en el futur, ja que es tracta de dones adultes, mestresses de casa amb un nivell educatiu baix. Contràriament, la situació de la majoria d'homes sense ingressos acumula més probabilitats de canvi atès que fa referència a joves estudiants que a la llarga entraran a formar part de la població ocupada. Amb tot, cal recordar que la dependència econòmica de les dones molt sovint suposa dependència econòmica de la parella, fet que comporta unes relacions de poder determinades dins de la llar.

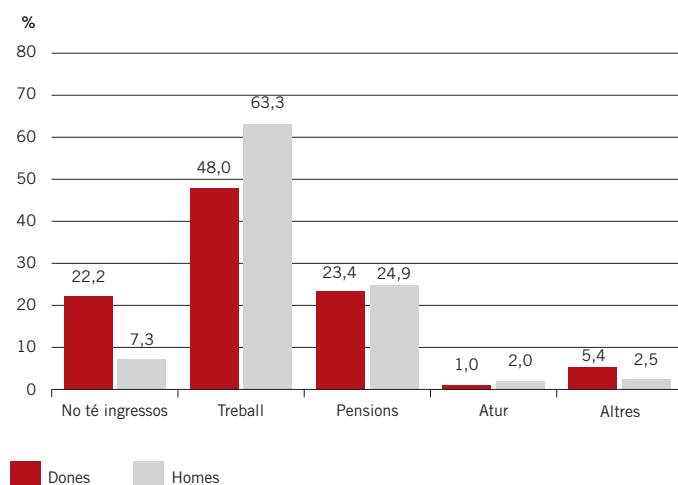
5.2. Origen dels ingressos

La procedència dels ingressos permet aprofundir en les característiques de l'autonomia econòmica, així com en la situació social de les persones que en tenen. El mercat laboral i el sistema públic de pensions són les fonts d'ingressos principals de què disposa la població en funció de les condicions socials en què viu. En aquest sentit, cal entendre que les rendes del treball aporten més autonomia econòmica que el sistema públic de pensions.

Pel que fa a l'origen dels ingressos de les barcelonines, el 48% procedeix de les rendes del treball i el 24% rep pensions públiques, un 1% de les quals correspon a la pensió d'atur. En contrast, el 63% de barcelonins tenen el mercat laboral com a principal font d'ingressos i el 27% el sistema públic de pensions (figura 17). Per tant, les rendes del treball són la font d'ingressos principal a la ciutat de Barcelona, per bé que existeixen diferències segons el sexe, reflex de la distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones. En efecte, la menor presència femenina en el mercat laboral, ateses les responsabilitats domèstiques, explica aquest diferencial de 15 punts percentuals pel que fa a les rendes del treball.

La proximitat en els percentatges relatius a les persones que depenen d'algun tipus de pensió respon, en bona part, a l'envelliment de la població en general i de les dones en particular. Per tant, lluny de reflectir una major igualtat en l'autonomia econòmica d'homes i dones, aquestes dades posen de manifest la dependència que un terç de la població té del sistema de pensions. En qualsevol

Figura 17. Origen dels ingressos de la població de 16 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

cas, les condicions de vida dels i les pensionistes són millors que les del col·lectiu de persones sense ingressos i que inclou, principalment, dones grans sense estudis. En aquest cas, s'observa que quan es pregunta per l'origen dels ingressos augmenta el contingent de persones que manifesten no tenir autonomia econòmica. El caràcter indirecte de la pregunta n'és la principal explicació.

L'anàlisi segons l'edat confirma que en el rerefons de les dades sobre pensions hi ha l'envelliment demogràfic de la ciutat de Barcelona. En efecte, la majoria de persones majors de 64 anys reben pensions: el 71,6% de barcelonines i el 93,5% de barcelonins. El major percentatge d'homes que es troben en aquesta situació topa amb una esperança de vida femenina més llarga que la masculina: les dones envelleixen més i pitjor que els homes, ja que el 17,3% de barcelonines que té més de 64 anys no disposa d'ingressos. Novament, doncs, l'anàlisi subratlla l'existència d'un col·lectiu de població femenina que viu permanentment sota l'amenaça de l'exclusió social.

La manca d'ingressos entre les dones adultes posa de manifest la injustícia d'un sistema de pensions que no reconeix les tasques domèstiques i familiars com a treball malgrat ser imprescindible per a la reproducció de les persones i la societat. En aquesta tessitura, moltes dones grans viuen una situació d'injustícia en la mesura que han treballat perquè la resta de la família, especialment els homes, poguessin estar presents en el mercat laboral i, al final de la seva vida, no se'ls reconeix públicament aquest treball. Altrament, una anàlisi més detallada del tipus de pensions segurament permetria mostrar com bona part de les pensionistes a Barcelona ho són en tant que vídues i no en tant que jubilades.

L'edat també és un factor clau a l'hora de disposar de rendes del treball. En aquest sentit, el grup d'edat comprès entre els 30 i 44 anys és el que acumula percentatges més elevats d'ingressos laborals, en concret, el 76,5% de dones i el 90% d'homes d'aquesta edat (taula 42). El fet que es tracti de l'etapa central de la vida adulta, en què coincideixen les màximes responsabilitats laborals i familiars, explica la importància de l'ocupació en els ingressos d'ambdós gèneres, així com el major percentatge entre els homes.

Altrament, les dades segons l'edat posen de manifest la influència del cicle de vida (taula 42). En efecte, el segon grup de dones amb major percentatge d'ingressos procedents del mercat de treball és el col·lectiu menor de 30 anys (68%), mentre que en el cas dels homes és el grup de 45 a 64 anys (73,9%). Si aquestes dones joves mantenen les rendes del treball quan tinguin 45 anys es podrà parlar d'un canvi generacional relatiu a l'autonomia econòmica. Fins aleshores, només es pot afirmar la influència del moment vital en termes de responsabilitats familiars. El cas és que, al llarg de la joventut, quan s'és més procliu a estar lliure de responsabilitats de cura, els percentatges segons el sexe són pràcticament iguals. En canvi, la diferència de 20 punts percentuals entre els homes i les dones de 45 a 64 anys posa de manifest les conseqüències econòmiques dels rols tradicionals de gènere. En definitiva, en tots els grups d'edat, el nombre de dones amb ingressos del treball és inferior al dels seus homòlegs masculins, si bé és cert que les diferències s'incrementen amb l'edat.

Taula 42. Origen dels ingressos de la població de 16 anys i més segons l'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	65 i més	16-29	30-44	45-64	65 i més
No té ingressos	27,3	17,2	29,1	17,3	28,3	4,5	0,8	0,0
Treball	68,0	76,5	52,5	1,7	68,7	90,0	73,9	4,2
Pensions	0,8	1,6	11,8	71,6	0,0	0,6	18,2	93,5
Atur	0,5	2,4	0,9	0,0	2,2	2,2	3,2	0,0
Altres	3,4	2,3	5,7	9,4	0,8	2,7	3,9	2,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(224)	(346)	(314)	(234)

(a) V de Cramer = 0,447

(b) V de Cramer = 0,533

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

El nivell d'estudis és el segon factor rellevant a l'hora d'analitzar la procedència dels ingressos (taula 43). D'una banda, les rendes del treball augmenten a mesura que les persones disposen de més formació: en el cas de les dones, disposa d'ingressos laborals el 9% de les que no tenen estudis i el 79,4% de les que tenen estudis universitaris; en el cas dels homes, aquests percentatges es situen en el 20,8% i en el 81,4%, respectivament. Les diferències segons el sexe recorden, altra vegada, que el nivell d'estudis té una influència més gran sobre el col·lectiu femení en la mesura que el discrimina més en comparació amb el col·lectiu masculí: els percentatges masculins doblen els femenins en les categories relatives a la baixa formació i pràcticament s'igualen en el cas dels estudis superiors.

D'altra banda, els ingressos vinculats al sistema de pensions apareixen associats al nivell d'estudis baix, amb una sobrerrepresentació, per ambdós sexes, entre les persones que no tenen estudis: el 65% de les dones i el 74,3% dels homes. En aquest sentit, cal tenir present que la manca de formació està associada a l'edat de la població.

Taula 43. Origen dels ingressos de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors
No té ingressos	17,5	29,1	26,7	10,7	2,1	4,4	11,6	4,7
Treball	9,0	23,3	54,9	79,4	20,8	41,3	70,7	81,4
Pensions	65,0	38,6	12,4	6,2	74,3	45,1	13,9	12,8
Atur	0,0	1,3	1,1	1,0	2,8	4,0	1,9	0,0
Altres	8,6	7,6	4,9	2,5	0,0	5,1	1,8	1,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(40)	(323)	(451)	(303)

(a) V de Cramer = 0,561

(b) V de Cramer = 0,265

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

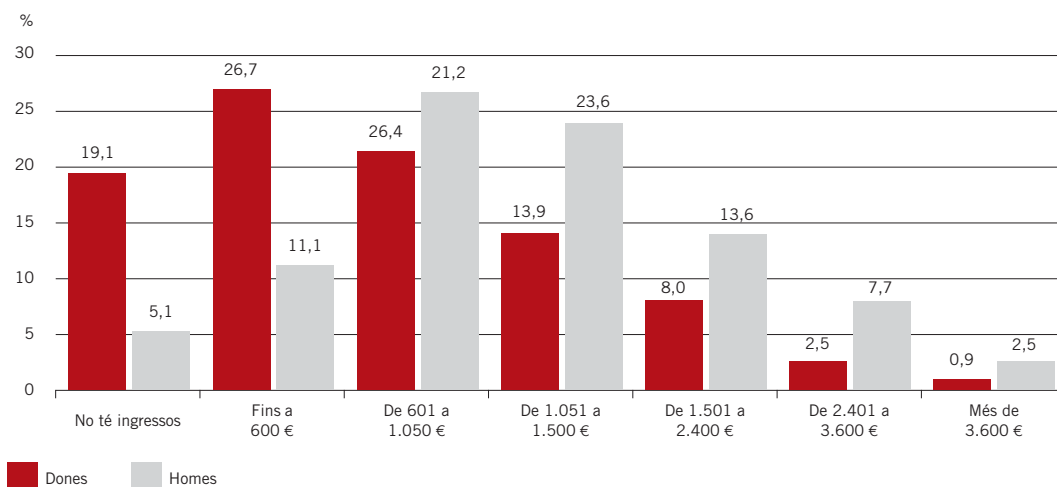
5.3. Nivell d'ingressos

Al costat de la procedència dels ingressos, l'anàlisi sobre la seva distribució confirma el menor poder adquisitiu de les barcelonines en comparació amb els seus homòlegs masculins. Segons les respostes de les persones entrevistades que han contestat a aquesta pregunta (figura 18, a la pàgina següent), els ingressos de la majoria de dones a la ciutat de Barcelona se situen en els trams mitjans i baixos: el 26,7% d'entrevistades ingressa menys de 600 euros mensuals, el 21,2% entre 601 i 1.050 euros, el 13,9% entre 1.051 i 2.400 euros, el 8% entre 2.401 i 3.600 euros, i és pràcticament imperceptible el percentatge de dones que guanya més de 3.600 euros mensuals. En contrast, els ingressos de la majoria d'homes es troben en els trams mitjans i alts.

Aquestes diferències segons el sexe dibuixen dues corbes d'ingressos que s'inverteixen en el punt dels 600 euros mensuals: la corba femenina augmenta en els trams inferiors, en què hi ha més presència de dones i, a partir dels 600 euros, decreix en sentit invers al creixement de la corba masculina, atesa la major presència d'homes en els trams d'ingressos superiors. Si bé és cert que a partir dels 1.051 euros disminueix el contingent de persones en totes les categories, també és cert que en aquests trams creixen les diferències entre els homes i les dones fins a triplicar-se a partir dels 2.400 euros. Aquesta dinàmica coincideix amb la pròpia de la discriminació salarial que, com s'ha vist en el capítol 3, s'accentua en els nivells d'ingressos més elevats, tot seguint la lògica de la segregació vertical.

El poder adquisitiu de les dones creix amb el capital educatiu (taula 44, a la pàgina següent): les dones amb ingressos mensuals inferiors a 600 euros passen de ser el 60,7% entre les que no tenen estudis al 8,8% entre les que tenen estudis superiors. De la mateixa manera, el punt d'inflexió dels

Figura 18. Nivell d'ingressos de la població de 16 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2006

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

600 euros es desplaça cap a trams més elevats entre les dones amb estudis universitaris, la majoria de les quals guanya més de 1.050 euros al mes, en concret el 26,2% fins a 1.500 euros i el 21,6% fins a 2.400 euros. Si bé cal matisar que les dones amb estudis primaris estan més representades en el tram inferior als 600 euros mensuals i les dones amb estudis secundaris tenen una major presència en el tram següent, el que arriba fins a 1.050 euros.

En comparació amb els homes, s'observa que els estudis universitaris comporten una reducció de les distàncies en les categories d'ingressos intermèdies: el 26,2% de dones i el 21% d'homes universitaris cobren entre 1.051 i 1.500 euros al mes, mentre que el 21,6% de dones i el 26,5% d'homes tenen uns ingressos d'entre 1.500 i 2.400 euros mensuals. Malgrat que el fet de tenir estudis universitaris contribueix a reduir les diferències per sexe, l'efecte d'aquest factor no funciona en el tram superior extrem. La discriminació salarial persistent en el mercat laboral n'és l'explicació principal.

Taula 44. Nivell d'ingressos de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors
No té ingressos	17,5	27,0	20,7	9,0	2,1	3,6	9,1	1,2
Fins a 600 €	60,7	35,6	24,1	8,8	45,6	15,5	10,0	3,5
De 601 a 1.050 €	14,4	22,1	25,9	16,7	31,3	37,6	28,1	11,3
De 1.051 a 1.500 €	3,1	4,9	14,8	26,2	6,7	29,1	22,9	21,0
De 1.501 a 2.400 €	0,0	1,0	5,3	21,6	2,8	4,5	12,4	26,5
De 2.401 a 3.600 €	0,0	0,0	0,9	7,8	0,0	1,2	5,0	19,6
Més de 3.600 €	0,0	0,0	0,0	3,2	0,0	0,2	1,1	7,5
Ingressos no mensuals	0,0	1,3	1,6	1,7	0,0	1,9	2,1	1,2
NS/NC	4,2	8,0	6,8	5,0	11,5	6,4	9,3	8,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(40)	(323)	(451)	(303)

(a) V de Cramer = 0,335 (NS)

(b) V de Cramer = 0,314 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

La distribució dels ingressos també varia segons l'edat (taula 45). D'una banda, s'observa l'efecte del cicle de vida per a ambdós sexes, en la mesura que l'etapa central de la vida adulta, dels 30 als 64 anys, registra el nivell d'ingressos més elevat. Bàsicament perquè coincideix amb el moment vital de major disponibilitat laboral i en què les trajectòries professionals viuen el punt àlgid. Tanmateix, s'observa que les dones tenen nivells més elevats d'ingressos abans dels 44 anys, situació que en el cas dels homes es dona entre els 45 i els 64 anys. A la llum d'aquesta tendència sembla possible senyalar l'efecte del canvi generacional pel que fa a la disponibilitat laboral de les dones.

D'altra banda, els grups d'edat extrems acumulen menor poder adquisitiu i se situen, majoritàriament, per sota dels 1.050 euros mensuals. Però les raons del baix nivell d'ingressos difereixen segons l'edat: la situació de les persones joves s'adiu al perfil mileurista propi d'un mercat laboral precari, mentre que la situació de les persones grans reflecteix les conseqüències econòmiques que acompanyen l'abandó del mercat laboral. En ambdós casos, existeixen diferències entre els homes i les dones. En el cas dels joves, aquestes diferències recorden que la discriminació salarial no és una qüestió generacional que tendirà a desaparèixer amb el pas del temps. En aquest sentit, només cal recordar que les dones joves estan més formades que els seus homòlegs masculins però que les seves rendes del treball continuen sent inferiors. En el cas de les persones majors de 65 anys, les diferències de sexe posen de manifest el caràcter històric de la desigualtat salarial i la injustícia d'un sistema de pensions que no contempla les tasques domèstiques ni les responsabilitats familiars com a treball.

Les dades sobre el nivell d'ingressos segons la relació amb l'activitat constaten les tendències descrites en els apartats anteriors. En efecte, el 58,9% de jubilades té una pensió inferior als 600 euros mensuals mentre que la majoria de jubilats cobra una pensió superior als 600 euros al mes. Passa el mateix amb el col·lectiu de persones aturades, en què les dones tenen ingressos inferiors als homes com a conseqüència d'uns salaris més baixos en les etapes que han estat ocupades. Una realitat, aquesta darrera, que es fa palesa a través del nivell d'ingressos de les persones ocupades: certament, les ocupades superen el llindar dels 600 euros mensuals però els ocupats mantenen una presència superior en les categories més altes. Finalment, cal subratllar el cas dels i les estudiants, en tant que és l'única condició social en què el percentatge de dones sense ingressos és inferior (47,3%) al dels homes que es troben en la mateixa situació (56,8%). Malgrat que les dones combinen amb més freqüència estudis i ocupació, el nivell d'ingressos d'elles és inferior al dels seus homòlegs masculins (taula A32 de l'Annex estadístic).

Taula 45. Nivell d'ingressos de la població de 16 anys i més segons l'edat i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	65 i més	16-29	30-44	45-64	65 i més
No té ingressos	20,8	13,2	27,2	15,8	22,0	1,7	0,5	0,4
Fins a 600 €	25,9	12,9	16,5	52,6	13,6	4,3	6,1	25,5
De 601 a 1.050 €	27,9	29,0	16,2	14,2	33,8	23,4	19,3	33,4
De 1.051 a 1.500 €	14,0	23,6	12,0	5,4	18,0	29,5	23,8	20,1
De 1.501 a 2.400 €	1,3	12,3	13,7	1,2	2,6	20,6	19,7	5,4
De 2.401 a 3.600 €	1,5	3,0	4,3	0,4	0,6	7,7	16,4	2,6
Més de 3.600 €	0,0	1,5	1,6	0,0	0,0	3,6	4,2	1,0
Ingressos no mensuals	3,3	0,7	2,4	0,0	4,1	1,9	1,0	0,0
NS/NC	5,2	3,7	6,2	10,4	5,2	7,2	9,1	11,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(224)	(346)	(314)	(234)

(a) V de Cramer = 0,290 (NS)

(b) V de Cramer = 0,339

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

5.4. Síntesi

- A la ciutat de Barcelona, la manca d'ingressos propis és una condició que afecta, especialment, les dones: el 19% de barcelonines no ha tingut ingressos mensuals regulars durant l'any anterior a la realització de l'enquesta enfront del 5,2% de barcelonins que es troben en aquesta mateixa situació.

- Com és obvi, la situació de dependència econòmica està molt vinculada a l'absència d'ocupació. Tanmateix, el nivell d'estudis, la relació amb l'activitat i l'edat actuen com a variables discriminatòries entre el caràcter estructural o conjuntural de la manca de poder adquisitiu. La majoria de dones sense ingressos són mestresses de casa adultes amb un nivell formatiu baix i la majoria d'homes sense ingressos són joves estudiants universitaris.

- Les rendes del treball són la font d'ingressos principal a la ciutat de Barcelona, per bé que existeixen diferències segons el sexe, reflex de la distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones. Els ingressos del 48% de les barcelonines procedeixen de les rendes del treball i el 24% rep pensions públiques. En contrast, el 63% de barcelonins té el mercat laboral com a font d'ingressos principal i el 27% el sistema públic de pensions.

- La majoria de persones entrevistades de més de 64 anys reben pensions: el 71,6% de barcelonines i el 93,5% de barcelonins. El major percentatge d'homes que es troben en aquesta situació topa amb una esperança de vida femenina més llarga que la masculina: les dones envelleixen més i pitjor que els homes, ja que el 17,3% de barcelonines que té més de 64 anys no disposa d'ingressos.

- Les dades sobre la distribució dels ingressos confirmen el menor poder adquisitiu de les barcelonines en comparació amb els seus homòlegs masculins. Els ingressos de la majoria de dones se situen en els trams mitjans i baixos; en contrast, els ingressos de la majoria d'homes es troben en els trams mitjans i alts. Aquestes diferències reflecteixen la persistència de la discriminació salarial, així com l'existència d'un sistema de pensions que no reconeix les tasques domèstiques ni les responsabilitats familiars com a treball.

- El nivell d'ingressos de les barcelonines varia segons les característiques socials que en determinen les condicions de vida. Els principals factors discriminants són el nivell d'estudis, l'edat i la relació amb l'activitat. El poder adquisitiu de les dones creix amb el capital educatiu i és major entre les dones ocupades que tenen entre 30 i 44 anys.

6. Pràctiques culturals i lleure

D'ençà de la industrialització, el lleure pren protagonisme en les condicions de vida de la població, sobretot en contextos urbans com la ciutat de Barcelona, a través de múltiples cares: lúdica, expressiva, consumista, etc. Les pràctiques culturals i de lleure estan relacionades amb el temps de lliure disposició personal, entès com un temps buit d'obligacions, un temps que no és treball, un temps disponible que les persones fan servir lliurement. Així el temps lliure emergeix com un indicador de benestar quotidià. La major o menor disposició de temps lliure està associada al treball remunerat i al treball domèstic i familiar, és a dir, a la càrrega total de treball, que, com s'ha vist en el capítol 4, està distribuïda de manera desigual entre homes i dones.

A més, l'ús i la distribució dels temps en la vida quotidiana són aspectes estretament vinculats a la subjectivitat individual i al prestigi social: d'una banda, la percepció del temps lliure varia segons els condicionants socials i, d'altra banda, les activitats que s'hi fan gaudeixen de diferent reconeixement en el si de la societat.

A continuació s'analitzen tots aquests aspectes relacionats amb les condicions de vida de les dones a Barcelona. En primer lloc es descriu la percepció subjectiva de la disponibilitat de temps lliure segons el sexe, la relació amb l'activitat i l'edat. En segon lloc, s'analitza l'ús que les persones fan d'aquest temps, segons el lloc on l'esmercen i el tipus de pràctiques que s'hi fan.

6.1. Disponibilitat de temps lliure

L'anàlisi dels usos socials del temps ha de tenir present la doble dimensió, objectiva i subjectiva, d'aquests usos. Per aquesta raó, la percepció del temps disponible representa un bon indicador per abordar els aspectes temporals de les condicions de vida de les dones en tota la seva complexitat. Més encara si es comparen les dades subjectives amb les dades objectives relatives a la dedicació de temps al treball remunerat i al treball domèstic i familiar.

D'entrada, l'opinió general de la població de Barcelona és que té una certa disponibilitat de temps lliure (taula 46): el 28,8% de dones i el 26,1% d'homes manifesten que disposen de molt de temps lliure i el 36,3% de dones i el 35,6% d'homes perceben que disposen de bastant temps lliure. Pràcticament no existeixen diferències segons el sexe en aquestes dues categories, si bé les dones perceben, lleugerament, una major disponibilitat que els homes.

Tal vegada, però, aquestes dades subjectives no coincideixen amb la informació objectiva analitzada en el capítol 4 a partir de la qual es constata una major càrrega total de treball de les dones en contrast amb els seus homòlegs masculins. Una possible explicació d'aquest desajust rau en el prestigi social que té, actualment, el fet d'estar molt "ocupat" i "no disposar de temps" en el si de determinats col·lectius socials. En efecte, a diferència d'altres recursos, la manca de temps es pot percebre com un indicador del grau de responsabilitat i de la importància assumida en un context laboral estretament associat a la categoria professional. De manera que la major disponibilitat laboral

Taula 46. Disponibilitat de temps lliure de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Disposa de molt temps	28,8	26,1	27,5
Disposa de bastant temps	36,3	35,6	36,0
Disposa de poc temps	26,6	31,4	28,8
Disposa de molt poc temps	8,3	6,9	7,7
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.290)	(1.105)	(2.395)

V de Cramer = 0,57

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

dels homes, atès el predomini d'un projecte de vida masculí centrat en el mercat de treball, permet matisar les xifres sobre la percepció del temps lliure.

D'altra banda, l'escassetat de temps lliure tampoc no mostra diferències rellevants segons el sexe (taula 46) però en aquest cas són les barcelonines les que tenen la sensació de disposar de molt poc temps lliure: el 26,6% de dones percep que disposa de poc temps lliure enfront del 31,4% d'homes, mentre que el 8,3% de dones percep que disposa de molt poc temps lliure mentre que el percentatge d'homes en aquesta mateixa situació és del 6,9%.

Més enllà de les dades generals, l'edat i la relació amb l'activitat condicionen el temps de vida i, per tant, la percepció de la seva disponibilitat. Bàsicament perquè les responsabilitats associades a l'etapa central de la vida adulta resten temps de lliure disposició personal a la població. De manera que aquells grups d'edat que acumulen més responsabilitats laborals i familiars són aquells en què les persones manifesten disposar de menys temps lliure, sobretot en el cas de les dones.

Així, les dones que tenen entre 30 i 44 anys són les que més experimenten la sensació de manca de temps i, consegüentment, les que menys experimenten la sensació de disposar de temps lliure: el 17,6% afirma que disposa de molt poc temps enfront del 10% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació; el 8,7% de dones d'aquest grup d'edat manifesta disposar de molt de temps enfront del 9,9% dels seus homòlegs masculins (taula 47). A mesura que s'avança en el cicle de vida, disminueix la sensació d'escassetat de temps, atesa la disminució de responsabilitats familiars i, a partir dels 65 anys, la desaparició de les responsabilitats laborals.

Una tendència, aquesta darrera, que corrobora les dades segons la relació amb l'activitat. Com és obvi, la sensació d'escassetat de temps lliure està vinculada amb el col·lectiu de persones ocupades, entre les quals creix la percepció de la manca de temps, sobretot en el cas de les dones: el 14,1% de dones ocupades percep disposar de molt poc temps enfront del 10% d'homes ocupats (taula A34 de l'Annex estadístic). En el rerefons d'aquestes dades cal llegir-hi la situació de doble presència que caracteritza les condicions de vida de les barcelonines ocupades.

Pel que fa les persones aturades, si bé és cert que majoritàriament manifesten disposar de temps lliure, en el cas de les dones ho perceben en menor mesura que els seus homòlegs masculins: el 31,5% d'aturades diu disposar de molt temps lliure enfront del 47% d'aturats (taula A34 de l'Annex estadístic). Aquesta diferència, més enllà de la relació amb l'activitat, posa en relleu la influència del procés socialitzador diferencial per raó de gènere, que preveu un projecte de vida masculí centrat en el mercat laboral i un projecte de vida femení lliurat a l'esfera domèstica. De manera que, en el cas dels homes, l'absència de treball remunerat es viu com un temps buit de contingut, sense significat ni valor. Percepció inexistent entre les dones aturades, per a qui la responsabilitat de les tasques domèstiques no deixa lloc al temps buit. El mateix passaria en la resta de categories absents d'ocupació, per bé que en menor mesura, atesa la condició que justifica la inactivitat i la no voluntat de treballar. Entre aquestes, crida l'atenció les diferències segons el sexe del col·lectiu d'estudiants, dins del qual el 6,3% de dones manifesta disposar de molt de temps enfront del 13% dels homes en aquesta mateixa situació (taula A34 de l'Annex estadístic).

Taula 47. Disponibilitat de temps lliure de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Disposa de molt temps	12,1	8,7	23,2	66,3	28,8	11,7	9,9	21,8	69,0	26,1
Disposa de bastant temps	47,0	32,7	43,1	26,7	36,3	38,2	37,8	41,4	22,3	35,6
Disposa de poc temps	37,0	41,0	25,1	6,6	26,6	40,8	42,3	31,4	6,4	31,4
Disposa de molt poc temps	3,9	17,6	8,6	0,5	8,3	9,3	10,0	5,4	2,3	6,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(197)	(376)	(373)	(345)	(1.290)	(217)	(342)	(313)	(233)	(1.105)

(a) V de Cramer = 0,331

(b) V de Cramer = 0,308

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Finalment, les dades relatives a la inactivitat per feines de la llar reforcen l'anàlisi realitzada, tant perquè es tracta d'una categoria inexistente entre els homes com perquè subratlla el caràcter problemàtic de les dones que viuen la situació de doble presència. En efecte, les dones inactives per feines de la llar són un dels grups que menys problemes manifesta amb la manca de temps malgrat la quantitat d'hores diàries que dediquen al treball domèstic i familiar que realitzen (taula A34 de l'Annex estadístic).

6.2. Activitats de lleure

Una vegada analitzada la percepció subjectiva respecte a la disponibilitat de temps lliure és interessant estudiar quines són les activitats específiques que es fan en aquests moments, així com l'espai on es desenvolupen. Per això els apartats següents descriuen les activitats de lleure dins i fora de la llar segons la influència d'un conjunt de condicionants socials.

6.2.1. Activitats de lleure dins de casa

L'estudi de les activitats de lleure dins de casa és important perquè dona compte del que passa dins les llars més enllà del treball domèstic i familiar, així com el significat subjectiu que les persones donen al temps que perceben com a lliure. En concret, permet posar en relleu les diferències de gènere respecte a les maneres de ser, estar i pensar dins l'àmbit domèstic.

La majoria de dones afirmen realitzar més d'una activitat de lleure a la llar en el que consideren les seves hores lliures: el 38,0% en realitza dues, el 25,9% tres, el 8,6% quatre i el 2,4% cinc o més (taula 48). Pràcticament no s'observen diferències segons el sexe i, des d'una perspectiva temporal, s'incrementa el nombre d'activitats de lleure que la població en general, i les dones en particular, realitzen a la llar.

Les diferències per sexe apareixen quan s'analitza el tipus d'activitat (taula 49, a la pàgina següent), si bé les preferències majoritàries coincideixen en ambdós sexes. La majoria de la població destina el temps de lleure a casa a llegir i mirar la televisió: 56,1% i 56,6% en el cas de les dones i 50,1% i 59,8% en el cas dels homes, respectivament. D'altra banda, es registren variacions en determinades activitats de lleure minoritàries dins la llar però molt simbòliques des de la perspectiva de gènere.

En aquest sentit, fer labors apareix com una activitat clarament feminitzada: el 18,9% de les dones enfront del 0,1% dels homes. A més de representar un clar reflex dels rols de gènere, cal tenir present la probabilitat que aquesta activitat percebuda com a temps de lleure encobreixi treball domèstic i familiar. En canvi, jugar amb l'ordinador o la videoconsola apareix com una pràctica preferent entre els homes si ho comparem amb les dones que la practiquen –12,2% enfront del 2,5%, respectivament–, la qual cosa posa de manifest el sexisme en les formes de joc.

Taula 48. Nombre d'activitats de lleure realitzades dins de la llar per la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Una	31,6	33,8	32,6	25,0	23,5	24,3
Dues	36,3	33,8	35,1	38,0	38,1	38,1
Tres	20,2	22,7	21,4	25,9	28,2	27,0
Quatre	8,3	7,2	7,8	8,6	7,3	8,0
Cinc o més	3,6	2,5	3,0	2,4	2,9	2,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.058)	(934)	(1.992)	(1.273)	(1.086)	(2.359)

(a) V de Cramer = 0,055 (NS)

(b) V de Cramer = 0,039 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 49. Tipus d'activitats de lleure realitzades a casa durant el temps lliure de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total (n)
Llegir	56,1	50,1	(1.273)
Mirar TV o vídeo o DVD	56,6	59,8	(1.368)
Fer labors (cosir, fer mitja, ganxet)	18,9	0,1	(244)
Escolltar música	18,1	21,8	(474)
Internet	10,8	17,4	(331)
Feines de la llar	9,1	6,2	(185)
Reposar	7,7	9,6	(205)
Jugar/estar amb infants	5,4	6,6	(142)
Estar amb la família	4,0	6,3	(121)
Cuinar	3,7	1,2	(61)
Jugar amb l'ordinador o la videoconsola	2,5	12,2	(167)
Bricolatge (reparacions domèstiques)	0,6	5,4	(67)

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en que s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

En qualsevol cas, l'anàlisi segons l'edat permet matisar aquesta dinàmica, en tant que tendeix a desaparèixer entre les persones més joves com a conseqüència de la influència generacional en les formes de lleure. En el cas de fer labors, es manifesta com una activitat femenina preferent a partir dels 45 anys, mentre que entre les joves té molt poca presència. En contrast, jugar amb l'ordinador i la videoconsola es confirma com una activitat de lleure adolescent, per bé que manté la marca de gènere: en el grup de 16 a 29 anys la practica el 7% de dones i el 29,2% d'homes. En canvi, connectar-se a Internet també es mostra com una forma de lleure molt vinculada als joves però, a diferència de l'activitat anterior, independent del sexe: 34,2% dones i 37,1% homes. Finalment, entre les persones que tenen entre 30 i 44 anys destaca el 15%, tant de dones com d'homes, que destinen el temps de lleure a jugar amb els infants (taula A45 de l'Annex estadístic). Una dinàmica que subratlla, també, la importància del cicle de vida en les formes de lleure.

6.2.2. Activitats de lleure fora de casa

Quan el temps de lleure transcorre fora de casa disminueix la freqüència d'activitats (taula 50): el 32,7% de dones en realitza una, el 33,3% dues i el 20,8% tres. Per bé que l'anàlisi temporal posa de manifest un augment en el nombre d'activitats realitzades fora de la llar. De nou, les dades no presenten grans diferències segons el sexe pel que fa a la quantitat d'activitats, però sí pel que fa al tipus.

Del conjunt d'activitats de lleure realitzades fora de la llar destaca, per sobre de la resta, sortir a passejar, activitat mencionada pel 57,3% de les dones enquestades. Anar al cinema (26,3%), anar de compres (22,8%) i sortir o xerrar amb amics o xicot/a (21,2%) ocupen el segon, tercer i quart lloc respectivament (taula 51). A diferència de les activitats de lleure a la llar, l'oci fora de casa té un caràcter més relacional en tant que inclou pràctiques que s'acostumen a desenvolupar en companyia.

Pel que fa a la comparació amb els homes, s'observa una major preferència de les dones per les activitats culturals, de compra i familiars; en canvi la preferència masculina es decanta per les activitats esportives i relacionals. Aquestes variacions en les preferències del lleure estan relacionades amb les diferències de gènere a l'hora d'apropiar-se i viure l'espai públic.

Finalment, el temps de lleure emergeix com un mirall de les diferències existents dins del mateix col·lectiu de dones, tal com posa de manifest l'anàlisi segons l'edat. En aquest sentit, cal destacar dues dinàmiques: el nombre d'activitats de lleure realitzades fora de casa disminueix amb l'edat i el contingut del temps lliure varia segons el cicle de vida i la generació: passejar és l'activitat principal de les dones grans; anar de compres i sortir, de les joves; mentre que les activitats culturals són més freqüents entre les adultes (taula A46 de l'Annex estadístic).

Taula 50. Nombre d'activitats de lleure realitzades fora de la llar per la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Una	42,6	47,1	44,7	32,7	35,0	33,8
Dues	30,4	30,5	30,4	33,3	38,7	35,8
Tres	17,2	15,0	16,2	20,8	19,1	20,4
Quatre	7,5	5,6	6,6	9,8	5,9	8,0
Cinc o més	2,3	1,8	2,0	3,4	1,3	2,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.027)	(925)	(1.952)	(1.340)	(1.072)	(2.312)

(a) V de Cramer = 0,061 (NS)

(b) V de Cramer = 0,113 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 51. Activitats de lleure fora de la llar de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total (n)
Passejar, voltar	57,3	51,1	(1.273)
Anar al cinema	26,3	18,4	(529)
Anar de compres (mirar botigues)	22,8	9,2	(386)
Sortir o xerrar amb amics i/o amigues i/o amb el xicot i/o la xicota	21,2	21,1	(495)
Practicar esport	13,8	28,5	(482)
Anar a dinar o sopar a restaurants	11,3	12,0	(272)
Fer visites a familiars o amistats	9,5	5,4	(178)
Anar a bars, pubs, discoteques, sales	8,9	10,4	(225)
Fer excursions, viatjar	8,7	11,3	(231)
Anar al teatre	7,5	3,6	(133)
Activitats amb la família i els infants	6,9	5,7	(149)
Anar a museus i/o exposicions	5,7	3,0	(104)

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, on s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

6.2.3. Les activitats culturals

Entre el conjunt d'activitats de lleure realitzades fora de casa mereixen una atenció especial les de caràcter cultural. D'una banda, perquè tenen un protagonisme destacat en el temps lliure de les dones dins i fora de casa. De l'altra, perquè estan relacionades amb el seu capital educatiu, fent palesa la polarització d'aquest col·lectiu a la ciutat de Barcelona.

D'entrada, cal dir que l'assistència al cinema, al teatre i als museus no és una pràctica majoritària entre les barcelonines, ans al contrari (taules 52 a 54, de la pàgina següent): el 35,2% no va mai al cinema; el 52,7% no acudeix mai al teatre i el 44,1% no ho fa als museus. L'assiduitat en aquestes pràctiques culturals és escassa, mentre que el més habitual és anar-hi de forma ocasional: el 30,7% de dones va ocasionalment al cinema, el 22,7% al teatre i el 27,6% als museus. Tot i aquest caràcter minoritari, al llarg dels darrers anys ha augmentat el consum cultural entre les barcelonines, que es consoliden com a majors consumidores culturals en comparació amb els barcelonins. Aquest és un aspecte que coincideix amb el contingut de les diferents enquestes sobre consum cultural disponibles.

El nivell d'estudis i l'edat permeten afinar en la definició del perfil de la consumidora cultural. En primer lloc, existeix una relació directa entre el nivell d'estudis i el nivell d'assistència a les tres activitats culturals ressenyades: a mesura que augmenta el capital educatiu augmenta el consum

Taula 52. Freqüència d'anar al cinema de la població de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	22,0	17,7	20,0	16,1	15,4	15,8
Ocasionalment	25,3	28,7	26,9	30,7	33,4	31,8
Gairebé mai	14,2	21,7	17,7	18,0	23,4	20,5
Mai	38,5	31,9	35,4	35,2	28,0	31,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.081)	(948)	(2.029)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,119

(b) V de Cramer = 0,091

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 53. Freqüència d'anar al teatre de la població de 18 anys i més segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	3,6	3,3	3,4	3,9	3,0	3,5
Ocasionalment	23,1	20,5	21,9	22,7	19,1	21,0
Gairebé mai	18,5	20,7	19,5	20,8	24,4	22,4
Mai	54,9	55,6	55,2	52,7	53,5	53,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.080)	(948)	(2.028)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,038 (NS)

(b) V de Cramer = 0,056 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 54. Freqüència d'anar a museus i exposicions de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	9,5	7,6	8,6	9,9	6,4	8,3
Ocasionalment	21,2	24,6	22,8	27,6	26,6	27,0
Gairebé mai	18,7	18,8	18,7	18,9	20,7	19,5
Mai	50,6	49,0	49,9	44,1	46,4	45,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.077)	(946)	(2.023)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,049 (NS)

(b) V de Cramer = 0,068 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

cultural. Així, les dones amb estudis secundaris o superiors són les que van de manera més freqüent al cinema, al teatre i als museus, opcions pràcticament inexistents en el temps de lleure de les menys formades. En contrast amb els homes, el nivell d'estudis finalitzat es mostra com una variable més discriminatòria entre les dones. La qual cosa permet afirmar que, en part, el major consum cultural de les dones està associat a la millora del capital educatiu femení registrada durant els darrers anys.

Pel que fa a la variable de l'edat, exerceix un pes diferencial segons la pràctica cultural: mentre que l'assistència al cinema depèn, en bona part, de l'edat, l'assistència al teatre i als museus resta més condicionada pel nivell d'estudis. En concret, l'anàlisi mostra com les dones majors de 65 anys

són les que amb menys freqüència realitzen les tres activitats: un 74,7% no va mai al cinema, un 78,1% no assisteix al teatre i un 71,2% no visita mai els museus. Més enllà d'aquesta dada relacionada amb les condicions de vida de les dones grans a la ciutat de Barcelona, l'assistència al cinema minva amb l'edat sense alteracions, mentre que la freqüència d'anar al teatre i als museus s'incrementa entre les dones de 30 a 64 anys i torna a disminuir a partir dels 65 anys. En ambdós casos, el grup d'edat de 45 a 64 anys és el més polaritzat, en tant que registra el major percentatge en la categoria sovint –7,1% al teatre i 14,3% als museus– i, al mateix temps, el major percentatge en la categoria mai –44,6% i 35,3%, respectivament.

En definitiva, sembla possible apuntar que el pes que exerceix l'edat en les pràctiques culturals respon a la influència del cicle de vida, en tant que la disponibilitat de temps lliure depèn de les responsabilitats domèstiques, així com a la influència del factor generacional, en tant que reflex de les diferències del capital educatiu de cada cohort. Amb tot, el retrat de la consumidora cultural a Barcelona es correspon amb el d'una dona jove amb nivell d'estudis elevat.

Altrament, és interessant analitzar l'hàbit de la lectura, atesa la importància d'aquesta activitat cultural realitzada a casa durant el temps de lleure i que, com s'ha posat de manifest en els paràgrafs anteriors, practica el 56,1% de les barcelonines. Entre aquestes, és una mica més habitual llegir el diari que llibres: set de cada deu dones llegeixen el diari de forma regular i sis de cada deu llegeixen llibres de forma regular. L'evolució temporal confirma la consolidació d'aquest hàbit cultural, que tendeix a créixer, sobretot pel que fa la lectura de diaris (taules 55 i 56).

Des de la perspectiva de gènere, s'observa com la lectura de diaris és superior entre els homes (84,3%), que sobrepassen en més de deu punts percentuals l'hàbit de les dones (taula 56). En contrast, la lectura regular de llibres apareix com una pràctica més regular entre les barcelonines, que se situen deu punts percentuals per davant dels barcelonins (taula 55). Així doncs, cada vegada més la lectura forma part dels hàbits culturals de les dones i del seu temps lliure. Una realitat que, entre altres aspectes, s'explica pel baix cost d'aquesta activitat, la facilitat per dur-la a terme i l'augment del capital educatiu de les barcelonines.

Taula 55. Freqüència de lectura de llibres de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Regularment	56,0	48,0	52,2	61,2	51,3	56,6
Esporàdicament	22,6	30,2	26,2	22,8	26,2	24,4
No llegeix mai	21,5	21,8	21,6	16,0	22,5	19,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.025)	(934)	(1.959)	(1.231)	(1.079)	(2.310)

(a) V de Cramer = 0,093

(b) V de Cramer = 0,104

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 56. Freqüència de lectura de diaris de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Regularment	63,7	81,9	72,4	71,3	84,3	77,4
Esporàdicament	12,3	7,7	10,1	11,9	8,0	10,1
No llegeix mai	23,9	10,4	17,5	16,7	7,8	12,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.026)	(934)	(1.960)	(1.235)	(1.080)	(2.316)

(a) V de Cramer = 0,207

(b) V de Cramer = 0,152

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Certament, el nivell d'estudis i l'edat emergeixen com a variables explicatives d'aquest fenomen, tal com passa amb les pràctiques culturals fora de la llar. D'una banda, l'augment del capital educatiu de les barcelonines emergeix com un factor clau per entendre el major hàbit de lectura entre aquestes: la majoria de dones amb estudis universitaris tenen incorporat l'hàbit de la lectura de llibres (81,6%) i de diaris (80,1%). El mateix passa, tot i que en menor mesura, en el cas de les dones amb estudis secundaris (66,1% i 76,5% respectivament). En canvi, aquests percentatges disminueixen fins al 21,6% i el 47,9% entre les dones sense estudis (taules A41 i A42 de l'Annex estadístic).

Novament, el nivell d'estudis apareix vinculat amb l'edat: les dones majors de 65 anys, que coincideixen amb les menys formades –entre les quals cal recomptar analfabetes–, són les que menys adquirit tenen l'hàbit de la lectura. En concret, el 34,8% no llegeix mai llibres i el 26,3% no llegeix mai diaris enfront del 29,8% i el 6,1% d'homes en aquesta mateixa situació (taules A43 i A44 de l'Annex estadístic). En aquest sentit, es posa de manifest la importància de l'accés a l'educació per a les condicions de vida de les dones. Tanmateix, l'edat també es manifesta com una variable independent del nivell d'estudis en el cas de la lectura dels diaris. Mentre que les joves són les lectores principals de llibres, les adultes són les lectores principals de premsa. Segurament, l'explicació d'aquesta tendència cal cercar-la en el canvi generacional pel que fa a les formes de comunicació.

6.3. Síntesi

- L'opinió general de la població de Barcelona és que té una certa disponibilitat de temps lliure: el 28,8% de dones i el 26,1% d'homes manifesten que disposen de molt de temps lliure i el 36,3% de dones i el 35,6% d'homes perceben que disposen de bastant de temps lliure. Pràcticament no existeixen diferències segons el sexe en aquestes dues categories, si bé les dones perceben, lleugerament, més disponibilitat que els homes. Tanmateix, aquestes dades de caràcter subjectiu no coincideixen amb la informació objectiva analitzada en el capítol 4, a partir de la qual es constata una major càrrega total de treball entre les dones en contrast amb els seus homòlegs masculins.

- L'escassetat de temps lliure tampoc no mostra diferències rellevants segons el sexe: el 26,6% de dones perceben que disposen de poc temps lliure enfront del 31,4% d'homes, mentre que el 8,3% de dones perceben que disposen de molt poc temps lliure enfront del 6,9% d'homes en aquesta mateixa situació.

- La sensació d'escassetat de temps lliure està vinculada amb el col·lectiu de persones ocupades. Aquestes perceben, majoritàriament, manca de temps, sobretot en el cas de les dones: el 14,1% de dones ocupades percep que disposa de molt poc temps enfront del 10% d'homes ocupats. La situació de doble presència que caracteritza les condicions de vida de les barcelonines ocupades és l'explicació principal d'aquestes diferències.

- La majoria de dones afirma que realitza més d'una activitat de lleure a la llar en les seves hores lliures: el 38,0% en realitza dues, el 25,9% tres, el 8,6% quatre i el 2,4% cinc o més. Pràcticament no s'observen diferències segons el sexe i, des d'una perspectiva temporal, s'incrementa el nombre d'activitats de lleure que la població en general, i les dones en particular, fan a la llar.

- Les diferències de sexe apareixen quan s'analitza el tipus d'activitat realitzada. La majoria de la població destina el temps de lleure a casa a llegir i mirar la televisió: el 56,1% i el 56,6% en el cas de les dones enfront del 50,1% i el 59,8% en el cas dels homes. Altrament, fer labors apareix com una activitat clarament feminitzada: el 18,90% de les dones enfront del 0,1% dels homes. En canvi, jugar amb l'ordinador o la videoconsola apareix com una pràctica preferent entre els homes, i menys practicada per les dones –12,2% i 2,5%, respectivament. Una dinàmica que es matisa en funció de l'edat, atesa la influència generacional en les formes de lleure.

- Pel que fa al temps de lleure fora de casa, disminueix la freqüència d'activitats: el 32,7% de dones en realitza una, el 33,3% dues i el 20,8% tres. Per bé que l'anàlisi temporal posa de manifest un augment en la quantitat d'activitats realitzades fora de la llar. El nombre d'activitats de lleure realitzades fora de casa disminueix amb l'edat i el contingut del temps lliure varia segons el cicle de vida i la generació: passejar és l'activitat principal de les dones grans; anar a mirar botigues i sortir, la de les joves; mentre que les activitats culturals són més freqüents entre les adultes. A més, les dones tendeixen a realitzar activitats culturals, de compra i familiars, mentre que els homes destinen més el temps lleure a les activitats esportives i relacionals.

- Pel que fa les activitats culturals, l'assistència al cinema, al teatre i als museus no representa una pràctica majoritària entre les barcelonines, ans al contrari: el 35,2% no va mai al cinema; el 52,7% no acudeix mai al teatre i el 44,1% no ho fa als museus. Tot i aquest caràcter minoritari, al llarg dels darrers anys ha augmentat el consum cultural entre les barcelonines, que es consoliden com a majors consumidores culturals en comparació amb els barcelonins. En aquest sentit, la joventut i la formació emergeixen com dos condicionants socials centrals.

- Del 56,1% de barcelonines que destina part del seu temps de lleure a la lectura, set de cada deu llegeixen el diari regularment i sis de cada deu llegeixen llibres de forma regular. L'evolució temporal confirma la consolidació d'aquest hàbit cultural, que tendeix a créixer, sobretot pel que fa la lectura de diaris. Malgrat que les dones llegeixen més que els homes, ells són més regulars en la lectura de diaris i elles en la lectura de llibres.

7. Xarxes de relació i associacionisme

L'estudi de les condicions de vida de les dones a la ciutat de Barcelona dedica una atenció especial a les xarxes de relació i a l'associacionisme. Es tracta d'una qüestió que aporta informació sobre el seu capital social, un factor clau per a la igualtat d'oportunitats al segle XXI. Bàsicament, perquè permet aprofundir en el lloc que ocupen les dones i els homes en les relacions de poder i, per tant, en la seva capacitat d'incidència a l'hora de reivindicar i reconèixer els drets i els deures de la ciutadania.

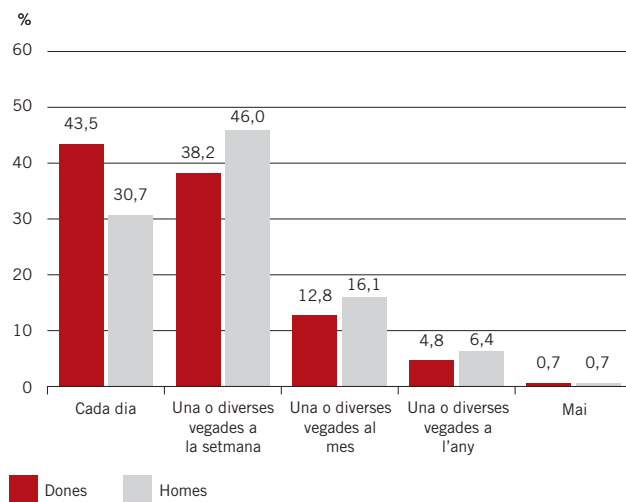
Com s'ha exposat en els capítols anteriors, al llarg dels darrers anys s'ha produït un increment de la participació de les dones en el món educatiu i en el mercat de treball. Malgrat aquest increment, persisteixen les desigualtats de gènere, degudes bàsicament al manteniment de les responsabilitats femenines en l'àmbit domèstic. En efecte, el temps dedicat al treball domèstic condiciona les presències i les formes de participació en la resta d'esferes i relacions socials i, consegüentment, afecta les oportunitats d'accés als recursos. Alhora, però, a diferència del passat, la major presència de les dones dins l'esfera pública n'altera les pautes de socialització. No només perquè canvia l'escenari d'aquest procés sinó perquè, en fer-ho, també s'hi incorporen nous actors fruit de l'elecció personal i no tant de les relacions familiars i de proximitat.

Per tot plegat, cal preguntar-se com la millora del capital educatiu i l'activitat laboral de les barcelonines influeix en les maneres com es relacionen amb el context que les envolta. Aquest capítol aborda aquesta qüestió. En primer lloc, s'analitzen les relacions de sociabilitat, enteses com les relacions que les persones tenen fora de la llar. En segon lloc, s'estudien les xarxes de solidaritat, considerant com a tals les persones de suport a qui es recorre en cas de dificultat i, finalment, es dedica un apartat a l'associacionisme, atesa la seva significació en termes de participació política i activisme.

7.1. Relacions de sociabilitat

Del conjunt de relacions personals que tenen lloc fora de la llar, cal diferenciar les primàries –relacions familiars i de veïnatge– (figura 19) de les secundàries –relacions amb amigats i companys i companyes de feina (figura 20). El model de relacions de sociabilitat de les dones de Barcelona apareix més

Figura 19. Freqüència de relació amb familiars que no viuen a la llar de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

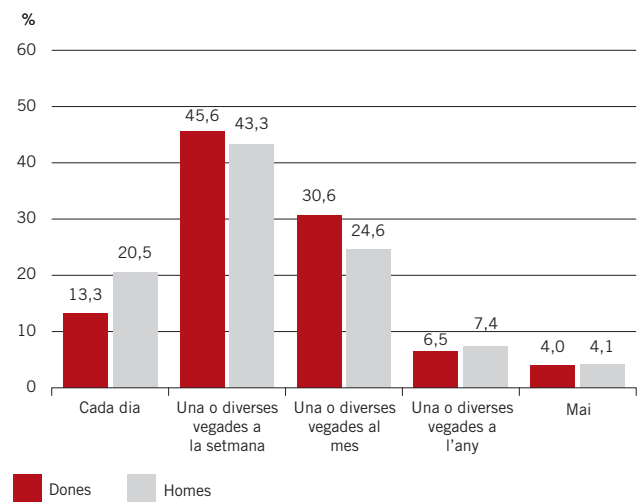

V de Cramer = 0,133

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Figura 20. Freqüència de relació amb amics de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

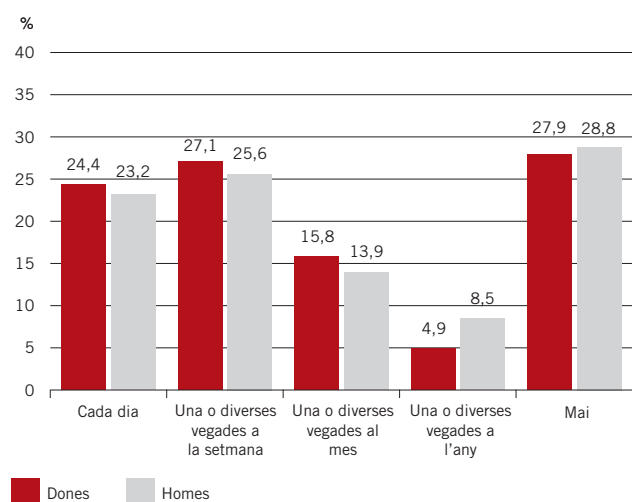

V de Cramer = 0,107

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Figura 21. Freqüència de relació amb veïns de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

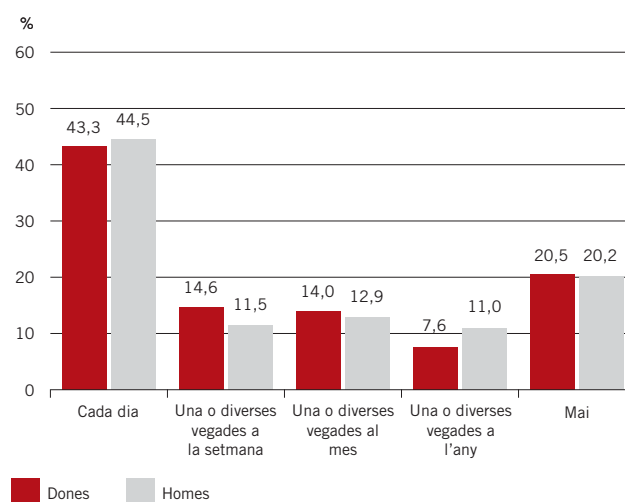

V de Cramer = 0,077

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Figura 22. Freqüència de relació amb companys de feina o d'estudis de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

V de Cramer = 0,072

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

vinculat a la socialització primària, mentre que el model de relacions de sociabilitat dels homes està més vinculat a la socialització secundària. En aquest sentit, s'observa que el 43,5% de barcelonines manté contactes amb familiars de manera diària davant del 30,7% de barcelonins que es troben en aquesta mateixa situació. En canvi, el 13,3% de dones es relaciona diàriament amb amistats mentre que el 20,5% d'homes ho fa.

Els percentatges segons el sexe només s'equiparen en el cas del veïnat i les relacions laborals. D'una banda, el 24,4% de dones i el 23,2% d'homes tenen contacte diari amb el veïnat (figura 21). D'altra banda, el 43,3% de dones i el 44,5% d'homes mantenen una relació diària amb els companys i/o companyes de feina o estudis (figura 22). A diferència de les relacions d'amistat, es tracta de relacions personals basades en la coincidència i no en l'elecció personal. De manera que la igualtat entre homes i dones en aquest tipus de relació accentua el cost de la desigualtat en les relacions d'amistat. Unes relacions, aquestes darreres, que es poden considerar un indicador indirecte de la capacitat de control que les persones tenen sobre les seves xarxes de sociabilitat.

Les diferències respecte al caràcter i la naturalesa de les xarxes relacionals estan directament relacionades amb els rols tradicionals de gènere i, per tant, donen constància de la seva vigència en funció dels canvis ocorreguts fins a l'actualitat. Efectivament, el manteniment de les responsabilitats domèstiques com a femenines explica per què les relacions socials de les dones són, principalment, primàries i de coincidència. En canvi, el manteniment de la disponibilitat laboral absoluta com un tret masculí dóna compte del pes que les relacions secundàries i d'elecció personal tenen en el cas dels homes. De manera que els temps i els treballs centrals de la vida quotidiana condicionen el tipus de relacions.

A més, aquestes dades sobre sociabilitat corroboren l'anàlisi realitzada en el capítol anterior sobre el temps de lleure: la preferència femenina per les activitats de caràcter familiar en el temps percebut com a lliure en contrast amb la preferència masculina per les activitats esportives i relacionals. Amb tot, es reforça la idea que, més enllà del temps dedicat a les tasques de la llar, la responsabilitat domèstica atribuïda tradicionalment a les dones traspasa els límits físics de la llar i els límits temporals del treball domèstic i familiar. En definitiva, més que una qüestió de preferències, el temps de lleure i les relacions socials són un reflex de la socialització diferencial per raó de gènere. Mentre persisteixen els valors sobre els quals fonamentar una educació en femení i una educació en masculí, les dones trobaran obstacles per a la seva presència en l'àmbit públic i ocuparan una posició d'inferioritat en les relacions socials.

Però, com s'ha exposat al llarg de l'estudi, les barcelonines no són un col·lectiu homogeni i, el cas de les relacions socials no n'és una excepció. L'edat i el nivell d'estudis actuen com a factors discriminatoris a l'hora d'afinar en la descripció dels diferents grups de dones que conviuen a la ciutat de Barcelona a través de les seves formes de sociabilitat.

L'edat exerceix una influència doble: d'una banda, com a cicle de vida, en tant que les característiques pròpies de cada etapa vital suposen un tipus concret de relacions i, d'altra banda, en termes de generació, en la mesura que les formes de sociabilitat representen un reflex dels canvis històrics. En aquest sentit, el primer aspecte que cal subratllar és l'augment de la freqüència diària de relacions primàries amb l'edat: les relacions familiars passen del 26,7% en el grup de dones de 16 a 29 anys al 53,7% entre les que tenen més de 64 anys (taula 57), mentre que les relacions de veïnatge s'incrementen del 15,7% al 33,1% respectivament (taula A49 de l'Annex estadístic).

Tot i la constatació d'aquesta dinàmica, la franja d'edat de 30 a 44 anys emergeix com una excepció, en registrar un increment considerable de les relacions primàries, ateses les responsabilitats familiars que les dones acostumen a acumular durant aquesta etapa del seu cicle de vida. Però en el cas dels homes es dona la tendència contrària, disminueix la freqüència diària de les relacions familiars al llarg de tota l'etapa central de la vida adulta (dels 30 als 64 anys). Les raons d'aquesta dinàmica cal cercar-les en la manca de responsabilitats familiars i la plena disponibilitat laboral que caracteritzen el projecte de vida masculí.

En canvi, la variable de l'edat actua en sentit contrari en les relacions d'amistat i laborals. És a dir, a mesura que s'incrementa l'edat disminueix el percentatge de dones que manté aquest tipus de relacions diàriament: el 53,3% de dones joves d'entre 16 i 29 anys es relaciona amb companys i/o companyes de feina o d'estudis cada dia, enfront del 6,3% de dones majors de 64 anys que es troba en aquesta mateixa situació (taula A51 de l'Annex estadístic). A més, aquest darrer col·lectiu manté contacte diari amb amitats de manera més freqüent que el grup d'edat inferior (de 45 a 64 anys) (taula A47 de l'Annex estadístic). La disminució de responsabilitats laborals i familiars entre les dones més grans explicaria aquesta diferència fruit, segurament, d'una major disponibilitat de temps relacional.

El capital educatiu també condiona el tipus i la intensitat de les relacions socials. D'una banda, les relacions familiars i de veïnatge estan associades amb els nivells formatius més baixos. En aquest sentit, el capital educatiu escàs dificulta l'accés a determinades esferes públiques, tot reduint les xarxes de sociabilitat al marc relacional de caràcter primari. De l'altra, les relacions secundàries estan associades amb els nivells formatius alts, fins al punt que la xarxa relacional de les dones amb estudis universitaris s'assimila més al patró masculí. Concretament, el contacte diari amb familiars que no viuen a la llar es dona en el 53,8% de dones sense estudis i disminueix fins al 44,9% entre les que tenen estudis universitaris (taula 58, a la pàgina següent). En sentit invers, les relacions diàries amb els companys i/o companyes de feina o d'estudis formen part de la quotidianitat del 32,4% de dones sense estudis i del 43,6% de les universitàries (taula A52 de l'Annex estadístic).

Taula 57. Freqüència de relació amb familiars que no viuen a la llar de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Cada dia	26,7	49,6	36,8	53,7	43,5	30,1	24,6	29,9	41,1	30,7
Una o diverses vegades a la setmana	37,7	36,5	47,2	30,8	38,2	37,0	52,8	45,3	45,6	46,0
Una o diverses vegades al mes	24,1	9,3	12,4	10,5	12,8	22,5	13,7	18,0	11,3	16,1
Una o diverses vegades a l'any	10,5	4,0	3,2	4,2	4,8	10,1	8,1	5,8	1,3	6,4
Mai	1,0	0,7	0,4	0,8	0,7	0,3	0,9	1,0	0,7	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(378)	(373)	(352)	(1.300)	(224)	(343)	(311)	(234)	(1.111)

(a) V de Cramer = 0,146

(b) V de Cramer = 0,119

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 58. Freqüència de relació amb els familiars que no viuen a la llar de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	53,8	42,9	40,1	44,9	43,5	57,9	29,9	30,9	27,4	30,7
Una o diverses vegades a la setmana	30,0	38,2	39,6	39,4	38,2	30,8	48,4	38,9	56,3	46,0
Una o diverses vegades al mes	11,4	12,9	15,2	10,1	12,8	3,0	14,8	21,2	11,7	16,1
Una o diverses vegades a l'any	3,3	5,2	4,3	5,6	4,8	3,9	5,9	8,2	4,7	6,4
Mai	1,5	0,8	0,8	0,1	0,7	4,4	0,9	0,8	0,0	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(383)	(433)	(361)	(1.300)	(40)	(320)	(451)	(300)	(1.111)

(a) V de Cramer = 0,063

(b) V de Cramer = 0,128

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

En aquest cas, la influència del nivell d'estudis apareix vinculada a la relació amb l'activitat, ja que cal entendre que és més probable que les dones amb menys formació siguin mestresses de casa, una condició que limita considerablement el tipus i la intensitat de les relacions de sociabilitat. El mateix passaria entre les jubilades. Així ho corroboren les dades relatives al tipus d'activitat: el 51,8% de jubilades i el 49,3% de mestresses de casa es relacionen de manera diària amb familiars (taula A53 de l'Annex estadístic). Contràriament, la condició d'estudiant comporta una major intensitat de relacions secundàries basades en les amistats, el 34,7% de dones manté aquest tipus de xarxa de manera diària (taula A54 de l'Annex estadístic). I, com és obvi, entre les ocupades predominen les relacions amb els companys i/o companyes de feina.

Novament, doncs, es posa en relleu com les responsabilitats en l'àmbit domèstic condicionen les relacions socials que tenen lloc fora de la llar, així com la participació en la resta d'esferes socials. Les xarxes de sociabilitat de les dones d'edat més avançada, amb un nivell d'estudis baix i mestresses de casa estan limitades al marc de relacions primàries, fet que limita les seves oportunitats d'accés als recursos alhora que les exclou de determinades relacions socials. En canvi, les dones joves, amb un nivell d'estudis alt i ocupades sembla que trenquen amb aquest patró femení de relegació a l'esfera domèstica en la mesura que es mostren més presents i participatives en les relacions que tenen lloc fora de la llar.

En qualsevol cas, les relacions personals segueixen tenint una important dimensió de proximitat en tant que les xarxes de relació, amb independència de la seva intensitat i morfologia, se situen en un entorn territorial proper: el 41,6% de les persones amb qui es relacionen les dones resideix en el mateix barri, mentre que el 30,1% viuen en un altre barri de la ciutat (taula A54 de l'Annex estadístic).

7.2. Relacions de solidaritat

El segon indicador emprat per analitzar el capital social de les barcelonines té relació amb les xarxes de solidaritat; en concret, s'estudia la persona a qui es recorre en cas de necessitat. Es tracta d'un factor que, al mateix temps, dóna compte del paper que la família conserva com a element de referència i suport en els moments de dificultat. Aquest paper de la família s'entén en un context caracteritzat per un estat del benestar dèbil i una cultura familista forta. Sembla possible afirmar que el canvi en les dinàmiques familiars exposat en el capítol primer només comporta una transformació de les estructures i de la morfologia d'aquesta institució, que manté el seu pes simbòlic. Amb tot, cal tenir present que en el rerefons del suport que ofereix la família en els moments de dificultat s'hi amaga el treball quotidià de les dones, sovint mancat de valor i reconeixement.

D'entrada, pel que fa al tipus de dificultat, la malaltia apareix com el problema més comú entre les entrevistades: el 86,9% ha tingut alguna dificultat relacionada amb la salut, resposta seguida pels problemes personals i afectius (63,8%), la manca de recursos econòmics (59,6%), la recerca de feina (44,6%) i, finalment, les desavinences familiars (40,3%) (taula 59). En comparació amb els homes, malgrat que no existeixen diferències notables, s'observa que les dones han viscut amb més freqüència totes les dificultats excepte la recerca de feina. Les raons d'aquestes variacions cal cercar-les en la major esperança de vida femenina i en la major participació laboral masculina.

Tanmateix, des d'una perspectiva temporal, s'observa com s'han escurçat les distàncies en els percentatges segons el sexe, que pràcticament s'equiparen en totes les problemàtiques. A més, les dades recullen un augment considerable de les dificultats econòmiques, tant pel que fa la recerca de feina com a la manca de recursos. Genèricament, el percentatge de persones que manifesta problemes econòmics creix del 51,9% l'any 2000 al 58,4% l'any 2006, mentre que el percentatge de població entrevistada que cerca feina és gairebé el doble, passa del 29,4% al 46,3% (taula 59).

La família és el nucli central de recolzament de les persones quan experimenten dificultats, per bé que el pes que té varia segons el tipus de dificultat. Els problemes més comuns –salut i economia– coincideixen amb els que reben més suport familiar. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir recolzament davant dels problemes menys comuns, els personals i de desavinença familiar.

En qualsevol cas, la família es manté com el principal entorn relacional de les dones, tot i que sembla possible pensar que la relació de solidaritat no és bidireccional amb els homes: les dones ajuden més que els homes en les relacions de parella. Aquesta dinàmica pot respondre tant al fet que elles viuen més anys que ells, de manera que tenen més oportunitats d'actuar com a suport per a la parella i els fills, com a les responsabilitats femenines envers la família que comporten els rols tradicionals de gènere. Conseqüentment, elles són les que de manera més freqüent acudeixen a altres familiars quan tenen dificultats, ja que tenen més probabilitat de trobar-se en una situació en què no disposen dels pares ni de la parella. En aquest sentit, dins del conjunt d'altres familiars cal comptar-hi els fills i/o les filles.

En el cas concret dels problemes relacionats amb la salut, la família és el punt de suport principal i la parella la figura central per al 34,2% de dones i el 47,5% dels homes. Aquesta variació dels percentatges segons el sexe remet a l'alta esperança de vida de les dones. El cas és que davant d'una dificultat relacionada amb la salut, s'acostuma a acudir a la persona que es té més a prop; aleshores, en absència de la parella, elles recorren a altres familiars, mentre que ells encara compten amb el suport de la parella.

Les persones que han patit problemes econòmics també citen com a recolzament principal la família, si bé en aquesta ocasió la figura principal són els pares i, en segon lloc, altres familiars. Les diferències per sexe es mantenen; les dones acudeixen més a altres familiars i els homes als pares. A més, aquesta distribució varia segons les relacions de parentiu que les persones mantenen en cada fase del cicle vital. Així, les dones que tenen entre 16 i 29 anys són les que més problemes d'aquest tipus manifesten tenir i acudeixen, principalment, als pares (57,4%). En el tram d'edat següent, els

Taula 59. Percentatge de la població de 18 anys i més que ha experimentat algun tipus de dificultat* segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Malaltia	85,0	78,6	81,8	86,9	86,6	86,8
Problemes personals i afectius	64,5	53,1	59,2	63,8	62,8	63,4
Manca de recursos econòmics	52,7	51,0	51,9	59,6	57,0	58,4
Recerca de feina	27,9	31,0	29,4	44,6	48,4	46,3
Desavinences familiars	30,5	28,6	29,6	40,3	38,7	39,6

* Taula composta per les respostes afirmatives a cadascuna de les situacions.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

progenitors també són el recurs principal però en menor mesura. En canvi, a partir dels 45 anys, les dones amb dificultats econòmiques s'adrecen a altres familiars, sobretot a partir dels 65 anys, amb un percentatge del 34,6% (taula A56 de l'Annex estadístic).

Quan els problemes són de caire personal, afectiu i familiar, la família deixa de ser el recurs principal i prenen major importància les figures alienes a la llar. Aquest és el cas del 16,2% de dones que ha tingut problemes personals i del 10,9% que ha tingut alguna desavinença familiar. Més enllà del cercle d'amistats, en ambdós casos, els pares deixen de ser el recurs principal de la xarxa familiar, a favor de la parella i altres familiars.

En definitiva, la xarxa de solidaritat varia segons el tipus de problemàtica (taula 60), que, al seu torn, està condicionada pel cicle de vida. És a dir, entre les dones grans els problemes de salut són més comuns, mentre que entre les dones joves els problemes de caire personal són els més freqüents. En qualsevol cas, però, el recurs familiar es manté com a central si bé les figures principals depenen, sobretot, de l'etapa vital: és obvi que els progenitors perden importància a mesura que s'avança en l'edat enfront del suport de la parella i d'altres familiars.

7.3. Associacionisme

La taxa d'associacionisme és un bon indicador per mesurar el grau de participació en la vida pública, alhora que aporta informació sobre el lloc que les dones ocupen en les relacions de poder existents en el si de la societat. Tradicionalment, les responsabilitats domèstiques han allunyat les dones de qualsevol tipus de participació ciutadana, amb les conseqüències que aquest fet suposa per a la defensa dels seus drets i l'exercici dels seus deures com a ciutadanes. Tot plegat ha perjudicat la seva capacitat de formular demandes destinades a la millora de les condicions de vida. Per aquesta raó, l'associacionisme entès en sentit ampli és una de les fites imprescindibles a l'hora de reforçar la presència femenina en l'àmbit públic en detriment de la seva històrica relegació a l'àmbit privat. En aquest sentit, cal preguntar-se fins a quin punt les transformacions socials dels darrers anys han comportat una millora per a l'exercici de la ciutadania de les barcelonines.

A Barcelona, quatre de cada deu dones pertany a una associació (44,9%), proporció que en el cas dels homes augmenta a cinc de cada deu (53,6%) (taula 61). Per tant, segons les dades relatives

Taula 60. Xarxes de solidaritat davant de diferents dificultats de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Malaltia (a)			Problemes econòmics (b)			Problemes personals (c)			Problemes de desavinença familiar (d)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No ha tingut aquesta dificultat	13,1	13,4	13,2	40,4	43,0	41,6	36,2	37,2	36,6	59,7	61,3	60,4
Pares	18,6	22,1	20,2	18,4	21,6	19,9	7,9	9,6	8,7	3,6	5,1	4,3
Parella	34,2	47,5	40,3	10,8	9,0	10,0	18,0	28,1	22,7	10,1	13,5	11,7
Altres familiars	24,8	10,0	18,0	16,4	11,9	14,4	15,0	5,6	10,7	10,2	6,1	8,3
Amics/gues i/o companys/es de feina	2,6	1,5	2,1	3,7	3,1	3,4	16,2	14,0	15,2	10,9	8,7	9,9
Veïns/es	0,5	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Professionals	2,2	1,4	1,8	3,6	4,9	4,2	1,1	1,0	1,0	0,6	0,2	0,4
Ningú	4,1	3,8	4,0	6,5	6,6	6,5	5,4	4,5	5,0	4,9	5,3	5,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.300)	(1.106)	(2.406)	(1.303)	(1.105)	(2.408)	(1.299)	(1.106)	(2.405)	(1.298)	(1.106)	(2.404)

(a) V de Cramer = 0,213

(b) V de Cramer = 0,085

(c) V de Cramer = 0,188

(d) V de Cramer = 0,107

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

a la vida associativa, la representació femenina en l'àmbit públic és encara inferior a la masculina. A més, a diferència de l'edició passada de l'enquesta, l'any 2006 el percentatge d'associacionisme ha disminuït de forma lleu per a ambdós sexes, tot trencant la dinàmica creixent de l'any 2000. Certament, aquest fet respon, en bona part, a la crisi conjuntural que viu el món associatiu davant d'altres formes actives de ciutadania, però això no frena les conseqüències negatives que té per a les condicions de vida de les dones.

Tanmateix, tal com s'ha subratllat en els apartats anteriors, les barcelonines no representen un col·lectiu homogeni i el cas de l'associacionisme és un bon mirall de les seves diferències internes. Efectivament, el nivell d'associacionisme està vinculat amb el nivell d'estudis de les dones: la taxa associativa creix a mesura que ho fa la formació. Així doncs, el 32,2% de barcelonines sense estudis pertany a alguna associació enfront del 61,9% de barcelonines amb estudis superiors (taula 62). Una dinàmica que també existeix en el cas dels homes, la qual cosa subratlla la importància del capital educatiu a l'hora d'exercir la ciutadania activa en un context democràtic.

Al costat del nivell d'estudis, l'edat també es mostra com una variable influent però amb un pes discriminatori menor. En aquest cas, la taxa d'associacionisme més alta està associada a l'etapa central de la vida adulta, que ocupa la franja de 30 a 64 anys: en concret, el 49,9% en el tram de 30 a 44 anys i el 45,7% entre els 45 i els 64 anys (taula A57 de l'Annex estadístic). En canvi, les dones joves i grans són les que estan menys associades; les primeres probablement per una qüestió de canvi generacional en les formes de participació ciutadana; les segones, segurament per una qüestió generacional relacionada amb el baix nivell d'estudis general, ja que són les que menor activitat associativa tenen. Així doncs, el perfil de la dona vinculada a les associacions respon a una adulta amb un nivell d'estudis alt.

Taula 61. Pertinença de la població de 16 anys i més a associacions segons el sexe.
Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Pertany a alguna associació	46,6	57,7	51,8	44,9	53,6	48,9
No pertany a cap associació	53,4	42,3	49,2	55,1	46,4	51,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.080)	(949)	(2.029)	(1.296)	(1.096)	(2.392)

(a) V de Cramer = 0,085

(b) V de Cramer = 0,087

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula 62. Pertinença de la població de 16 anys i més a associacions segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Pertany a alguna associació	32,2	33,5	44,3	61,9	44,8	42,7	41,4	49,8	73,0	53,4
No pertany a cap associació	67,8	66,5	55,7	38,1	55,2	57,3	58,6	50,2	27,0	46,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(1.308)	(40)	(321)	(451)	(301)	(1.113)

(a) V de Cramer = 0,232

(b) V de Cramer = 0,249

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Al costat de la taxa d'associacionisme, és interessant analitzar el tipus d'entitat en què participen les dones, a fi de conèixer els seus àmbits d'interès i preocupacions. En aquest sentit, s'observa que el 15,7% de barcelonines forma part d'una associació esportiva, el 8,1% d'una associació professional, el 7,8% d'una associació ecologista o ONG i el 6,8% d'una associació cultural. En canvi, en el cas dels barcelonins, el primer lloc l'ocupen les entitats esportives (25,7%), seguides de les associacions professionals (14,2%) i, en tercer lloc, apareixen les associacions de caire polític (10,4%) (taula 63).

Des d'una perspectiva de gènere, les dades indiquen que es conserven les distàncies registrades en la taxa d'associacionisme però també posen de manifest algun canvi en l'ordre de preferències, que tot i ser petit, no deixa de ser significatiu. A diferència del primer lloc, comú, de les entitats esportives, que posa de manifest la importància de l'esport en el context de la societat actual, la coincidència en l'ordre de les associacions professionals remet a la major incorporació de les dones al mercat de treball. Les variacions en el tipus d'entitat que ocupa el tercer lloc de militància entre les dones i els homes de Barcelona sembla indicar una certa segregació de gènere en les formes i els espais de ciutadania activa. La política es manté com un món hermèticament masculí de difícil accés per a les dones, tant per la incompatibilitat d'horaris com pel desconeixement de la cultura que hi impera. En contrast, les reivindicacions vinculades a l'ecologisme emergeixen com una àrea d'interès i militància femenines. Els valors de solidaritat que hi ha en el rerefons de les entitats ecologistes i ONG lliguen perfectament amb els socialment considerats "femenins". Aquest fet explica per què l'associacionisme en aquest tipus d'entitats és l'únic en què la presència de dones supera la d'homes.

Taula 63. Pertinença a diferents tipus d'associacions de la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Club esportiu	15,7	25,7	20,3
Associació professional	8,1	14,2	10,9
Partit polític	5,6	10,4	7,8
Associació ecologista, ONG	7,8	7,3	7,5
Associació de veïns	6,2	8,6	7,3
Associació cultural	6,8	7,2	7,0
Altres tipus d'associacions	6,8	5,1	6,0
Casal d'avis	4,1	5,2	4,6
Centre excursionista	2,9	4,2	3,5

*Taula composta per les respostes afirmatives a cada categoria.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.¶

7.4. Síntesi

- El model de relacions de sociabilitat de les dones de Barcelona apareix més vinculat a la socialització primària, mentre que el model de relacions de sociabilitat dels homes està més vinculat a la socialització secundària. El 43,5% de barcelonines manté contactes amb familiars de manera diària, davant del 30,7% de barcelonins que es troben en aquesta mateixa situació. En canvi, el 13,3% de dones es relaciona diàriament amb amistats en contrast amb el 20,5% d'homes que ho fa.

- Aquestes diferències respecte al caràcter de les xarxes relacionals estan directament relacionades amb els rols tradicionals de gènere i, per tant, donen constància de la seva vigència malgrat els canvis ocorreguts fins ara. Efectivament, el manteniment de les responsabilitats domèstiques com a femenines explica per què les relacions socials de les dones són, principalment, primàries i de coincidència. En canvi, el manteniment de la disponibilitat laboral absoluta com un tret masculí dóna compte del pes que les relacions secundàries i d'elecció personal tenen en el cas dels homes.

- Tanmateix, el col·lectiu de les dones no és homogeni. Les xarxes de sociabilitat de les barcelonines d'edat més avançada, amb un nivell d'estudis baix i mestresses de casa, estan limitades al marc de relacions primàries. En contrast, les joves, amb un nivell d'estudis alt i ocupades, sembla que trenquen amb aquest patró femení de relegació a l'esfera domèstica, en la mesura que es mostren més presents i participatives en les relacions que tenen lloc fora de la llar.

- La família és el nucli central de recolzament de les persones quan experimenten dificultats, però bé que el seu pes varia segons el tipus de dificultats. Els problemes més comuns –salut i economia– coincideixen amb els que més suport familiar reben. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir recolzament davant dels problemes menys comuns, els personals i els de desavinença familiar.

- Així doncs, la xarxa de solidaritat varia segons el tipus de problemàtica i està condicionada pel cicle de vida: els problemes de salut són més comuns entre les dones grans, mentre que els problemes de caire personal són els més freqüents entre les joves. Al seu torn, també varien les figures de suport principals: és obvi que els progenitors perden importància amb l'edat, mentre que la parella i altres familiars adquireixen més presència.

- Pel que fa a l'associacionisme, quatre de cada deu barcelonines pertany a una associació (44,9%), proporció que en el cas dels homes augmenta fins a cinc de cada deu (53,6%). Per tant, la representació femenina en l'àmbit públic és encara inferior a la masculina, si bé varia segons el nivell d'estudis i l'edat. El perfil de barcelonina que exerceix una ciutadania activa respon a una dona adulta amb un nivell d'estudis alt. Entre aquestes, les principals àrees de militància són les entitats esportives, les professionals, les ecologistes i les culturals. En comparació amb els homes, es posa en relleu una certa segregació de gènere en el terreny de l'acció política i social.

8. Conclusions

El balanç final d'aquest estudi retorna als objectius i interrogants plantejats a la introducció a fi d'apuntar-ne les conclusions més rellevants. Així doncs, en primer lloc, s'apunten els trets principals de les condicions de vida de la població de Barcelona segons la descripció realitzada des de la perspectiva de gènere i a partir dels set àmbits temàtics analitzats. En segon lloc, se subratllen les diferències detectades dins del col·lectiu de barcelonines en funció de la caracterització elaborada. Finalment, es recuperen els interrogants plantejats entorn de la igualtat d'oportunitats en cada un dels capítols, amb la finalitat de mesurar les desigualtats existents entre dones i homes.

8.1. Les condicions de vida de la població de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere

El primer objectiu ha estat descriure la situació actual i les característiques de la població resident a Barcelona des de la perspectiva de gènere. En l'àmbit familiar, destaca la diversificació de les formes de convivència i la disminució de la grandària de les llars. En el rerefons d'ambdós fenòmens apareixen les dones com a protagonistes, la viduitat i la separació o el divorci com a estat civil i, finalment, la solitud en la convivència i la solteria amb fills/es com a condicions de vida emergents. Efectivament, la monoresidència i la monoparentalitat es consoliden com a estructures familiars feminitzades, per bé que se'n diversifica el perfil. Al costat d'aquesta tendència, també cal parlar de l'increment dels fluxos migratoris, que té com a conseqüència l'augment de les llars sense nucli. Tot i aquestes transformacions en les formes de convivència, la figura de mestressa de casa caracteritza les condicions de vida d'una quarta part del col·lectiu de barcelonines, entre les quals hi ha dones de totes les generacions.

En l'àmbit educatiu, despunta l'augment del capital educatiu de les dones joves, que redueix les diferències respecte als homes fins al punt que, per primera vegada, les universitàries superen lleument els universitaris. Però aquest increment del nombre de dones que finalitzen els estudis universitaris no es registra en termes qualitatius. D'una banda, el nivell de titulació universitària és inferior per a les dones, entre les quals hi ha més titulades de grau mitjà i, d'altra banda, persisteix la segregació per raó de gènere en els estudis universitaris. Aquestes característiques de la presència femenina en el món universitari afecten les futures condicions laborals de les dones joves, ja que el mercat laboral segueix prestigiant la carrera universitària masculina. En qualsevol cas, es constata que l'accés a l'educació és una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina, més que per a la masculina. Tanmateix, els barcelonins i les barcelonines, no comparteixen les mateixes oportunitats d'accés als recursos: les dones són les principals perjudicades quan el capital cultural i social dels pares és baix, i les més beneficiades quan és alt.

La lectura de l'àmbit laboral és la que més present ha de tenir el moment en què es va fer l'enquesta, anterior a la crisi econòmica actual. En aquest sentit, segons dades del 2006, els principals canvis experimentats per la població de Barcelona en el món del treball passen per l'augment de l'activitat laboral gràcies a l'increment de l'ocupació i la disminució de l'atur. Malgrat que les dones són les protagonistes principals d'aquests canvis, l'ocupació continua sent més alta entre els homes i l'atur entre les dones, fet que posa de manifest la persistència de les desigualtats de gènere. Més enllà de l'augment quantitatiu de barcelonines en el mercat de treball, l'ocupació femenina és de pitjor qualitat que la masculina. L'anàlisi de les condicions laborals des de la perspectiva de gènere posa de manifest tres tendències vigents en el mercat laboral actual: l'emergència de noves formes de desigualtat, entre les quals destaca la feminització de la feina a temps parcial; el reforçament de la segregació ocupacional, amb més dones al sector serveis i més homes amb càrrecs de gerència i direcció, i l'augment de les discriminacions indirectes en forma de desigualtats salarials.

Les dones segueixen sent les protagonistes dins l'àmbit domèstic, tant pel que fa la responsabilitat de les tasques domèstiques i familiars com pel temps que hi dediquen. Les barcelonines són les responsables principals d'organitzar, gestionar i executar el treball domèstic, així com el referent principal del treball de cura. El conjunt d'aquestes responsabilitats es reflecteix en termes de temps: elles dediquen, com a mínim, el doble d'hores que ells al treball domèstic i familiar, amb independència dels condicionants socials. En aquest sentit, la desigual càrrega total de treball entre homes i dones posa de manifest la persistència de les desigualtats de gènere, així com la situació de doble presència en què viu immersa la majoria de barcelonines adultes. Tanmateix, l'anàlisi temporal posa de manifest una disminució de les desigualtats entre homes i dones al llarg dels darrers anys, atesa una doble tendència: s'incrementa la responsabilitat masculina amb dedicació de més hores a les tasques de la llar i disminueix la femenina, amb la consegüent disminució de la mitjana d'hores dedicades al treball domèstic. Paral·lelament, creix el percentatge de casos en què la responsabilitat l'assumeixen conjuntament els dos membres de la parella. Aquest comportament igualitari s'atribueix al conjunt de població jove, amb estudis universitaris i sense responsabilitat de treball de cura.

Pel que fa a les condicions materials de la població de Barcelona, la manca d'ingressos propis és una condició que afecta, especialment, les dones. A més, davant una situació de dependència econòmica, les barcelonines tenen menys probabilitats de superar-la en la mesura que la majoria de dones sense ingressos són mestresses de casa adultes amb nivell formatiu baix i la majoria d'homes sense ingressos són joves estudiants universitaris. Les rendes del treball són la font d'ingressos principal a la ciutat, per bé que existeixen diferències segons el sexe, reflex de la distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones. Les dades sobre la distribució dels ingressos confirmen el menor poder adquisitiu de les barcelonines en comparació amb els seus homòlegs masculins. Els ingressos de la majoria de dones se situen en els trams mitjans i baixos; en contrast, els ingressos de la majoria d'homes es troben en els trams mitjans i alts. En qualsevol cas, el poder adquisitiu creix amb el capital educatiu i l'ocupació durant l'etapa central de la vida adulta.

Quant a les activitats de lleure, l'opinió general de la població de Barcelona és que té una certa disponibilitat de temps lliure. Però aquestes dades de caràcter subjectiu no coincideixen amb les dades objectives sobre el temps dedicat al treball. D'una banda, la manca de diferències importants en la percepció del temps lliure disponible entre dones i homes es contradiu amb la major càrrega total de treball femenina. D'altra banda, aquesta percepció masculina topa amb l'augment de la mitjana d'hores dedicades al treball domèstic. Malgrat aquesta contradicció, les dones ocupades són les que més pateixen l'escassetat de temps. Les diferències de sexe més rellevants apareixen quan s'analitza el tipus d'activitat realitzada. A banda de les activitats de lleure majoritàries per al conjunt de la població –llegir, mirar la TV i passejar–, destaca la preferència de les dones per les activitats culturals, de compra i familiars *versus* la preferència dels homes per les activitats esportives i relacionals. Pel que fa al consum cultural, tot i el caràcter minoritari que té, les barcelonines es consoliden com a majors consumidores culturals en comparació amb els homes. En aquest sentit, la joventut i la formació emergeixen com dos condicionants socials centrals.

En l'àmbit de les relacions de sociabilitat, el manteniment de les responsabilitats domèstiques com a tasca femenina explica per què les relacions socials de les dones són, principalment, primàries i de coincidència. En canvi, el manteniment de la disponibilitat laboral absoluta com un tret masculí ret compte del pes que les relacions secundàries i d'elecció personal tenen en el cas dels homes. Tanmateix, cal ressenyar diferències dins del mateix col·lectiu de dones, menys significatives en el cas dels homes. En efecte, les xarxes de sociabilitat de les barcelonines d'edat més avançada, amb nivell d'estudis baix i mestresses de casa estan limitades al marc de relacions primàries. En contrast, les joves, amb nivell d'estudis alt i ocupades sembla que trenquen amb aquest patró femení de relegació a l'esfera domèstica, en la mesura que es mostren més presents i participatives en les relacions que tenen lloc fora de la llar.

La família és el nucli central de recolzament de les persones quan experimenten dificultats, per bé que el seu pes varia segons el tipus de dificultat. Els problemes més comuns –salut i economia– coincideixen amb els que reben més suport familiar. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir recolzament davant dels problemes menys comuns –els personals i de desavinences familiars–. En qualsevol cas, els homes es recolzen més en la parella i els progenitors mentre que les

dones recorren més a altres familiars. Pel que fa a l'associacionisme, l'exercici de la ciutadania activa femenina és inferior a la masculina, i segregada per raó de gènere. En aquest sentit, l'acció política és preferent entre els barcelonins i l'acció ecologista i cultural entre les barcelonines.

8.2. L'heterogeneïtat de les barcelonines

El segon objectiu ha estat aprofundir en els trets diferencials existents dins del col·lectiu femení segons la posició que ocupen en l'estructura social. El plantejament que hi ha en el rerefons d'aquest objectiu parteix de la constatació que les barcelonines no són un col·lectiu homogeni i, per tant, no comparteixen les mateixes condicions materials d'existència. En aquest sentit, les condicions de vida d'algunes dones a la ciutat de Barcelona se situen en la cruïlla de les desigualtats de gènere, edat i classe. Efectivament, l'edat, el nivell d'estudis i la situació laboral actuen com a factors discriminadors a l'hora d'afinar en la descripció dels diferents grups de dones que conviuen a la ciutat de Barcelona.

La variable de l'edat ha permès posar de manifest la influència del factor cicle de vida i el factor generacional en les condicions de vida de les dones. Malgrat la dificultat de discriminar la influència d'ambdós factors en algunes situacions socials, l'estudi realitzat indica la coexistència de tres col·lectius.

Des d'una perspectiva generacional, s'observa que els condicionants socials de les dones joves difereixen notablement del context de vida de les dones grans. Els valors de la igualtat d'oportunitats que marquen el procés de socialització de les joves s'han traduït, en comparació amb les seves mares i àvies, en més capital educatiu, increment de l'activitat laboral, menor dedicació al treball domèstic, pèrdua de pes de les relacions de sociabilitat primàries i major protagonisme en l'exercici de la ciutadania activa. Tanmateix, la influència del cicle de vida obliga a matisar alguna d'aquestes transformacions. La vida en parella i, sobretot, l'aparició de les responsabilitats de cura suposen un fre per la millora de les condicions de vida de les dones alhora que confirmen la persistència de les desigualtats de gènere. En aquest sentit, l'etapa central de la vida adulta emergeix com un moment conflictiu en la vida de les barcelonines, bàsicament perquè comporta acumulació de responsabilitats laborals i domèstiques amb la consegüent reducció de la xarxa de sociabilitat a les relacions primàries, així com escassetat de temps per dedicar a les activitats de lleure, afeccions i acció social.

Si bé és cert que les edicions anteriors de l'enquesta manifestaven la coexistència de dos grups de dones generacionalment diferents, l'efecte del cicle de vida posa de manifest que el procés de canvi és lent i reversible. En aquest sentit, caldrà esperar a les properes edicions de l'enquesta per afinar en el ritme i la intensitat de les transformacions socials en les condicions de vida de les dones.

Altrament, la influència del nivell d'estudis i de la situació laboral indica l'existència de diferències intrageneracionals que afecten les oportunitats d'accés als recursos de les dones a la ciutat de Barcelona. D'una banda, el capital educatiu i l'ocupació es distribueixen segons l'edat, de manera que la majoria de dones grans té com a màxim estudis primaris i és inactiva, mentre que la majoria de dones joves té estudis secundaris o universitaris i és activa laboralment. D'altra banda, la influència d'ambdues variables en el cas de les dones que tenen entre 30 i 44 anys subratlla diferències notables dins d'aquesta generació, diferències que obliguen a matisar el pes de les desigualtats de gènere. En aquest sentit, s'observa que el capital educatiu és un factor clau per a l'accés al mercat laboral, la coresponsabilització en les tasques domèstiques, la independència econòmica, la importància de les xarxes de sociabilitat secundàries, el consum cultural i la participació ciutadana. Si bé és cert que la majoria de dones que formen part d'aquest grup d'edat té estudis secundaris o universitaris, no és menys cert que la formació no està tan generalitzada com en el grup d'edat inferior. Per aquesta raó, sembla possible afirmar que el nivell d'estudis permet albirar una frontera que separa les mestresses de casa de les dones adultes en situació de doble presència.

Al costat de les tendències generals detectades a partir de l'anàlisi estructural i biogràfica realitzada, emergeixen tres col·lectius de dones les condicions de vida de les quals desperten certa preocupació social. El primer col·lectiu l'integren les barcelonines de més de 65 anys que viuen soles;

la manca d'estudis, d'ocupació, d'ingressos propis i de xarxa social situa les seves condicions de vida en el terreny de l'exclusió social. En comparació amb els homes, s'observa que les barcelonines tenen una vellesa més llarga, pitjor i més solitària.

El segon col·lectiu està format per les dones adultes que viuen la doble presència des d'unes condicions materials d'existència poc favorables en termes d'escàs capital cultural, de precarietat laboral, de responsabilitats de cura i de nivell d'ingressos baix. El conjunt d'aquests aspectes suposa, per a la quotidianitat d'aquestes dones, el reforçament dels rols tradicionals de gènere i una manca de temps per a elles mateixes.

Finalment, el tercer col·lectiu inclou les dones joves que, malgrat que tenen nivells formatius més elevats que les seves mares, viuen segons el patró de la mestressa de casa. Les resistències d'aquest col·lectiu al canvi cultural poden respondre tant a la influència dels fluxos migratoris com al rebuig d'una vida marcada per la doble presència. Sigui com sigui, qualsevol retorn, per petit que sigui, a l'estricta divisió sexual del treball és motiu d'alarma social, en la mesura que reforça la cultura patriarcal i unes relacions de gènere marcades per la subordinació de les dones als homes. Òbviament les fronteres del canvi generacional no desapareixen d'un any per l'altre, però la presència unívoca de les dones joves en el món tradicional desperta preocupació en la mesura que s'allunya d'aquesta tendència generacional de canvi.

8.3. Balanç final sobre la igualtat d'oportunitats entre dones i homes

El tercer objectiu ha estat mesurar, de manera tant estàtica com evolutiva, els desequilibris entre dones i homes pel que fa a la igualtat d'oportunitats en els diferents àmbits de la vida quotidiana estudiats.

El procés de transformació de les estructures familiars patriarcal i de les relacions de parentiu que s'estableixen entre els seus membres no va acompanyar del canvi respectiu en els valors propis de la cultura patriarcal i les relacions de gènere que hi ha a les llars. En el cas més extrem, es manté el patró de mestressa de casa, tant per l'envelliment de la població femenina com per un cert rejuveniment del contingent de dones que l'adopten.

Malgrat que l'accés igualitari a l'educació és una de les fites més destacables en la millora de la igualtat d'oportunitats, persisteixen les diferències entre dones i homes dins del món educatiu, que, al seu torn, afecten les seves oportunitats d'accés al mercat laboral. L'educació ha esdevingut una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina, però la incorporació massiva de les dones al mercat de treball durant els darrers vint anys no ha estat suficient ni per equiparar-se a les taxes d'activitat masculines, ni per garantir-los la igualtat en les condicions laborals. Per dir-ho ras i curt, l'ocupació femenina és inferior i pitjor que la masculina. En la mesura que l'educació no és la solució, cal cercar l'explicació d'aquesta manca d'igualtat a l'interior de les llars, on hi ha un treball que no és l'ocupació i un temps que no és la jornada laboral.

En efecte, el temps dedicat al treball domèstic i familiar és un element clau per descriure i explicar les relacions de gènere. Bàsicament, perquè les responsabilitats entorn de les tasques domèstiques i de cura, així com el temps necessari per dur-les a terme, condicionen les oportunitats d'accés al mercat de treball, a l'educació i als àmbits de participació ciutadana.

En aquest sentit, l'augment de la participació laboral femenina no ha anat acompanyat d'un increment de la participació domèstica masculina al llarg dels darrers anys. De manera que la responsabilitat de les tasques de la llar segueix sent, majoritàriament, de les dones, tot i la sensibilitat dels joves universitaris envers la coresponsabilització. La lenta entrada dels homes en l'àmbit domèstic condueix les dones ocupades a viure immerses en una situació de doble presència que repercuteix negativament sobre el seu benestar material i quotidià.

Des d'una perspectiva econòmica, les dones treballen més i guanyen menys que els homes. Tot i que la dependència econòmica femenina està associada a la vellesa i, per tant, és possible pensar que tendirà a desaparèixer, les discriminacions salarials reflecteixen el manteniment de les desigualtats de gènere en el mercat laboral. Des d'una perspectiva quotidiana, les dones treballen més i tenen menys temps que els homes. Certament, la major participació de les dones en el món educatiu i el mercat

de treball ha afavorit l'ampliació de les seves xarxes de sociabilitat secundàries, i ha augmentat així mateix la seva presència pública en les activitats de lleure i associacionisme. Però la distribució desigual de la càrrega total de treball limita el canvi en les formes de relació alhora que explica per què els homes segueixen sent els protagonistes del món públic. A més, el caràcter de gènere que arrossegueu les xarxes relacionals, les activitats de lleure i l'associacionisme posa de manifest la persistència d'uns atributs socialment considerats femenins i uns atributs sociablement considerats masculins. Mentre el món masculí mantingui els privilegis de l'esfera pública, les dones hi tindran un accés més difícil.

Finalment, el paper que la família conserva com a element de referència i suport en els moments de dificultat també acumula conseqüències negatives per al benestar de les dones. En un context caracteritzat per la debilitat de l'estat del benestar i la tradició familista, cal tenir present que en el rerefons del suport que ofereix la família s'hi amaga el treball quotidià de les dones, sovint mancat de valor i reconeixement.

Davant d'aquest balanç sobre la igualtat d'oportunitats, sembla oportú cloure aquest estudi tot recordant que la dolçor que acompanya la millora de les condicions de vida de les barcelonines joves es converteix en amargor quan es compara amb les condicions de vida dels seus homòlegs masculins.

Annex estadístic

Capítol 1

Taula A1. Estat civil de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Solters/es	87,7	38,0	7,6	9,1	29,0	93,5	41,4	11,5	2,7	35,3
Casats/des	12,3	55,1	71,7	40,2	49,3	6,5	55,9	77,0	85,2	58,1
Vidus/ídues	0,0	0,2	7,2	47,6	15,0	0,0	0,0	1,1	11,3	2,7
Separats/des o divorciats/des	0,0	6,7	13,5	3,2	6,7	0,0	2,7	10,5	0,8	3,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,466

(b) V de Cramer = 0,432

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A2. Nivell d'estudis de la població de 16 a 29 anys segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Sense estudis	3,6	2,4	3,1
Estudis primaris	10,8	30,6	18,6
Estudis secundaris	44,7	45,1	44,8
Estudis superiors	41,0	21,9	33,4
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(62)	(41)	(103)

V de Cramer= 0,279 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A3. Tipologia de la llar de la població de 18 a 29 anys que està emancipada segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	21,9	9,8	16,9	20,0	8,0	12,7
Llar sense nucli	10,9	8,9	10,0	14,8	13,2	14,2
Parella sense fills/es	32,8	53,4	41,3	48,2	31,9	41,7
Parella amb fills/es	32,2	28,0	30,5	26,5	31,7	28,5
Altres	2,2	0,0	1,3	2,6	3,2	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(40)	(28)	(68)	(62)	(41)	(103)

(a) V de Cramer = 0,0240 (NS)

(b) V de Cramer = 0,227 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A4. Nombre de fills/es tinguts per la població ocupada de 16 a 49 anys segons el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Cap fill/a	52,1	53,9	53,0
Un/a fill/a	18,2	19,1	18,7
Dos/dues o més fills/es	29,7	27,0	28,3
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(493)	(515)	(1.008)

V de Cramer = 0,03 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A5. Nombre de fills/es que resideixen a la llar de la població ocupada de 16 a 49 anys segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Cap fill/a	5,8	8,6	7,2
Un/a fill/a	39,0	40,0	39,5
Dos/dues o més fills/es	55,3	51,3	53,3
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(236)	(237)	(474)

V de Cramer = 0,06 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A6. Desig de tenir fills/es de la població ocupada de 16 a 49 anys segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Cap fill/a	6,4	8,3	53,0
Un/a fill/a	11,4	13,0	18,7
Dos/dues o més fills/es	82,2	78,7	28,3
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(465)	(458)	(1.008)

V de Cramer = 0,04 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A7. Nombre de fills/es tinguts per la població de 18 a 49 anys segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Cap fill/a	53,0	59,7	56,4	48,5	58,9	53,5
Un/a fill/a	14,0	15,2	14,6	19,3	16,9	18,1
Dos/dues o més fills/es	25,8	15,8	22,1	26,7	19,6	23,3
Tres o més fills/es	7,2	6,7	6,9	5,5	4,6	5,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(523)	(522)	(1.045)	(680)	(621)	(1.301)

(a) V de Cramer = 0,091

(b) V de Cramer = 0,107

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A8. Tipologia de les llars de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe del cap de família. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Unipersonal	4,6	17,5	19,8	56,9	29,4	2,6	3,9	5,1	4,9	4,2
Parella (amb o sense altres persones)	16,9	12,3	12,4	8,3	11,8	8,2	20,0	27,2	67,8	30,2
Parella amb fills/es (amb o sense altres persones)	18,0	26,3	14,0	2,0	13,6	83,7	67,3	62,3	21,9	59,1
Monoparental	48,8	28,7	40,5	17,1	30,9	1,1	2,0	1,8	1,4	1,7
Dos o més nuclis	1,7	0,0	0,0	0,0	0,3	2,7	2,4	1,9	1,1	2,0
Llars sense nucli	10,0	15,1	13,2	15,6	13,9	1,7	4,5	1,6	2,9	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(107)	(145)	(126)	(204)	(582)	(314)	(581)	(562)	(385)	(1.842)

(a) V de Cramer = 0,309

(b) V de Cramer = 0,369

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A9. Tipologia de les llars de la població de 18 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	14,0	4,8	9,7	13,2	7,1	10,4
Parella	17,1	20,8	18,8	21,1	24,4	22,6
Parella amb fills/es	43,6	54,9	48,9	39,0	48,7	43,5
Parella amb altres persones	2,5	3,1	2,8	3,0	3,8	3,4
Parella amb fills/es amb altres persones	6,4	5,7	6,0	4,3	4,3	4,3
Monoparental	9,4	6,2	7,9	8,9	5,0	7,1
Monoparental amb altres persones	1,9	0,9	1,4	2,2	0,6	1,5
Dos o més nuclis	0,6	0,9	0,7	1,7	1,5	1,6
Llar sense nucli	4,6	2,7	3,7	6,5	4,5	5,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(1.082)	(949)	(2.032)	(1.296)	(1.101)	(2.397)

(a) V de Cramer = 0,195

(b) V de Cramer = 0,161

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A10. Tipologia de les llars de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Unipersonal	2,5	6,7	6,7	32,6	13,1	3,6	6,5	9,2	8,0	7,0
Parella (amb o sense altres persones)	15,1	16,8	25,3	35,0	24,0	6,2	20,2	23,5	65,7	27,8
Parella amb fills/es (amb o sense altres persones)	62,4	59,8	48,0	11,8	43,8	71,1	58,5	59,9	19,9	53,4
Monoparental	14,5	9,1	12,4	9,8	11,1	12,1	5,3	4,8	2,3	5,9
Dos o més nuclis	0,8	2,9	2,2	0,3	1,7	3,9	0,8	0,8	1,3	1,5
Llars sense nucli	4,6	4,7	5,4	10,3	6,4	3,1	8,7	1,8	2,8	4,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,288

(b) V de Cramer = 0,296

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 2

Taula A11. Titulacions universitàries obtingudes per la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Humanitats	22,6	20,7	21,1	38,7	22,1	13,0	11,3	6,2	0,0	8,7
Ciències socials i jurídiques	51,7	46,7	43,2	37,8	46,3	35,0	39,6	44,0	46,7	41,1
Ciències de la salut	6,0	18,2	24,9	8,7	17,2	16,3	4,8	6,8	7,2	7,2
Ciències experimentals	11,6	6,1	5,5	14,8	7,4	9,3	8,6	5,0	2,4	6,9
Ensenyaments tècnics	8,1	8,3	5,3	0,0	7,0	26,4	35,7	38,1	43,7	36,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(69)	(175)	(97)	(18)	(359)	(41)	(132)	(95)	(34)	(301)

(a) V de Cramer = 0,131 (NS)

(b) V de Cramer = 0,134 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A12. Títol universitari obtingut per la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe.
Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Títol mitjà	38,5	34,1	46,5	26,4	37,9	24,0	21,3	35,9	29,6	27,2
Títol superior	61,5	65,9	53,5	73,6	62,1	76,0	78,7	64,1	70,4	72,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(69)	(175)	(97)	(18)	(359)	(41)	(132)	(95)	(34)	(301)

(a) V de Cramer = 0,120 (NS)

(b) V de Cramer = 0,144 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A13. Categoria professional* de la població ocupada de 18 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2000-2006

2000										
	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	100,0	61,4	24,2	6,0	29,2	88,4	55,7	39,2	5,0	34,9
Mitjana	0,0	28,9	65,5	57,0	50,7	0,0	38,2	49,6	29,7	39,0
Alta	0,0	9,7	10,3	37,0	20,1	11,6	6,1	11,2	65,3	25,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(19)	(103)	(145)	(171)	(438)	(10)	(164)	(232)	(165)	(571)

2006										
	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	68,0	74,1	41,6	7,4	30,8	100,0	65,2	41,6	2,6	33,1
Mitjana	12,8	21,8	54,7	51,3	47,6	0,0	31,4	49,5	32,2	39,3
Alta	19,2	4,1	3,8	41,3	21,6	0,0	3,4	8,9	65,1	27,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(11)	(89)	(226)	(284)	(610)	(8)	(132)	(304)	(242)	(686)

(a) V de Cramer = 0,439

(b) V de Cramer = 0,452

(c) V de Cramer = 0,438

(d) V de Cramer = 0,495

*No inclou la categoria "altres respostes" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A14. Nivell d'estudis finalitzats de la població de 16 anys i més segons la categoria professional de la mare i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
Sense estudis	16,8	4,2	0,0	11,0	7,9	0,0	0,0	4,3
Estudis primaris	37,6	13,2	6,3	26,5	40,3	10,6	6,1	26,5
Estudis secundaris	28,0	38,1	43,7	32,8	41,2	45,8	55,3	44,2
Estudis superiors	17,6	44,5	50,0	29,8	10,6	43,6	38,6	24,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(331)	(215)	(43)	(588)	(272)	(173)	(48)	(494)

(a) V de Cramer = 0,298

(b) V de Cramer = 0,339

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 3

Taula A15. Indicador d'activitat* segons el lloc de naixement i el sexe. Barcelona, 2006

	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya	Total
Indicador d'activitat femení	68,9	60,2	81,3	69,5
Indicador d'activitat masculí	81,8	77,4	96,4	83,0

*Indicador d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)] x 100.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A16. Relació contractual de la població ocupada assalariada de 16 anys i més segons el sexe i el nivell d'estudis finalitzats. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Indefinida	51,2	65,7	70,3	82,7	75,4	81,1	76,2	78,7	86,2	80,6
Temporal	33,2	25,8	24,9	13,8	20,0	18,9	22,2	19,7	13,8	18,3
Sense contracte	15,6	8,5	4,8	3,5	4,6	0,0	1,7	1,5	0,0	1,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(7)	(77)	(189)	(245)	(518)	(8)	(113)	(240)	(180)	(541)

(a) V de Cramer = 0,157

(b) V de Cramer = 0,188 (NS)

Nota: Percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A17. Relació contractual de la població ocupada assalariada de 16 anys i més segons el sexe i l'edat. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	Total	16-29	30-44	45-64	Total
Indefinida	58,8	81,8	77,3	75,4	62,5	82,5	90,6	80,6
Temporal	36,1	14,2	17,6	20,0	34,8	16,5	9,4	18,3
Sense contracte	5,1	4,0	5,1	4,6	2,7	1,0	0,0	1,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(115)	(252)	(149)	(515)	(121)	(245)	(174)	(540)

(a) V de Cramer = 0,131

(b) V de Cramer = 0,082 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A18. Tipus de jornada de la població ocupada de 18 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2000-2006

2000										
Dones (a)					Homes (b)					
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
A temps complet	61,9	62,7	82,9	83,7	77,5	100,0	97,9	94,8	91,0	94,7
A temps parcial	38,1	37,3	17,1	16,3	22,5	0,0	2,1	5,2	9,0	5,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(18)	(104)	(143)	(171)	(435)	(10)	(165)	(231)	(167)	(574)

2006										
Dones (c)					Homes (d)					
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
A temps complet	79,7	72,2	75,7	83,7	78,9	100,0	97,5	94,7	93,5	94,9
A temps parcial	20,3	27,8	24,3	16,3	21,1	0,0	2,5	5,3	6,5	5,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(11)	(90)	(227)	(284)	(611)	(8)	(134)	(308)	(243)	(693)

(a) V de Cramer = 0,223

(b) V de Cramer = 0,121 (NS)

(c) V de Cramer = 0,112 (NS)

(d) V de Cramer = 0,069 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A19. Tipus de jornada de la població ocupada de 16 a 64 anys segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

Dones (a)					Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	Total	16-29	30-44	45-64	Total
A temps complet	66,0	80,0	85,9	79,0	88,7	96,9	96,5	95,1
A temps parcial	34,0	20,0	14,1	21,0	11,3	3,1	3,5	4,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(124)	(288)	(194)	(606)	(141)	(310)	(232)	(683)

(a) V de Cramer = 0,174

(b) V de Cramer = 0,15

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A20. Tipus de jornada de la població ocupada de 16 anys i més segons el lloc de naixement i el sexe. Barcelona, 2006

Dones (a)				Homes (b)			
	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya	Total	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya
A temps complet	83,2	75,1	67,5	78,9	94,0	97,9	95,7
A temps parcial	16,8	24,9	32,5	21,1	6,0	2,1	4,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(403)	(91)	(117)	(611)	(474)	(116)	(103)

(a) V de Cramer = 0,154

(b) V de Cramer = 0,066 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A21. Tipus de jornada de la població ocupada de 18 anys i més segons la categoria professional* i el sexe. Barcelona, 2000-2006

2000								
Dones (a)					Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
A temps complet	53,1	88,1	85,7	77,5	95,2	94,4	94,3	94,6
A temps parcial	46,9	11,9	14,3	22,5	4,8	5,6	5,7	5,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(126)	(220)	(88)	(434)	(200)	(225)	(144)	(569)
2006								
Dones (c)					Homes (d)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
A temps complet	66,1	85,1	84,6	79,2	94,4	96,0	93,8	94,9
A temps parcial	33,9	14,9	15,4	20,8	5,6	4,0	6,2	5,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(188)	(290)	(132)	(610)	(227)	(270)	(189)	(686)

(a) V de Cramer = 0,374

(b) V de Cramer = 0,018 (NS)

(c) V de Cramer = 0,214

(d) V de Cramer = 0,044 (NS)

*No inclou la categoria "altres respostes" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A22. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* de la població ocupada de 16 anys i més segons el tipus de jornada i el sexe. Barcelona, 2006

Dones (a)			Homes (b)			
	A temps complet	A temps parcial	Total	A temps complet	A temps parcial	Total
Menys de 1.050 €	40,7	70,5	46,9	27,6	56,6	29,0
De 1.051 a 1.800 €	36,9	14,0	32,2	37,4	25,6	36,8
Més de 1.800 €	17,6	4,8	15,0	25,2	7,4	24,3
Ingressos irregulars	0,8	1,7	1,0	1,6	3,6	1,7
NS/NC	3,9	9,0	4,9	8,2	6,8	8,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(481)	(127)	(608)	(656)	(35)	(691)

(a) V de Cramer = 0,294

(b) V de Cramer = 0,153

*No inclou la categoria "no ha tingut cap ingrés" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A23. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* de la població ocupada de 16 a 64 anys segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	Total	16-29	30-44	45-64	Total
Menys de 1.050 €	65,6	46,2	37,0	47,1	59,2	24,6	18,1	29,4
De 1.051 a 1.800 €	23,1	39,9	27,1	32,4	31,4	43,6	31,1	36,8
Més de 1.800 €	4,6	10,9	26,5	14,7	2,0	21,8	40,4	24,1
Ingressos irregulars	1,8	0,0	2,0	1,0	1,6	2,2	1,3	1,7
NS/NC	4,9	3,1	7,3	4,8	5,8	8,0	9,1	7,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(120)	(289)	(194)	(603)	(139)	(311)	(232)	(682)

(a) V de Cramer = 0,228

(b) V de Cramer = 0,294

*No inclou la categoria "no ha tingut cap ingrés" de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A24. Titularitat de l'empresa on treballa la població ocupada de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Empresa privada	80,1	87,1	83,8
Empresa pública	19,9	12,9	16,2
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(611)	(694)	(1.305)

V de Cramer = 0,096

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 4

Taula A25. Persona encarregada normalment de l'organització de les tasques domèstiques i familiars segons les característiques del cap de família (CF) de les llars on viu la població de 16 anys i més. Barcelona, 2006

	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis finalitzats CF (b)				Grups d'edat CF (c)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	1,9	6,3	5,1	5,2	5,7	4,8	12,9	6,5	4,4	4,4
Persona principal femenina	69,3	65,9	73,3	70,4	66,5	61,5	47,5	58,3	72,7	68,3
Ambdós conjuntament	9,2	18,7	6,4	15,3	16,7	20,0	19,4	25,8	11,7	14,4
Altres persones de la llar	14,6	6,0	8,2	7,4	8,5	7,7	17,4	7,1	9,0	6,3
Persona remunerada	4,2	2,9	4,8	1,4	2,4	6,0	2,9	2,3	2,2	5,4
Persona de fora de la llar no remunerada	0,8	0,2	2,2	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(582)	(1840)	(155)	(794)	(784)	(673)	(85)	(641)	(994)	(697)

(a) V de Cramer = 0,191

(b) V de Cramer = 0,097

(c) V de Cramer = 0,134

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A26. Persona de la població de 18 anys i més encarregada normalment de la neteja i el manteniment de la casa segons les característiques del cap de família (CF). Barcelona, 2000-2006

2000										
Sexe CF (a)			Nivell d'estudis finalitzats CF (b)				Grups d'edat CF (c)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	0,6	3,1	2,7	3,4	1,5	2,5	5,0	3,3	2,1	2,8
Persona principal femenina	61,5	57,7	66,7	63,4	59,9	41,9	44,6	48,5	61,5	62,1
Ambdós conjuntament	3,7	13,3	6,8	11,3	14,4	10,6	31,8	21,1	8,1	8,4
Altres persones de la llar	15,4	10,3	15,8	12,2	10,4	8,0	6,5	8,9	13,7	9,1
Persona remunerada	17,3	15,2	4,3	9,5	13,4	37,0	12,0	18,0	14,7	15,5
Persona de fora de la llar no remunerada	1,7	0,4	3,6	0,2	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	2,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1621)	(270)	(793)	(543)	(424)	(56)	(407)	(941)	(610)

2006										
Sexe CF (d)			Nivell d'estudis finalitzats CF (e)				Grups d'edat CF (f)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	3,3	6,7	4,1	6,0	6,8	5,2	13,5	8,1	4,2	5,4
Persona principal femenina	55,3	52,0	67,2	61,0	51,4	41,5	39,5	44,7	56,8	56,2
Ambdós conjuntament	7,2	19,4	9,2	15,6	19,7	15,2	23,6	22,0	13,0	15,2
Altres persones de la llar	16,9	8,5	9,8	11,1	10,9	9,1	17,8	9,7	12,8	6,7
Persona remunerada	16,6	13,3	8,3	6,0	11,1	28,7	2,9	15,5	13,1	15,7
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,2	1,2	0,3	0,2	0,3	2,7	0,0	0,0	0,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(575)	(1819)	(155)	(786)	(771)	(666)	(85)	(635)	(973)	(695)

(a) V de Cramer = 0,159

(b) V de Cramer = 0,205

(c) V de Cramer = 0,142

(d) V de Cramer = 0,187

(e) V de Cramer = 0,166

(f) V de Cramer = 0,124

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A27. Persona de la població de 18 anys i més encarregada normalment de la neteja i la cura de la roba segons les característiques del cap de família (CF). Barcelona, 2000-2006

2000										
Sexe CF (a)			Nivell d'estudis finalitzats CF (b)				Grups d'edat CF (c)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	0,4	3,3	3,1	3,2	1,8	2,7	3,5	3,3	2,3	3,0
Persona principal femenina	71,8	72,5	73,9	75,4	75,0	62,4	57,0	68,0	74,8	73,3
Ambdós conjuntament	1,9	8,4	4,8	6,6	8,8	7,6	30,3	11,7	5,1	5,3
Altres persones de la llar	15,1	8,1	12,8	10,1	8,3	8,0	6,5	8,7	10,5	8,7
Persona remunerada	9,5	7,2	2,2	4,4	6,0	19,3	2,7	8,0	7,4	7,9
Persona de fora de la llar no remunerada	1,3	0,4	3,2	0,3	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1621)	(270)	(793)	(543)	(424)	(56)	(407)	(941)	(610)

2006										
Sexe CF (d)			Nivell d'estudis finalitzats CF (e)				Grups d'edat CF (f)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	2,6	6,7	5,7	5,1	6,4	5,6	13,5	7,5	5,1	4,0
Persona principal femenina	68,2	67,8	75,4	74,8	66,0	60,8	49,4	60,3	71,0	73,0
Ambdós conjuntament	5,1	12,3	5,6	8,1	12,9	12,1	12,5	18,0	7,2	8,3
Altres persones de la llar	16,7	7,1	10,0	8,7	9,6	9,2	20,5	8,6	10,8	6,4
Persona remunerada	6,9	5,6	2,4	2,4	4,7	12,4	4,1	5,6	5,9	6,6
Persona de fora de la llar no remunerada	0,4	0,5	0,9	0,9	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(575)	(1819)	(155)	(786)	(771)	(666)	(85)	(635)	(973)	(695)

(a) V de Cramer = 0,162

(b) V de Cramer = 0,16

(c) V de Cramer = 0,124

(d) V de Cramer = 0,179

(e) V de Cramer = 0,122

(f) V de Cramer = 0,134

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A28. Persona de la població de 18 anys i més encarregada normalment de la neteja de la cuina segons les característiques del cap de família (CF). Barcelona, 2000-2006

2000										
Sexe CF (a)			Nivell d'estudis finalitzats CF (b)				Grups d'edat CF (c)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	1,4	5,9	4,9	4,8	4,6	5,8	7,1	8,1	4,1	4,0
Persona principal femenina	68,1	61,0	69,6	68,0	58,9	51,9	40,7	49,6	63,9	71,4
Ambdós conjuntament	2,8	15,0	5,4	10,6	18,6	13,1	44,6	25,6	9,2	6,4
Altres persones de la llar	17,9	12,0	15,1	13,1	12,8	12,5	4,9	9,5	16,8	10,1
Persona remunerada	8,8	5,8	2,6	3,3	4,9	16,6	2,7	6,9	6,0	6,6
Persona de fora de la llar no remunerada	1,0	0,3	2,3	0,3	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	1,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1.619)	(270)	(793)	(541)	(424)	(56)	(407)	(939)	(610)

2006										
Sexe CF (d)			Nivell d'estudis finalitzats CF (e)				Grups d'edat CF (f)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	4,9	9,9	5,7	7,2	9,4	10,2	13,8	14,6	5,7	6,8
Persona principal femenina	57,7	55,7	66,8	64,3	56,5	44,2	40,8	44,6	59,4	64,2
Ambdós conjuntament	8,8	18,0	10,6	13,7	16,2	19,0	23,1	23,1	13,6	11,3
Altres persones de la llar	18,1	9,4	9,5	10,9	11,5	12,0	19,5	10,3	14,5	7,0
Persona remunerada	10,1	6,8	6,4	3,5	6,1	14,7	2,9	7,5	6,7	9,7
Persona de fora de la llar no remunerada	0,4	0,2	0,9	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(575)	(1819)	(155)	(786)	(771)	(666)	(85)	(635)	(973)	(695)

(a) V de Cramer = 0,187

(b) V de Cramer = 0,161

(c) V de Cramer = 0,181

(d) V de Cramer = 0,173

(e) V de Cramer = 0,128

(f) V de Cramer = 0,146

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A29. Persona de la població de 18 anys i més encarregada normalment de cuinar segons les característiques del cap de família (CF). Barcelona, 2000-2006

2000										
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis finalitzats CF (b)				Grups d'edat CF (c)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	1,3	6,5	6,3	4,2	5,0	7,6	9,7	8,6	3,9	5,5
Persona principal femenina	77,8	70,4	76,6	75,7	68,8	65,5	49,0	63,3	73,7	77,0
Ambdós conjuntament	2,9	12,3	3,8	9,7	13,2	12,2	36,4	17,2	8,9	6,0
Altres persones de la llar	14,3	8,6	10,7	8,6	11,5	9,1	4,9	9,4	11,1	7,6
Persona remunerada	3,0	1,9	0,6	1,5	1,0	5,6	0,0	1,4	2,3	2,4
Persona de fora de la llar no remunerada	0,9	0,4	2,1	0,3	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	1,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(409)	(1619)	(270)	(793)	(541)	(424)	(56)	(407)	(939)	(610)

2006										
	Sexe CF (d)		Nivell d'estudis finalitzats CF (e)				Grups d'edat CF (f)			
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	16-29	30-44	45-64	65 i més
Persona principal masculina	5,9	12,3	6,8	9,7	10,6	12,8	15,6	17,8	8,3	7,0
Persona principal femenina	66,8	59,7	74,3	67,6	59,0	54,6	43,5	49,6	63,5	71,8
Ambdós conjuntament	6,7	17,3	8,5	11,4	17,1	17,6	21,7	21,5	13,2	9,9
Altres persones de la llar	16,2	8,2	7,6	9,8	10,0	10,5	18,5	9,4	12,8	5,8
Persona remunerada	3,7	2,3	1,6	1,4	2,5	4,5	0,6	1,3	2,1	4,9
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,2	1,2	0,1	0,7	0,0	0,0	0,4	0,2	0,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(574)	(1818)	(154)	(786)	(771)	(666)	(85)	(635)	(972)	(693)

(a) V de Cramer = 0,173

(b) V de Cramer = 0,115

(c) V de Cramer = 0,139

(d) V de Cramer = 0,19

(e) V de Cramer = 0,093

(f) V de Cramer = 0,15

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2000-2006.

Taula A30. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars de la població ocupada de 16 a 64 anys que viu en una parella en què ambdós membres treballen i en que és espòs/a, cap de família o parella, segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29	30-44	45-64	Total	16-29	30-44	45-64	Total
Moltes dificultats	22,9	16,2	6,5	13,2	39,6	15,7	9,2	14,9
Algunes dificultats	19,7	51,6	41,3	44,9	21,9	38,5	27,7	33,2
Cap dificultat	57,4	32,2	52,2	41,9	38,5	44,1	52,6	47,0
No participa en les tasques domèstiques	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	10,5	4,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(32)	(189)	(130)	(351)	(20)	(158)	(108)	(286)

(a) V de Cramer = 0,185

(b) V de Cramer = 0,213

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A31. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars de la població ocupada de 16 a 64 anys que viu en una parella en què ambdós membres treballen i en que és espòs/a, cap de família o parella segons la disponibilitat de serveis remunerats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)			Homes (b)		
	No	Sí	Total	No	Sí	Total
Moltes dificultats	8,9	19,5	13,2	13,6	16,1	14,6
Algunes dificultats	44,3	45,6	44,9	26,4	41,9	33,1
Cap dificultat	46,8	34,9	41,9	58,1	33,4	47,4
No participa en les tasques domèstiques	0,0	0,0	0,0	2,0	8,6	4,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(208)	(143)	(351)	(165)	(125)	(290)

(a) V de Cramer = 0,169

(b) V de Cramer = 0,27

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 5

Taula A32. Nivell d'ingressos de la població de 16 anys i més segons l'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)						Homes (b)					
	Ocupada	Desocupada	Jubilada	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Ocupat	Desocupat	Jubilat	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat
No té ingressos	0,6	46,4	0,0	47,3	55,5	9,7	0,3	23,4	0,3	56,8	0,0	11,4
Fins a 600 €	15,3	10,6	58,9	33,0	27,1	48,9	3,4	13,4	24,4	17,4	0,0	38,7
De 601 a 1.050 €	31,4	22,9	17,7	8,6	7,6	14,0	25,5	27,7	34,7	11,1	0,0	15,4
De 1.051 a 1.500 €	25,2	4,6	9,4	1,0	0,3	10,0	27,6	26,3	18,6	0,0	0,0	21,8
De 1.501 a 2.400 €	14,9	5,0	1,6	0,0	1,4	6,4	18,3	7,3	6,8	0,0	0,0	6,7
De 2.401 a 3.600 €	4,9	1,7	0,0	0,0	0,3	0,0	11,0	0,0	3,7	0,0	0,0	0,0
Més de 3.600 €	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ingressos no mensuals	1,0	2,3	0,0	5,3	2,2	0,0	1,7	0,0	0,0	10,7	0,0	0,0
NS/NC	4,9	6,4	12,4	4,8	5,5	10,9	8,1	1,8	11,4	4,0	0,0	6,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(612)	(55)	(194)	(58)	(338)	(50)	(694)	(49)	(257)	(66)	()	(51)

(a) V de Cramer = 0,365 (NS)

(b) V de Cramer = 0,395 (NS)

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A33. Nivell d'estudis de la població de 16 anys i més sense ingressos mensuals regulars segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones	Homes	Total
Sense estudis	8,6	1,5	7,3
Estudis primaris	42,1	20,5	38,1
Estudis secundaris	36,1	71,6	42,8
Estudis superiors	13,1	6,5	11,9
Total	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(249)	(58)	(307)

V de Cramer = 0,283

Nota: Percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 6

Taula A34. Disponibilitat de temps lliure de la població de 18 anys i més segons la relació amb l'activitat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)						Homes (b)					
	Ocupada (a)	Desocupada (b)	Jubilada (c)	Estudiant (d)	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat (e)	Ocupat (a)	Desocupat (b)	Jubilat (c)	Estudiant (d)	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat (e)
Molt	9,5	31,5	66,0	6,3	39,4	76,2	6,7	47,0	68,8	13,0	0,0	69,0
Bastant	36,5	47,5	26,6	49,5	40,1	18,0	39,2	33,5	23,9	55,2	0,0	22,8
Poc	40,0	21,0	6,6	37,4	16,0	3,4	44,1	19,5	5,2	27,5	0,0	8,2
Molt poc	14,1	0,0	0,9	6,8	4,5	2,5	10,0	0,0	2,0	4,3	0,0	0,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(609)	(55)	(187)	(58)	(331)	(50)	(684)	(49)	(256)	(66)	(0)	(50)

(a) V de Cramer = 0,086

(b) V de Cramer = 0,166

(c) V de Cramer = 0,063

(d) V de Cramer = 0,153

(e) V de Cramer = 0,164

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 35. Freqüència d'assistència al cinema de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Sovint	0,0	4,8	19,4	30,2	16,2	0,0	2,0	19,2	26,0	15,4
Ocasionalment	5,2	20,1	40,4	39,2	30,7	8,0	25,6	37,6	38,9	33,4
Gairebé mai	7,0	16,1	22,2	18,8	18,0	10,5	23,8	25,5	21,4	23,3
Mai	87,8	59,0	18,0	11,8	35,0	81,4	48,5	17,7	13,7	27,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(1.308)	(40)	(323)	(451)	(303)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,329

(b) V de Cramer = 0,258

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A36. Freqüència d'assistència al teatre de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Sovint	0,0	1,4	3,3	8,5	3,8	0,0	1,3	1,9	6,6	2,9
Ocasionalment	1,9	13,2	26,1	35,1	22,5	7,1	7,3	17,1	36,1	19,0
Gairebé mai	3,1	13,3	25,3	30,2	21,0	0,0	15,2	30,7	27,4	24,2
Mai	95,0	72,1	45,3	26,3	52,7	92,9	76,2	50,3	30,0	53,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(1.308)	(40)	(323)	(451)	(303)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,261

(b) V de Cramer = 0,242

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A37. Freqüència d'assistència a museus i exposicions de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Sovint	0,0	3,1	10,1	19,9	9,8	2,8	2,1	5,3	12,6	6,3
Ocasionalment	3,1	17,9	34,1	37,7	27,3	13,6	12,5	25,2	44,7	26,4
Gairebé mai	6,0	12,5	22,4	26,0	18,9	4,4	12,2	30,0	18,0	20,7
Mai	90,9	66,5	33,5	16,5	44,0	79,2	73,2	39,6	24,7	46,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(123)	(388)	(435)	(361)	(1.308)	(40)	(323)	(451)	(303)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,294

(b) V de Cramer = 0,259

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A38. Freqüència d'assistència al cinema de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Sovint	27,1	22,2	15,8	4,3	16,2	21,4	23,0	11,7	3,5	15,4
Ocasionalment	46,5	35,3	35,9	11,7	30,7	46,3	33,6	33,9	20,1	33,4
Gairebé mai	16,6	24,3	20,6	9,4	18,0	24,4	22,5	27,1	18,6	23,3
Mai	9,9	18,2	27,8	74,7	35,0	8,0	20,9	27,3	57,8	27,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,309

(b) V de Cramer = 0,234

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A39. Freqüència d'assistència al teatre de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Sovint	4,7	2,5	7,1	1,3	3,8	1,3	3,6	3,9	2,2	2,9
Ocasionalment	17,2	30,2	26,4	13,1	22,5	15,4	22,4	23,9	11,1	19,0
Gairebé mai	36,7	24,6	21,9	7,5	21,0	29,0	30,2	21,0	15,1	24,2
Mai	41,4	42,7	44,6	78,1	52,7	54,4	43,8	51,3	71,6	53,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,205

(b) V de Cramer = 0,13

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A40. Freqüència d'assistència a museus i exposicions de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Sovint	6,2	10,2	14,3	6,6	9,8	1,6	7,1	9,3	5,5	6,3
Ocasionalment	28,5	32,6	32,9	15,3	27,3	20,1	31,3	29,2	21,3	26,4
Gairebé mai	33,1	24,1	17,5	6,9	18,9	27,8	23,1	19,8	11,3	20,7
Mai	32,3	33,1	35,3	71,2	44,0	50,5	38,4	41,8	61,9	46,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(346)	(314)	(234)	(1.117)

(a) V de Cramer = 0,213

(b) V de Cramer = 0,132

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A41. Freqüència de lectura de llibres de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Regularment	21,6	44,0	66,1	81,6	61,0	6,2	31,2	52,5	74,5	51,3
Esporàdicament	26,2	28,6	24,0	15,3	23,0	14,9	30,7	28,3	18,5	26,0
No llegeix mai	52,2	27,3	9,9	3,1	16,1	79,0	38,1	19,1	6,9	22,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(90)	(363)	(428)	(361)	(1.242)	(29)	(314)	(450)	(303)	(1.095)

(a) V de Cramer = 0,306

(b) V de Cramer = 0,293

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A42. Freqüència de lectura de diaris de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Regularment	47,9	62,6	76,5	80,1	71,3	53,8	76,9	85,2	92,0	83,8
Esporàdicament	11,4	14,3	10,0	11,6	11,8	30,4	9,7	8,5	3,0	8,0
No llegeix mai	40,8	23,1	13,5	8,3	16,8	15,8	13,4	6,3	5,0	8,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(93)	(365)	(428)	(361)	(1.247)	(31)	(313)	(450)	(303)	(1.097)

(a) V de Cramer = 0,177

(b) V de Cramer = 0,160

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A43. Freqüència de lectura de llibres de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Regularment	71,9	65,4	65,8	42,3	61,0	45,9	57,2	51,3	47,3	51,3
Esporàdicament	19,8	26,1	21,6	22,8	23,0	30,4	24,7	26,3	22,9	26,0
No llegeix mai	8,4	8,5	12,6	34,8	16,1	23,7	18,0	22,3	29,8	22,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(197)	(377)	(368)	(301)	(1.242)	(223)	(343)	(310)	(220)	(1.095)

(a) V de Cramer = 0,216

(b) V de Cramer = 0,083

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula 44. Freqüència de lectura de diaris de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Regularment	70,0	73,6	76,7	62,9	71,3	77,5	84,4	85,7	86,5	83,8
Esporàdicament	16,3	12,0	10,1	10,8	11,8	12,8	7,4	5,6	7,5	8,0
No llegeix mai	13,6	14,3	13,2	26,3	16,8	9,6	8,2	8,7	6,1	8,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(197)	(375)	(368)	(306)	(1.247)	(223)	(343)	(312)	(219)	(1.097)

(a) V de Cramer = 0,112

(b) V de Cramer = 0,075 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A45. Tipus d'activitats de lleure realitzades a casa durant el temps lliure de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total (n)	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total (n)
Llegir	55,2	59,8	65,3	43,2	(721)	31,8	46,5	56,6	64,4	(552)
Mirar TV o vídeo o DVD	58,0	52,6	55,0	61,7	(727)	51,8	63,2	58,8	63,5	(659)
Escoltar música	34,4	22,4	15,5	7,3	(233)	30,6	27,3	18,5	9,6	(241)
Feines de la llar	7,2	8,8	9,0	10,5	(117)	3,7	5,8	7,3	7,7	(68)
Fer labors (cosir, fer mitja, ganxet)	3,1	7,8	23,8	34,1	(243)	0,0	0,0	0,4	0,0	(1)
Internet	34,2	9,9	9,0	0,6	(139)	37,1	17,2	12,8	4,9	(192)
Jugar amb l'ordinador o la videoconsola	7,0	1,9	2,5	0,9	(33)	29,2	10,3	6,0	7,0	(134)
Estar amb la família	7,8	4,4	2,9	2,7	(52)	5,0	8,9	6,8	2,8	(69)
Jugar/estar amb infants	3,3	15,7	1,3	0,0	(69)	1,9	15,3	5,2	0,0	(73)

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A46. Tipus d'activitats de lleure realitzades fora de casa durant el temps lliure de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total (n)	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total (n)
Anar al cinema	45,4	32,3	26,3	7,2	(329)	28,9	25,2	13,4	4,4	(201)
Anar a bars, pubs, discoteques, sales de ball	30,8	7,8	3,7	2,8	(112)	22,5	10,9	6,7	2,7	(114)
Anar a dinar o sopar a restaurants	18,0	19,9	8,0	0,9	(142)	11,9	19,8	8,2	5,0	(130)
Anar al teatre	7,2	6,2	12,1	3,7	(93)	1,4	4,1	6,4	1,1	(39)
Anar a museus i/o exposicions	4,5	6,5	5,6	5,5	(71)	2,4	3,4	2,3	3,9	(33)
Passejar, voltar	36,0	53,1	61,5	70,8	(717)	25,4	37,8	62,6	81,4	
Anar a comprar (mirar botigues)	28,4	24,0	21,0	20,2	(286)	7,9	7,9	9,8	11,7	(100)
Fer excursions, viatjar	12,8	13,1	7,6	2,0	(108)	6,7	17,0	11,1	7,3	(123)
Sortir o xerrar amb amics o xicot/a	45,3	22,6	15,5	11,1	(265)	58,0	20,5	7,6	3,9	(230)
Activitats amb la família i els infants	0,3	15,1	5,1	3,3	(86)	3,8	11,6	4,6	0,0	(62)
Fer visites a familiars i amics	9,3	8,8	8,3	12,1	(119)	4,3	6,1	5,9	4,7	(59)
Practicar esport	21,7	19,6	12,7	3,3	(172)	40,9	32,9	26,3	12,1	(310)

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Capítol 7

Taula A47. Freqüència de relació amb amics de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total (n)
Cada dia	24,1	14,9	7,8	10,8	13,3	41,4	13,4	13,7	19,7	20,5
Una o diverses vegades a la setmana	60,4	42,5	41,7	44,4	45,6	49,1	53,7	36,1	31,2	43,3
Una o diverses vegades al mes	12,0	36,1	41,1	23,5	30,6	8,6	22,4	35,5	29,5	24,6
Una o diverses vegades a l'any	2,1	4,3	6,2	12,5	6,5	0,6	8,6	10,0	8,9	7,4
Mai	1,4	2,3	3,2	8,8	4,0	0,4	1,9	4,8	10,7	4,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(376)	(363)	(306)	(1.243)	(224)	(340)	(307)	(213)	(1.084)

(a) V de Cramer = 0,189

(b) V de Cramer = 0,234

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A48. Freqüència de relació amb amics de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	7,5	13,3	16,3	11,4	13,3	32,1	20,4	23,2	15,2	20,5
Una o diverses vegades a la setmana	39,8	38,5	47,6	51,7	45,6	33,7	36,2	44,2	50,6	43,3
Una o diverses vegades al mes	27,5	29,7	32,0	30,8	30,6	24,5	25,1	24,6	24,3	24,6
Una o diverses vegades a l'any	17,5	9,6	2,0	5,7	6,5	9,7	7,2	6,2	9,1	7,4
Mai	7,6	8,9	2,1	0,4	4,0	0,0	11,2	1,8	0,8	4,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(104)	(353)	(426)	(360)	(1.243)	(36)	(308)	(444)	(295)	(1.084)

(a) V de Cramer = 0,158

(b) V de Cramer = 0,147

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A49. Freqüència de relació amb veïns segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	15,7	24,4	20,4	33,1	24,4	16,5	15,7	28,5	33,8	23,2
Una o diverses vegades a la setmana	18,1	24,7	27,0	34,6	27,1	25,4	29,9	22,2	24,0	25,6
Una o diverses vegades al mes	15,1	16,0	17,7	13,8	15,8	15,6	12,0	13,4	15,8	13,9
Una o diverses vegades a l'any	8,3	5,5	4,0	3,5	4,9	8,5	8,8	9,3	6,9	8,5
Mai	42,8	29,5	30,9	15,1	27,9	34,0	33,6	26,7	19,5	28,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(180)	(361)	(357)	(342)	(1.239)	(211)	(326)	(293)	(214)	(1.045)

(a) V de Cramer = 0,143

(b) V de Cramer = 0,119

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A50. Freqüència de relació amb veïns de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	38,0	28,1	20,3	20,5	24,4	32,4	29,1	21,1	18,6	23,2
Una o diverses vegades a la setmana	31,7	34,7	23,3	21,7	27,1	31,3	24,7	26,6	24,3	25,6
Una o diverses vegades al mes	11,8	13,7	15,3	19,8	15,8	23,6	13,1	14,5	12,6	13,9
Una o diverses vegades a l'any	4,3	3,0	5,8	6,2	4,9	0,0	8,2	8,3	10,2	8,5
Mai	14,2	20,5	35,3	31,8	27,9	12,7	24,8	29,4	34,4	28,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(116)	(375)	(401)	(346)	(1.239)	(38)	(301)	(422)	(285)	(1.045)

(a) V de Cramer = 0,134

(b) V de Cramer = 0,091

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A51. Freqüència de relació amb companys de feina o estudis de la població de 16 anys i més segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Cada dia	53,3	47,5	41,3	6,3	43,3	63,3	48,5	40,1	8,6	44,5
Una o diverses vegades a la setmana	21,3	14,2	12,3	7,0	14,6	16,3	11,9	10,7	3,1	11,5
Una o diverses vegades al mes	12,3	15,4	12,5	17,2	14,0	6,0	12,0	15,0	22,8	12,9
Una o diverses vegades a l'any	5,5	7,0	10,0	7,9	7,6	3,3	9,8	13,2	23,2	11,0
Mai	7,6	15,8	24,0	61,6	20,5	11,1	17,8	21,0	42,3	20,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(182)	(313)	(239)	(73)	(807)	(206)	(319)	(261)	(112)	(898)

(a) V de Cramer = 0,225

(b) V de Cramer = 0,231

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A52. Freqüència de relació amb companys de feina o estudis de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	32,4	37,6	46,4	43,6	43,3	39,4	33,8	51,2	43,8	44,5
Una o diverses vegades a la setmana	5,1	10,5	15,4	16,3	14,6	10,8	9,5	11,3	13,3	11,5
Una o diverses vegades al mes	0,0	8,8	12,0	19,2	14,0	16,0	10,2	11,3	16,9	12,9
Una o diverses vegades a l'any	4,5	8,6	6,9	8,1	7,6	6,4	12,9	10,3	10,7	11,0
Mai	58,0	34,5	19,3	12,8	20,5	27,4	33,5	15,9	15,2	20,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(22)	(150)	(304)	(330)	(807)	(21)	(218)	(388)	(271)	(898)

(a) V de Cramer = 0,157

(b) V de Cramer = 0,129

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i "no procedeix".

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A53. Freqüència de relació amb els familiars que no viuen a la llar de la població de 16 anys i més segons la relació amb l'activitat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)						
	Ocupada	Desocupada	Jubilada	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Cada dia	40,7	34,3	51,8	21,5	49,3	43,5	43,5
Una o diverses vegades a la setmana	40,7	41,9	30,2	42,1	37,1	38,1	38,2
Una o diverses vegades al mes	13,8	14,1	12,1	27,3	9,0	9,2	12,8
Una o diverses vegades a l'any	4,4	9,8	4,4	9,1	3,7	9,2	4,8
Mai	0,4	0,0	1,5	0,0	1,0	0,0	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(609)	(55)	(191)	(58)	(337)	(49)	(1.300)

	Homes (b)						
	Ocupat	Desocupat	Jubilat	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Cada dia	27,7	22,1	41,9	25,6	0,0	28,5	30,7
Una o diverses vegades a la setmana	47,5	59,5	44,8	29,6	0,0	40,2	46,0
Una o diverses vegades al mes	17,0	6,0	11,1	30,6	0,0	21,4	16,1
Una o diverses vegades a l'any	7,2	12,4	0,9	14,3	0,0	7,6	6,4
Mai	0,5	0,0	1,3	0,0	0,0	2,3	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0
mida mostral	(688)	(49)	(257)	(66)	(0)	(51)	(1.111)

(a) V de Cramer = 0,094 (NS)

(b) V de Cramer = 0,120 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A54. Freqüència de relació amb amics de la població de 16 anys i més segons la relació amb l'activitat i el sexe. Barcelona, 2006

Dones (a)							
	Ocupada	Desocupada	Jubilada	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Cada dia	12,7	7,8	11,8	34,7	11,5	17,3	13,3
Una o diverses vegades a la setmana	47,8	46,6	48,0	57,4	38,6	37,2	45,6
Una o diverses vegades al mes	34,9	27,8	25,3	3,7	32,5	17,9	30,6
Una o diverses vegades a l'any	3,4	14,0	8,5	4,1	9,6	14,1	6,5
Mai	1,1	3,8	6,4	0,0	7,9	13,4	4,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(606)	(54)	(173)	(58)	(310)	(43)	(1.243)

Homes (b)							
	Ocupat	Desocupat	Jubilat	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Cada dia	15,2	31,3	20,6	64,4	0,0	24,2	20,5
Una o diverses vegades a la setmana	50,2	49,4	29,5	30,3	0,0	25,1	43,3
Una o diverses vegades al mes	24,8	10,1	30,4	5,4	0,0	35,0	24,6
Una o diverses vegades a l'any	8,2	1,0	8,7	0,0	0,0	6,5	7,4
Mai	1,5	8,1	10,8	0,0	0,0	9,3	4,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0
mida mostral	(683)	(49)	(237)	(66)	()	(49)	(1.084)

(a) V de Cramer = 0,151 (NS)

(b) V de Cramer = 0,199 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A55. Localització de les persones amb qui es relaciona amb més freqüència la població de 16 anys i més segons el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)	Homes (b)
A la mateixa escala	7,9	4,6
Al mateix barri de residència	41,6	42,1
En un altre municipi	30,1	30,5
Fora de la vegueria	1,7	1,2
És irregular	16,4	18,4
NS/NC	2,3	3,1
Total	100,0	100,0
mida mostral	(1.248)	(1.063)

(a) V de Cramer = 0,14

(b) V de Cramer = 0,144

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A56. Xarxes de solidaritat de la població de 16 anys i més davant problemes econòmics segons el grup d'edat i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
No ha tingut aquesta dificultat	18,8	36,5	51,6	44,8	40,4	21,7	43,5	47,1	57,3	43,0
Pares	57,4	26,5	6,6	0,6	18,4	63,8	22,5	5,3	0,9	21,6
Parella	11,4	12,2	11,4	8,4	10,8	3,4	7,7	15,3	8,0	9,0
Altres familiars	6,5	9,6	11,5	34,6	16,4	5,9	10,5	11,4	20,4	11,9
Amics/es i/i companys/es de feina	2,5	4,4	6,2	1,1	3,7	1,1	5,2	4,1	0,8	3,1
Professionals	0,0	5,6	4,2	3,0	3,6	0,3	5,6	8,5	3,5	4,9
Ningú	3,6	5,2	8,5	7,5	6,5	3,9	5,1	8,3	9,1	6,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(197)	(379)	(374)	(353)	(1.303)	(224)	(344)	(305)	(232)	(1.105)

(a) V de Cramer = 0,334

(b) V de Cramer = 0,342

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Taula A57. Pertinença de la població de 16 anys i més a associacions segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Barcelona, 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total	16-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Pertany a alguna associació	44,0	49,9	45,7	39,0	44,8	48,5	55,0	58,7	48,6	53,4
No pertany a cap associació	56,0	50,1	54,3	61,0	55,2	51,5	45,0	41,3	51,4	46,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mida mostral	(198)	(380)	(374)	(356)	(1.308)	(224)	(344)	(313)	(233)	(1.113)

(a) V de Cramer = 0,083

(b) V de Cramer = 0,086

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006.

Annex metodològic

Introducció

L'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006 constitueix la darrera edició d'un projecte d'anàlisi de la realitat social que es realitza quinquennalment des del 1985. Es tracta d'una enquesta concebuda com a instrument de recollida d'informació periòdica sobre diversos àmbits de la vida quotidiana de la població. En aquest sentit, té la finalitat d'aportar dades i elements d'anàlisi sobre les dinàmiques socials i territorials i, gràcies a la sèrie de dades disponible avui dia, també sobre les transformacions que tenen lloc en aquests àmbits. En els seus vint anys d'història, l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) s'ha consolidat com una de les principals fonts de dades de la regió de Barcelona i ara, amb la cinquena edició, es disposa per primera vegada d'informació precisa i homogènia sobre el conjunt de la societat catalana.

De manera sintètica, els objectius de l'Enquesta es poden resumir en tres enunciats:

1. Conèixer i analitzar les condicions de vida i els hàbits de la població, les tendències evolutives de les formes de vida i dels fenòmens socials, i identificar els factors que intervenen en els canvis socials.
2. Determinar les diferències en les condicions de vida i els hàbits de la població en funció del territori de residència i extreure'n els trets territorials distintius.
3. Identificar els grups socials, les seves característiques i els factors que en condicionen la formació i analitzar els tipus de desigualtats existents entre ells i les tendències de convergència o divergència que s'observen en les seves formes de vida.

Un dels aspectes més rellevants de l'evolució de l'Enquesta ha estat el manteniment dels objectius i dels criteris de recerca, la qual cosa ha afavorit la comparabilitat dels resultats. Tot i així, al llarg de les cinc edicions s'hi han incorporat alguns canvis tècnics i metodològics que han anat acompanyats dels treballs necessaris per tal de conservar la sèrie de dades.

Tanmateix, el canvi més important de l'Enquesta ha estat l'ampliació progressiva del seu àmbit territorial d'estudi. El territori de la primera edició, la del 1985, fou la ciutat de Barcelona i els 26 municipis que integraven l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona. L'any 1990 es va passar a analitzar el conjunt de comarques que formen la Regió I (Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental). A l'edició del 1995 el territori s'amplià de nou amb la incorporació de les comarques de l'Alt Penedès i el Garraf, tot abastant la regió metropolitana de Barcelona. L'any 2000 l'Enquesta ja es va realitzar a tota la província de Barcelona. I finalment, amb l'edició del 2006, passa a abastar per primera vegada tot el conjunt del territori català, en la que es pot considerar l'ampliació territorial més ambiciosa del projecte.

Totes aquestes modificacions territorials mantenen una estreta relació amb l'àmbit territorial competencial de les institucions que, al llarg d'aquests anys, han ofert el seu suport a l'Enquesta. El projecte va ser impulsat i finançat primerament per la Corporació Metropolitana de Barcelona (edició de 1985) i, posteriorment, per la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i per la Diputació de Barcelona (edicions dels anys 1990, 1995 i 2000). L'última ampliació territorial obeeix a la incorporació en l'edició present, del 2006, de la Generalitat de Catalunya, a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

Les successives ampliacions territorials s'han produït sempre per agregació de territoris a la mostra, la qual cosa ha comportat un increment considerable de les persones entrevistades entre les diferents edicions. Així, de les 4.912 entrevistes que es van realitzar a la primera edició, l'any 1985, es passa a una mostra de 10.398 individus per a l'actual edició del projecte.

L'evolució històrica de l'Enquesta també es reflecteix en les diferents denominacions que el projecte ha anat adoptant al llarg de la seva existència. L'any 1985 es dissenya amb el nom d'Enquesta metropolitana sobre condicions de vida i hàbits de la població, que posteriorment és substituït per Enquesta de la regió metropolitana de Barcelona (1990 i 1995) i per Enquesta de la regió de Barcelona (2000), tot en funció del territori estudiat.

L'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) ha estat la institució que, des de la primera edició, ha assumit la direcció metodològica de l'Enquesta, així com el treball de camp, el tractament i l'anàlisi de les dades, la qual cosa ha contribuït al manteniment dels criteris que garanteixen, en gran part, la comparabilitat entre les diferents edicions.

Pel que fa al contingut temàtic de l'enquesta, abasta gairebé tots els elements que constitueixen les formes de vida de la població: estructura social, formes de convivència, nivells educatius, situació en el mercat de treball i condicions laborals i professionals, adscripció i transmissió lingüística, hàbits culturals i activitats de lleure, ús i percepció del territori, nivell de renda i de recursos, condicions de l'habitatge i de l'equipament domèstic, ús i percepció del territori i mobilitat, hàbits de consum, relacions socials i nivell d'associacionisme.

Les dades resultants són majoritàriament de tipus objectiu i tenen un marcat caràcter estructural. D'altra banda, es tracta d'una informació que té un valor essencial, ja que complementa les fonts d'informació existents per a aquest territori i, en molts casos, constitueix l'única informació disponible.

L'edició present de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006 és una operació estadística que s'inclou en el Programa anual d'actuacions estadístiques 2005, a la vegada que s'insereix en el proper Pla Estadístic de Catalunya 2005-2008.

1. Aspectes metodològics

Les característiques tècniques i metodològiques de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006 mantenen els mateixos objectius i els criteris de recerca que les edicions anteriors. Les modificacions incorporades en aquesta cinquena edició no alteren la comparabilitat de les dades i donen continuïtat a la sèrie temporal iniciada l'any 1985. Els canvis metodològics més rellevants fan referència a l'ampliació de l'àmbit territorial a tota la població de Catalunya, a la construcció de la mostra i a la inclusió de nous elements en el contingut temàtic. Les característiques tècniques de les diferents edicions es recullen a la Fitxa tècnica que podeu trobar més endavant. Els trets metodològics de l'Enquesta 2006 són, de manera resumida, els que es presenten a continuació.

Unitats d'anàlisi. L'univers estadístic és la població de 16 anys i més resident a Catalunya, que correspon a 6.049.414 persones. La unitat de recollida d'informació és l'individu, tot i que la informació que recull el qüestionari permet conèixer també algunes característiques elementals de caràcter socioeconòmic de cadascun dels membres que resideixen a la llar i també algunes característiques de les llars.

Àmbit territorial. El disseny mostral aporta representativitat estadística per a un nivell d'error acceptable per a diferents nivells territorials, que poden ser tractats com a submostres independents. Aquest territoris són: Catalunya, Àmbits territorials del Pla Estadístic, Comarques de la província de Barcelona, Corones metropolitanes, Ciutat de Barcelona i Districtes de Barcelona.

Efectius de la mostra i marge d'error. S'ha realitzat un total de 10.398 entrevistes a tot el territori de Catalunya. Amb aquesta grandària de mostra, si es considera un nivell de confiança del 95,5%, l'error mostral és de $\pm 0,7\%$ per a dades globals.

Àmbits temàtics de l'enquesta. L'enquesta recull una gran varietat d'àmbits temàtics en relació amb els hàbits i les condicions de vida de la població de Catalunya. Els grans temes de l'enquesta són:

- A. Estructura de la llar
- B. Procedència geogràfica
- C. Llengua
- D. Nivell d'estudis

- E. Situació laboral
- F. Salut
- G. Ingressos, propietats i inversions
- H. Consum
- I. Habitatge
- J. Percepció del barri i de l'entorn
- K. Ús i imatge del territori
- L. Cultura i lleure
- M. Relacions socials, associacionisme i ideologia
- N. Fitxa d'observació

La revisió del qüestionari, amb la intenció d'incorporar nous aspectes socials no presents en edicions anteriors, ha portat a la introducció de preguntes relatives a la immigració, l'ús de noves tecnologies i a l'estat de salut de les persones entrevistades.

La recollida de dades s'ha realitzat mitjançant un qüestionari en format paper i edició en castellà o català, que els enquestadors i enquestadores han administrat a través d'entrevistes presencials a la població seleccionada com a mostra. La majoria de les preguntes que formen el qüestionari són de tipus precodificat, tanmateix s'hi inclou alguna pregunta oberta. La durada de l'entrevista ha estat d'una mitjana de 50 minuts.

Treball de camp. El treball de camp ha estat realitzat per un equip de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona entre els mesos de setembre del 2005 i octubre del 2006. En tot moment el disseny de l'organització i la formació del personal enquestador, així com el grau de control assolit (supervisió del 100% dels qüestionaris, control a domicili del 25% de les entrevistes realitzades, codificació prèvia sobre paper i depuració de la base de dades) han permès minimitzar els errors en els processos de recollida d'informació, codificació i gravació de les dades. Tot plegat ha garantit, per tant, una gran fiabilitat de les dades obtingudes.

Processament de les dades. El tractament de la informació obtinguda es realitza mitjançant el *software* Statistical Package for Social Sciences (SPSS).

2. Construcció de la mostra

En el disseny de la mostra s'estableix com a objectiu l'extracció d'una mostra aleatòria estratificada representativa de la població de Catalunya de 16 anys i més. L'elecció del procediment de mostreig estratificat es justifica bàsicament per criteris de precisió enfront d'altres mètodes i per l'heterogeneïtat social que caracteritza la població objecte d'estudi. En aquest sentit, els continguts de l'estudi de l'Enquesta recullen una gran diversitat de temàtiques socials. L'objectiu consisteix precisament a poder expressar millor la varietat de la realitat social de Catalunya en relació amb les condicions de vida i els hàbits de la població. Aquests continguts i objectius obliguen, en la construcció de la mostra estratificada, a prendre en consideració com a variables-criteri d'estratificació les que millor expressin aquesta multiplicitat social de la població.

La informació poblacional primària i diversa prové del cens de població, a través dels seus indicadors. Una vegada escollides les variables més pertinents del cens, que expressen la màxima diversitat social, es procedeix a la seva reducció i estructuració a fi i efecte d'identificar i escollir les variables-criteri amb les quals construir els estrats de la mostra. Així es garanteix la presència a la mostra d'estrats que expressen les diferències poblacionals i amb uns continguts que tenen gran correlació amb els de l'Enquesta.

Al llarg de les cinc edicions de l'Enquesta, s'ha mantingut bàsicament la mateixa metodologia de construcció de la mostra, de manera que les variacions més importants s'han produït sobretot com a conseqüència d'adaptar la mostra als canvis de domini territorial, tot ampliant en cada moment el marc territorial fins a considerar tot Catalunya.

Així doncs, la mostra estratificada es construeix seguint tres etapes principals:

1. Construcció dels estrats. A partir de les dades poblacionals, aquests s'obtenen mitjançant l'aplicació de dues tècniques d'anàlisi multivariable: anàlisi factorial de components principals i anàlisi de classificació automàtica.

2. Afixació de la mostra i determinació de les quotes mostrals.

3. Ponderació a posteriori de la mostra.

L'edició 2006 és la que més novetats incorpora en el procediment de disseny mostral, sobretot per les implicacions derivades de l'ampliació territorial al conjunt de Catalunya. Les modificacions que més destaquen són:

- L'àmbit territorial s'estén al conjunt de Catalunya i, per primera vegada, forma part de la mostra la població de 16 anys i més.

- En el procés de construcció i d'anàlisi dels estrats s'han utilitzat les dades del cens de la població 2001,¹⁵ de manera que augmenta considerablement el conjunt de variables poblacionals utilitzades.

- Atesa la gran extensió del territori objecte d'estudi, s'ha optat per concentrar la mostra territorialment, i així optimitzar recursos, mitjançant un procés que garanteix l'aleatorietat i la representativitat de la mostra.

- La grandària de la mostra s'amplia per facilitar anàlisis específiques de determinats àmbits territorials i/o col·lectius socials.

- Per primera vegada s'aplica un factor d'elevació per expressar les dades mostrals en termes de valors absoluts poblacionals.

A continuació, s'aborda amb més detall el procés seguit per a la construcció de la mostra estratificada.

2.1. Construcció dels estrats

En aquesta fase es tracta de classificar la totalitat de la població catalana en diferents estrats, a partir de dades disponibles al cens del 2001. Però no es consideren com a unitats els individus censats, sinó la seva agrupació en seccions censals de residència (un total de 5.222), atenent a característiques socials, econòmiques, culturals, demogràfiques i territorials. Les seccions censals constitueixen una unitat de divisió territorial suficientment petita per garantir l'homogeneïtat de les característiques socials de la població que hi viu, característiques que es recullen en un conjunt de 82 variables triades,¹⁶ i que representen la màxima varietat i heterogeneïtat de la població.

Aquesta classificació es porta a terme mitjançant dues tècniques d'anàlisi multivariable independents i complementàries: l'anàlisi factorial de components principals (ACP), que sintetitza la informació d'un conjunt de variables en els principals factors que diferencien la població, i l'anàlisi de classificació automàtica (*cluster analysis*, ACL), a través de la qual s'obtenen grups homogenis de població o tipus socials que constitueixen els estrats de la mostra.

Mitjançant l'ACP, les 82 variables originals es redueixen a 7 variables factorials que acumulen gairebé el 70% de la variabilitat inicial i que s'identifiquen, sintèticament, de la forma següent:

Primer factor:	la categoria socioprofessional
Segon factor:	l'origen geogràfic: autòctons <i>versus</i> antiga immigració
Tercer factor:	el cicle vital
Quart factor:	el factor rural-urbà
Cinquè factor:	la nova immigració
Sisè factor:	el factor d'activitat laboral
Setè factor:	la mobilitat territorial

Amb aquestes 7 variables-factorials es procedeix a la classificació de les 5.222 seccions censals de Catalunya en estrats, en dues etapes:

a) A la primera etapa es procedeix a realitzar una classificació jeràrquica ascendent mitjançant el procediment de Ward (de mínima pèrdua d'inèrcia) que classifica inicialment les seccions en una jerarquia de particions, i es fixa en 10 el nombre de grups o estrats.

15. Fins a aquesta edició, la mostra sempre s'havia construït a partir de dades del cens electoral.

16. Les variables considerades del cens de població expressen en general la proporció de persones que posseeixen una característica determinada sobre el total de la població de la secció censal, i són el resultat d'una selecció de les 234 considerades inicialment.

b) A la segona etapa s'opera una classificació no jeràrquica pel mètode de centres mòbils, a partir del nombre d'estrats determinat i dels centres inicials definits, amb l'objectiu d'optimitzar l'assignació de les seccions als estrats.

Els 10 estrats que s'obtenen s'identifiquen amb el perfil següent:

- Estrat 1: població catalana envellida i de classes treballadores en ciutats no metropolitanes (11%)
- Estrat 2: mobilitat de famílies joves de classe mitjana (8%)
- Estrat 3: població jove de classe treballadora de municipis urbans (14%)
- Estrat 4: els petits municipis rurals (10%)
- Estrat 5: població urbana més jove de classe treballadora precària (8%)
- Estrat 6: classes socials mitjana i alta de les grans ciutats (8%)
- Estrat 7: antiga immigració a l'àrea metropolitana (15%)
- Estrat 8: població envellida urbana de l'antiga immigració (8%)
- Estrat 9: població de capital de classe mitjana-alta amb cert envelliment (15%)
- Estrat 10: la nova immigració (4%)

2.2. Afixació de la mostra i determinació de les quotes mostrals

Amb els estrats construïts es procedeix a l'afixació d'una grandària de mostra donada segons el criteri òptim de Neyman. Després de la distribució per estrats es realitza l'assignació de quotes de mostra a les seccions censals de cada estrat segons la seva població, amb una subestratificació a posteriori segons el territori i l'hàbitat per tal d'aconseguir una concentració territorial que faciliti el treball de camp de l'enquesta.

La grandària de la mostra que es considera per al conjunt de Catalunya és de 8.348 individus, amb un error associat del 0,78% per a un nivell de confiança del 95,5%, calculada a partir de l'expressió:

$$n = \frac{z^2 \cdot \sigma_y^2}{e^2 \cdot \bar{Y}^2}$$

on:

z	és el nombre de sigmes de nivell de significació (2σ)
σ_y^2	és la variància de la distància quadràtica euclidiana de les seccions censals al centre de la totalitat del núvol (valor obtingut de 0,783)
e	és l'error mostral (valor considerat de 0,78%)
\bar{Y}	és la mitjana de les distàncies quadràtiques euclidianes (valor obtingut de 2,493)
n	és la grandària mostral

L'afixació d'aquesta mida de mostra entre els estrats segons el criteri d'afixació òptima de Neyman comporta que com més gran i variable és un estrat, major és la proporció de mostra assignada per a aquest estrat, mitjançant la fórmula següent:

$$n_h = \frac{N_h \cdot \sigma_h}{\sum_{h=1}^K N_h \cdot \sigma_h} \cdot n$$

on:

n_h	grandària mostral de l'estrat h ($h=1 \dots 10$)
N_h	població de 16 anys i més de l'estrat h
σ_h	desviació de la distància quadràtica euclidiana de les seccions censals de l'estrat h al centre del seu estrat

Taula B1. Afixació mostral òptima de Neyman per a cada estrat

Estrat	N_h	σ_h	$N_h \cdot \sigma_h$	Coefficient d'afixació	n_h
1	640.561	0,47324	303.138,8	0,10173	849,27
2	556.508	0,83655	465.545,6	0,15624	1.304,27
3	977.070	0,40956	400.172,8	0,13430	1.121,12
4	248.814	0,78853	196.197,4	0,06584	549,66
5	467.962	0,67811	317.328,4	0,10650	889,02
6	435.320	0,60354	262.731,6	0,08817	736,07
7	845.423	0,47077	397.996,4	0,13357	1.115,02
8	354.574	0,56753	201.231,2	0,06753	563,77
9	686.607	0,42044	288.678,8	0,09688	808,76
10	195.425	0,75077	146.719,3	0,04924	411,05
Total	5.408.264	0,62386	2.979.740,3	1,00000	8.348,00

Amb el repartiment de la mostra entre els estrats es procedeix a l'assignació proporcional dels individus que corresponen a cada secció censal de l'estrat. Amb aquest repartiment es garanteix l'acompliment de l'aleatorietat de la mostra en l'elecció d'un individu que pertany a una secció censal determinada.

La determinació de les quotes mostrals finals per secció segueix un procés de distribució en quatre etapes:

- *Primera etapa.* Inicialment, s'assigna a cada secció censal d'un estrat la quota de mostra que li correspon segons una distribució proporcional d'acord amb la seva població de 16 anys i més, amb la fórmula:

$$n_{sh} = \frac{N_{sh}}{N_h} \cdot n_h$$

on:

n_{sh}	quota de mostra de la secció s de l'estrat h
N_{sh}	població de 16 anys i més de la secció s de l'estrat h
N_h	població de 16 anys i més de l'estrat h
n_h	grandària mostral de l'estrat h

- *Segona etapa.* Amb l'objectiu d'aconseguir una concentració territorial que faciliti el treball de camp, l'assignació inicial de quotes per a cada secció censal es distribueix tot considerant, en cada estrat, una subestratificació a partir d'un doble criteri de divisió territorial: els set grans àmbits del pla territorial i cinc categories de grandària dels municipis. S'obtenen així 187 subestrats no buits entre els quals es distribueix la grandària mostral.

Aquesta distribució implica contemplar totes i cadascuna de les seccions censals de Catalunya, la qual cosa significa, des del punt de vista del treball de camp, uns costos elevats derivats dels obligats desplaçaments per tot el territori català per a la realització de les entrevistes personals. En aquest sentit, i per tal d'afavorir la concentració territorial, s'ha aplicat un criteri de redistribució de les quotes de mostra a partir de diferenciar les seccions que pertanyen als municipis més petits (fins a 20.000 habitants) dels més grans.

En el cas dels subestrats amb més de 20.000 habitants es consideren totes les seccions censals amb la quota de mostra assignada inicialment. Però si la secció censal és d'un subestrat de municipis amb una població inferior o igual a 20.000 habitants, un total de 137 subestrats, s'efectua la concentració territorial mitjançant l'atribució de la quota total de mostra del subestrat a una selecció aleatòria de seccions del mateix, de la forma següent:

a) En primer lloc es realitza l'extracció aleatòria de seccions. A tal efecte es divideix la quota de mostra del subestrat per 3, per tal de fixar el nombre de seccions del subestrat que seran seleccionades de forma aleatòria, és a dir:

$$ns_{h_j} = \frac{n_{h_j}}{3}$$

on:

ns_{h_j} és el nombre de seccions a seleccionar del subestrat h_j (amb $j=1\dots 137$)

n_{h_j} és la quota de mostra de la secció s del subestrat h_j

b) A continuació, es procedeix a la concentració de la quota de mostra del subestrat en les seccions censals seleccionades (\bar{s}) de forma proporcional al pes poblacional de la secció sobre el total de les seccions seleccionades del subestrat. L'assignació de quotes s'expressa en la fórmula:

$$n_{\bar{s}h_j} = \frac{N_{\bar{s}h_j}}{N_{\bar{h}_j}} \cdot n_{h_j}$$

on:

$n_{\bar{s}h_j}$ és la quota de mostra de la secció s seleccionada (\bar{s}) del subestrat h_j (amb $j= 1\dots 137$) de municipis fins a 20.000 habitants

$N_{\bar{s}h_j}$ és la població de 16 anys i més de la secció s seleccionada (\bar{s}) del subestrat h_j

$N_{\bar{h}_j}$ és la població total de 16 anys i més del subestrat h_j amb les seccions seleccionades

n_{h_j} és la quota mostral del subestrat h_j

- *Tercera etapa.* La necessitat de garantir un nivell de representativitat suficient per a determinades unitats territorials d'interès en l'estudi va portar a afegir una grandària mostral addicional de 2.094 enquestes, que es van repartir de forma desigual entre alguns àmbits territorials i comarques segons s'indica a la taula següent:

Taula B2. Territoris i grandària de mostra addicional

Territori	Mostra addicional
Camp de Tarragona	164
Terres de l'Ebre	361
Àmbit de Ponent	348
Alt Pirineu i Vall d'Aran	504
Alt Penedès	173
Anoia	166
Bages	111
Berguedà	15
Garraf	124
Osona	109
Solsonès	19
Total	2.094

Per a cadascun d'aquests 11 territoris, la grandària mostral addicional es va repartir de forma proporcional al pes de les quotes de mostra de cada territori. El repartiment s'opera mitjançant:

$$na_{st} = \frac{n_{st}}{n_t} \cdot na_t$$

on:

na_{st} és la quota de mostra addicional de la secció s seleccionada (s) del territori t (t=1...11)

n_{st} és la quota de mostra de la secció s seleccionada (s) del territori t

n_t és la quota de mostra del territori t

na_t és la grandària mostral addicional del territori t

La quota final de les seccions censals d'aquests territoris és el resultat de l'arrodoniment de la suma de la quota inicial més l'addicional.

- *Quarta etapa.* Finalment, en el cas particular del subestrat dels municipis més petits, de fins a 500 habitants, del territori de l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran, que pertanyen a l'estrat 4, es va operar una segona extracció aleatòria de seccions amb l'objectiu de reiterar la concentració territorial de les entrevistes, ateses les característiques particulars d'escassa població. Del total de 46 seccions censals d'aquest subestrat se'n van seleccionar aleatòriament 13, i es va assignar la quota de mostra de totes elles, 132 enquestes, de forma proporcional al pes mostral d'aquestes.

- *Cinquena etapa:* distribució final de la mostra. Tenint en compte les redistribucions de quotes i la mostra addicional, s'obté la distribució final d'enquestes que cal realitzar a cadascuna de les seccions censals seleccionades.

Taula B3. Distribució de les quotes de mostra en el procés de construcció seguit segons l'estrat

Estrat	Quotes inicials		Redistribució de quotes		Mostra addicional	Mostra final	
Estrat 1	849	10,2%	850	10,2%	446	1.296	12,4%
Estrat 2	1.304	15,6%	1.300	15,6%	196	1.496	14,3%
Estrat 3	1.121	13,4%	1.113	13,3%	352	1.465	14,0%
Estrat 4	550	6,6%	549	6,6%	691	1.240	11,9%
Estrat 5	889	10,6%	884	10,6%	182	1.066	10,2%
Estrat 6	736	8,8%	735	8,8%	67	802	7,7%
Estrat 7	1.115	13,4%	1.112	13,3%	5	1.117	10,7%
Estrat 8	564	6,8%	547	6,5%	71	618	5,9%
Estrat 9	809	9,7%	861	10,3%	35	896	8,6%
Estrat 10	411	4,9%	401	4,8%	49	450	4,3%
Total	8.348	100,0%	8.352	100,0%	2.094	10.446	100,0%

Finalment, els individus s'extreuen de forma aleatòria de cada secció censal a partir del conjunt de persones registrades al padró d'habitants actualitzat a gener de 2005. Un cop acabat el treball de camp, el nombre total d'individus entrevistats va ser de 10.398.

2.3. Ponderació *a posteriori* de la mostra i elevació

L'afixació òptima aplicada en el disseny de la mostra ens assegura la presència a la mostra d'aquelles característiques menys freqüents a la població, però, a la vegada, sobredimensiona la dels individus dels estrats més heterogenis que les posseeixen. A més, amb l'objectiu d'afavorir la concentració territorial del treball de camp, no s'han realitzat enquestes en totes les seccions censals. Així, per tal de garantir una mostra aleatòria proporcionalment dimensionada a la seva població, una vegada obtinguda la mostra és necessari restituir el valor real de les freqüències, tot ponderant el seu pes en el conjunt de la població de Catalunya de 16 anys i més.

La ponderació W_s que s'aplica és una magnitud que transforma la probabilitat real que un individu d'una secció censal determinada sigui escollit en la probabilitat teòrica amb la hipòtesi d'estricta aleatorietat. És a dir, mitjançant la ponderació, s'atorga un pes menor a aquells individus que tenen una probabilitat major d'ésser escollits, i un pes major a aquells altres amb una probabilitat menor.

La ponderació de la mostra, que actua en relació amb les seccions censals escollides i amb el seu pes poblacional, restitueix la representativitat del conjunt de la població de Catalunya de 16 anys i més. A efectes de ponderació, i amb l'objectiu d'abastar la magnitud total de la població, s'ha procedit a la redistribució de la població exclosa entre les seccions amb quota mostral del mateix subestrat. Aquesta redistribució s'efectua de forma proporcional al pes poblacional de les seccions del subestrat escollides per la mostra. D'aquesta manera la ponderació W_s s'expressa en la fórmula següent:

$$w_s = \frac{N_{s_{h_j}} + \frac{N_{s_{h_j}}}{\sum N_{s_{h_j}}} \cdot (N_{h_j} - \sum N_{s_{h_j}})}{n_{s_{h_j}} / n} = \frac{N_{s_{h_j}} + \bar{N}_{s_{h_j}}}{n_{s_{h_j}} / n}$$

on:

w_s	ponderació de cada individu de la mostra de la secció s
$N_{s_{h_j}}$	població de 16 anys i més de la secció s escollida en la mostra del subestrat h_j
$\sum N_{s_{h_j}}$	població de 16 anys i més de totes les seccions s escollides en la mostra del subestrat h_j
$\bar{N}_{s_{h_j}}$	població de 16 anys i més de totes les seccions s no escollides en la mostra del subestrat h_j
N	població total de 16 anys i més
$n_{s_{h_j}}$	nombre de casos de la mostra pertanyents a la secció s del subestrat h_j
n	nombre de casos de la mostra

Una vegada realitzada la ponderació de les dades mostrals, aquestes s'expressen en magnituds poblacionals a partir de l'elevació de la mostra, introduint un factor de ponderació f per a cada individu de la mostra. Aquest s'obté en relacionar la grandària de la població (N), a partir de les dades poblacionals actualitzades a gener de 2006, i la grandària de la mostra (n):

$$\text{Factor d'elevació} = f = \frac{N}{n}$$

La distribució final de la mostra ponderada i elevada en els diferents territoris és la següent:

Àmbits territorials	Mostra	Elevació	%
Àmbit metropolità	7.109	4.135.677	68,4
Comarques			
Alt Penedès	146	84.947	2,1
Baix Llobregat	1.114	648.359	15,7
Barcelonès	3.368	1.959.241	47,4
Garraf	192	111.801	2,7
Maresme	576	335.280	8,1
Vallès Occidental	1.200	697.945	16,9
Vallès Oriental	512	298.104	7,2
Regió metropolitana de Barcelona	7.108	4.135.677	100,0
Barcelona	2.425	1.410.651	34,1
Primera Corona	2.120	1.233.270	29,8
Segona Corona	2.564	1.491.756	36,1
Barcelona ciutat	2.425	1.410.651	100,0
Districte 1	175	101.806	7,2
Districte 2	398	231.404	16,4
Districte 3	273	159.083	11,3
Districte 4	122	70.945	5,0
Districte 5	202	117.634	8,3
Districte 6	187	108.826	7,7
Districte 7	258	149.817	10,6
Districte 8	252	146.545	10,4
Districte 9	220	127.991	9,1
Districte 10	338	196.602	13,9
Comarques centrals	699	406.410	6,7
Comarques			
Anoia	155	89.910	22,1
Bages	227	131.852	32,4
Berguedà	64	37.299	9,2
Osona	224	130.354	32,1
Solsonès	29	16.994	4,2
Comarques gironines	955	555.615	9,2
Camp de Tarragona	776	451.460	7,5
Terres de l'Ebre	263	152.783	2,5
Àmbit de Ponent	491	285.914	4,7
Alt Pirineu i Vall d'Aran	106	61.556	1,0
Estrats de la mostra			
Estrat 1	1.232	716.532	11,8
Estrat 2	1.165	677.503	11,2
Estrat 3	1.900	1.105.267	18,3
Estrat 4	469	272.591	4,5
Estrat 5	939	546.451	9,0
Estrat 6	810	471.282	7,8
Estrat 7	1.530	890.134	14,7
Estrat 8	657	382.120	6,3
Estrat 9	1.274	740.933	12,2
Estrat 10	424	246.601	4,1
Total	10.398	6.049.414	100

Una vegada ponderades les dades, a la grandària de mostra de 10.398 individus se li associa un nivell d'error global del 0,72%, per a un nivell de confiança del 95,5%.

3. Fitxa tècnica

	Enquesta de l'Àrea Metropolitana de Barcelona 1985	Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990	Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1995	Enquesta de la regió de Barcelona 2000	Enquesta de Catalunya 2006
Àmbit territorial	Àrea metropolitana de Barcelona (Municipis integrats en l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona) Municipis: 27 Superfície: 476 km ² Total habitants: 3.096.748 (segons cens 1981) Percentatge s/població de Catalunya: 49,2%	Regió I de Catalunya Municipis: 129 Comarques: 5 (el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental) Superfície: 2.459 km ² Total habitants: 4.090.706 (segons padró 1986) Percentatge s/població de Catalunya: 67,9%	Regió metropolitana de Barcelona Municipis: 162 Comarques: 7 (l'Alt Penedès, el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Garraf, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental) Superfície: 3.235 km ² Total habitants: 4.264.422 (segons cens 1991) Percentatge s/població de Catalunya: 70,4%	Província de Barcelona Municipis: 311 Comarques: 11 (7 comarques de la regió metropolitana més l'Anoia, el Bages, el Berguedà i Osona) Superfície: 7.718,5 km ² Total habitants: 4.628.277 (segons padró 1996) Percentatge s/població de Catalunya: 76,0%	Catalunya Municipis: 946 Comarques: 41 comarques de Catalunya Superfície: 32.105,5 km ² Total habitants: 7.134.697 (segons padró 2006) Percentatge s/població de Catalunya: 100,0%
Unitat d'anàlisi	A efectes de representativitat estadística, la unitat de recollida d'informació de l'Enquesta en totes les seves edicions ha estat l'individu, tot i que l'estructura del global d'informació que recull el qüestionari permet esbrinar tant el conjunt de característiques dels individus entrevistats com les del grup familiar i les de cadascun dels membres que resideixen a la llar.				
Univers estadístic	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a l'antiga àrea metropolitana de Barcelona: 2.174.363 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la Regió I de Catalunya: 2.991.131 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la regió metropolitana de Barcelona: 3.275.458 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la província de Barcelona: 3.762.462 persones	El conjunt d'individus de 16 anys i més residents a Catalunya: 6.049.414 persones
Efectius de la mostra i marge d'error	4.912 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1984. Marge d'error per al conjunt de la mostra: ±1,9, per a un nivell de confiança de 2 sigma.	5.061 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1989. Marge d'error per al conjunt de la mostra: ±1,9, per a un nivell de confiança de 2 sigma.	5.263 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1994. Marge d'error per al conjunt de la mostra: ±1,8, per a un nivell de confiança de 2 sigma.	6.250 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1999. Marge d'error per al conjunt de la mostra: ±1,5, per a un nivell de confiança de 2 sigma.	10.398 individus seleccionats a partir d'una mostra aleatòria estratificada a partir del cens de població de 2001. Marge d'error per al conjunt de la mostra: ±0,7, per a un nivell de confiança de 2 sigma.
Càlcul de la mostra	<p>Aplicació de la tècnica del mostreig aleatori estratificat en base a:</p> <p>a) Construcció d'estrats de població homogenis a partir d'una sèrie de variables socioeconòmiques identificatives de les seccions censals del territori objecte d'estudi, contingudes al padró d'habitants o al cens de població corresponent a cada any.</p> <p>b) Càlcul de la grandària mostral segons el volum de població total i l'estimació de la seva variabilitat.</p> <p>c) Distribució dels efectius resultants als estrats prefigurats amb el criteri d'afixació òptima de Neyman, segons el qual com més gran i variable és un estrat major proporció de mostra se li assigna. Amb el nombre mostral de cada estrat es procedeix a l'assignació proporcional de quotes de mostra en termes d'individus corresponents a cada secció.</p> <p>d) Restitució del valor real de les freqüències ponderant el seu pes en el conjunt i garantint, així, una mostra estrictament aleatòria.</p>				
Tipus d'entrevista	Entrevista personal realitzada per entrevistadors i entrevistadores qualificats en el domicili de les persones seleccionades.				
Qüestionari	<p>Tipus: precodificat</p> <p>Nombre de preguntes: 159</p> <p>Nombre de variables directes: 330</p> <p>Nombre de posicions d'enregistrament: 625</p> <p>Durada mitjana d'entrevista: 40 minuts</p> <p>Estructura interna del qüestionari:</p> <p>a) Preguntes referides al context familiar, que recullen informació de cadascuna de les persones que integren la llar de la persona entrevistada.</p> <p>b) Preguntes referides a l'individu seleccionat i a les condicions de la seva llar basades en diferents àmbits temàtics: estructura familiar, treball i ingressos, consum, habitatge i entorn, ús i imatge del territori i cultura, lleure i relacions socials.</p>	<p>Tipus: precodificat</p> <p>Nombre de preguntes: 182</p> <p>Nombre de variables directes: 541</p> <p>Nombre de posicions d'enregistrament: 879</p> <p>Durada mitjana d'entrevista: 50 minuts</p>	<p>Tipus: precodificat</p> <p>Nombre de preguntes: 193</p> <p>Nombre de variables directes: 548</p> <p>Nombre de posicions d'enregistrament: 921</p> <p>Durada mitjana d'entrevista: 50 minuts</p>	<p>Tipus: precodificat</p> <p>Nombre de preguntes: 190</p> <p>Nombre de variables directes: 605</p> <p>Nombre de posicions d'enregistrament: 1.027</p> <p>Durada mitjana d'entrevista: 55 minuts</p>	<p>Tipus: precodificat</p> <p>Nombre de preguntes: 196</p> <p>Nombre de variables directes: 554</p> <p>Nombre de posicions d'enregistrament: 977</p> <p>Durada mitjana d'entrevista: 50 minuts</p>

	Enquesta de l'Àrea Metropolitana de Barcelona	Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona	Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona	Enquesta de la regió de Barcelona	Enquesta de Catalunya 2006
	1985	1990	1995	2000	
Treball de camp	Realitzat per CDES (Centre per al Desenvolupament de l'Economia Social) d'octubre de 1985 a març de 1986.	Realitzat per INITS, S.A. de març a juliol de 1990 (Barcelona ciutat) i de setembre a novembre de 1990 (resta del territori).	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, entre març i setembre de 1995.	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona de gener a novembre de 2000.	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona de setembre de 2005 a octubre de 2006.
	En tots els casos, l'acurat disseny de l'organització i la formació del personal enquestador, així com el grau de control assolit (supervisió del 100% dels qüestionaris, control a domicili del 25% de les enquestes realitzades, codificació prèvia sobre paper i doble enregistrament de dades), ha permès minimitzar els errors en els processos de recollida d'informació, codificació i transcripció de resultats i ha garantit, per tant, una gran fiabilitat de les dades obtingudes.				
Processament de dades	El tractament de la informació obtinguda es realitza mitjançant l'anomenat Statistical Package for Social Sciences (SPSS).				

Condicions de vida
i hàbits de la població
de Barcelona:
una aproximació
des de la perspectiva
de gènere

Família i formes de convivència
Educació
Mercat laboral
Treball domèstic i familiar
Ingressos
Pràctiques culturals i lleure
Xarxes de relació i associacionisme

Desembre 2009

Ajuntament de Barcelona